

UNIVERSITETI "ALEKSANDËR XHUVANI"
FAKULTETI I SHKENCAVE HUMANE

© DISERTACION ©
PËR MARRJEN E GRADËS SHKENCORE
"DOKTOR I SHKENCAVE ALBANOLOGJIKE"

TERMINOLOGJIA E URBANISTIKËS NË GJUHËN SHQIPE

FJALOR I TERMAVE TË URBANISTIKËS
(SHQIP – FRËNGjisht – ANGLISHT)

KANDIDATI

Msc. Eva PAPAMIHALI

UDHËHEQËSI SHKENCOR

Prof. dr. Hëna PASHO

ELBASAN, 2020

DOKTORATË

PËRGATITUR NGA: MSC. EVA PAPAMIHALI

PËR MARRJEN E GRADËS SHKENCORE "DOKTOR"

SPECIALITETI: LEKSIKOGRAFI / TERMINOLOGJI (GJUHËSI)

TERMINOLOGJIA E URBANISTIKËS NË GJUHËN SHQIPE

**FJALOR I TERMAVE TË URBANISTIKËS
(SHQIP - FRËNGjisht - ANGLISHT)**

UDHËHEQËS SHKENCOR: PROF. DR. HËNA PASHO

MBROHET MË, DT. _____. _____. 202____ PARA KOMISIONIT:

1. _____(KRYETAR)
2. _____(ANËTAR)
3. _____(ANËTAR)
4. _____(ANËTAR)
5. _____(ANËTAR)

TERMINOLOGJIA E URBANISTIKËS NË GJUHËN SHQIPE

**FJALOR I TERMAVE TË URBANISTIKËS
(SHQIP - FRËNGjisht – ANGLISHT)**

EVA PAPAMIHALLI

DEKLARATË E VËRTETËSISË SË PUNIMIT

**DEKLAROJ NË PËRGJEGJËSINË TIME TË PLOTË SE KY PUNIM ËSHTË
HARTUAR NGA UNË DHE PËR ÇDO IDE APO INFORMACION, I CILI NUK ËSHTË
IMI, KAM RESPEKTUAR TË GJITHA RREGULLAT E CITIMIT DHE REFERIMIT.**

**DEKLAROJ SE NË KËTË PUNIM NUK KA VEND PLAGJIATURA
NË ASNJË PJESE TË TIJ.**

EVA PAPAMIHALLI

**Ky punim i kushtohet njeriut tē cilit do t'i jem mirënlohëse pérjetë,
njeriut që më ndryshoi mënyrën e tē menduarit,
njeriut që më ka bërë tē qaj e tē qesh,
njeriut që dua tē kem gjithmonë pranë,
Profesoreshës time, Hëna Pasho.**

Eva Papamihali

Janar, 2021

FJALOR I TERMAVE TË URBANISTIKËS

SHQIP - FRËNGJISHT - ANGLISH

PARATHËNIE

Urbanistika është shkëputur relativisht vonë nga arkitektura edhe si veprimitari, edhe si lëndë mësimore. Ky fakt, duket se ka ndikuar edhe në qëndrimin që është mbajtur për praninë e terminologjisë së kësaj fushe edhe në një vepër shkencore leksikografike së Fjalori i gjuhës së sotme shqipe (FGJSSH, 1980)¹. Në këtë fjalor, në listën e shkurtesave të fushave të ndryshme të shkencës e teknikës që vihen pranë fjalëve në fjalor për të treguar përkatësinë e fushës, mungon shkurtesa urb. e fushës së urbanistikës. (Janë shkurtesat e dy fushave të afërtë me urbanistikën, arkitekturës dhe ndërtimit).

Kjo është një përpjekje e parë, individuale për të grupuar më vete termat e urbanistikës në një fjalor jo të vëllimshëm, por me termat që përdoren në punën e përditshme të specialistëve urbanistë.

Fjalori shoqërohet me një punim të shkurtër ku jepen: **a)** përkufizimi shkurt i koncepteve-bazë të fushës; **b)** ecuria e punës përpunimin e terminologjisë: kriteret metodike-shkencore, aspektet e punës në të cilat trajtohen problemet gjuhësore të terminologjisë dhe zgjidhja e tyre në shkallën më të mundshme, burimet në rrafshin leksikor e fjalëformues, qëndrimi ndaj huazimeve; **c)** trajtimi më vete, si tip i veçantë në fushën e leksikografisë, i fjalorit terminologjik (gjuhë amtare - gjuhë të huaja); ndihmesa që kanë dhënë këta fjalorë për pastrimin nga fjalët e huaja, të panevojshme dhe përpunimin e gjuhës e ngritjen e nivelit të saj si gjuhë e shkencës; **d)** ecuria e punës me fjalorin e termave të fushës së urbanistikës (shqip - frëngjisht - anglisht) sipas kritereve që janë zbatuar për hartimin e mëse 30 fjalorëve terminologjikë (shqip - gjuhë të huaja) nga sektori i terminologjisë të Institutit të Gjuhësise dhe të Letërsisë, problemet që paraqiste terminologjia e fushës së urbanistikës, veçoritë e saj dhe veçantia e hartimit të këtij fjalori.

Natyrisht, në këtë parathënie, u paraqiten shkurt drejtimet e punës, sepse trajtohen gjerë e konkretisht në punimin që i është bashkëngjitur fjalorit.

¹ *Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë, Instituti i Gjuhësise dhe Letërsisë, Tiranë, 1980.

A

aftësi mbajtëse e territorit

shih

nxënësi e territorit

aglomerat urban

shih

qendër e banuar

ambient urban

shih

mjedis urban

amulli ndërtimore

- stagnation de construction
- stagnation in construction

analizë e të dhënave për planëzimin urban

- analyse des données de planification urbaine
- analysis of urban planning data

analizë urbanistike

- analyse urbanistique
- urban-planning analysis

analizë urbanistike e territorit

- analyse urbanistique du territoire
- territorial urban-planning analysis

ansambël urbanistik

- ensemble urbanistique
- urban-planning ensemble

ansambël urbanistik dinamik

- ensemble urbanistique dynamique
- dynamic urban-planning ensemble

ansambël urbanistik i dendur

- ensemble urbanistique compact
- compact urban-planning ensemble

ansambël urbanistik i qetë

- ensemble urbanistique statique
- static urban-planning ensemble

ansambël urbanistik kompakt

shih

ansambël urbanistik i dendur

- ### ansambël urbanistiko-arkitekturor
- ensemble urbanistique et architectural

- urban-planning and architectural ensemble

arterje rrugore

- artère routière

- arterial road

artrit i planëzimit urban

shih

ngërc i planëzimit urban

B

ballor/e -ja, -et

- façade
- facade

bashkërendim i planeve urbanistike

- coordination de plans d'urbanisme
- urban-planning layout coordination

ballore e drithesar

- façade avec ouvertures
- facade with openings

bërthamë kompozimi urbanistik

- noyau de composition urbanistique
- urban-planning core composition

ballore e myllur

- façade aveugle
- blind building facade

bërthamë urbanistike

- noyau urbanistique
- urban-planning core

ballore plastike

- façade plastique
- facade modulation

bllok ndërtimi

- bloc de construction
- construction block

ballore të ndërprera

- façades discontinues
- irregular building facade

bosht kompozimi

- axe de composition
- composition axis

ballore të vazhduara

- façades alignées
- linear facades

bosht kompozimi urbanistik

- axe de composition urbanistique
- urban-planning composition axis

C

copëtim i territorit

- fragmentation du territoire
- territorial fragmentation

C

çështje urbanistike

- question urbanistique
- urban-planning issue

çurbanizim i territorit

- désurbanisation du territoire
- territory counterurbanization

D

dalje dytësore e qytetit

- sortie secondaire de ville
- secondary town exit

dendësim i territorit

shih

mbulim i territorit me objekte urbane**dalje kryesore e qytetit**

- sortie principale de ville
- town main exit

densitet i ndërtesave

shih

dendësi e ndërtimeve**deformim i territorit urban**

shih

shformim i territorit urban**detyrë urbanistike**

- cahier des charges urbanistiques
- urban-planning assignment

degradim urban

shih

tatëpjetë urbane**drejtim i shtrirjes së qytetit**

- direction d'étalement de la ville
- town sprawl direction

dendësi e ndërtimeve

- densité des constructions
- constructions density

dysheme urbanistike

shih

sipërfaqe-dysheme urbanistike

DH

dhëna për planëzimin urban (të-~)

- données de planification urbaine
- urban planning data

E

efektivitet i planëzimit urban

shih

frytshmëri e planëzimit urban**ekonomizim i truallit**

- économie foncière

- ground economizing

element esencial i planit urbanistik

shih

element thelbësor i planit urbanistik

element-gjurmë i planit urbanistik

- élément surfacique du plan d'urbanisme
- urban-planning trace element

element i planëzimit urban

- élément de planification urbaine
- urban planning element

element i planit urbanistik

- élément du plan d'urbanisme
- urban-planning layout element

element kompozicional

shih

element kompozimor

**element kompozimor i planit
urbanistik**

- élément de composition du plan d'urbanisme
- urban-planning element composition

**element kompozimor kyç i planit
urbanistik**

- élément clé de composition du plan d'urbanisme
- urban-planning key element composition

**element kompozimor lidhës i planit
urbanistik**

- élément de jonction du plan d'urbanisme

- urban-planning connection element of composition

element linear i planit urbanistik

shih

element vijor i planit urbanistik

element pikësor i planit urbanistik

- élément ponctuel du plan d'urbanisme
- urban-planning layout defining element

element qytetformësues

- élément déclencheur d'urbanisation
- urbanisation trigger element

element qytetformues

shih

element qytetformësues

**element strukturor i planit
urbanistik**

- élément structurant du plan d'urbanisme
- urban-planning structuring element

element thelbësor i planit urbanistik

- élément essentiel du plan d'urbanisme
- urban-planning core element

element urban

- élément urbain
- urban element

element urbanistik

- élément urbanistique
- urban-planning element

element vijor i planit urbanistik

- élément linéaire du plan d'urbanisme
- urban-planning linear element

**epiqendër kompozimi urbanistik
shih**
kryeqendër kompozimi urbanistik

F

fasad /ë, -a, -at
shih
ballore

formë urbane konstelacion
shih
formë urbane yjësi

fizionomi urbane

- physionomie urbaine
- urban physiognomy

formë urbane radiale
shih
formë urbane rrezore

formë e planëzimit urban

- forme de planification urbaine
- urban planning form

formë urbane rrezore

- forme urbaine radiale
- radial urban form

formë e zhvillimit urbanistik

- forme de développement urbain
- urban-planning development layout

formë urbane satelit

- forme urbaine satellite
- satellite urban form

formë urbane

- forme urbaine
- urban form

formë urbane unazore

- forme urbaine circulaire
- circular urban form

formë urbane çarçaf

- forme urbaine spontanée
- spontaneous urban form

formë urbane yjësi

- forme urbaine en constellation
- constellation urban form

formë urbane çarçaf i artikuluar
shih
formë urbane çarçaf i nyjëtar

formë urbane yll

- forme urbaine en étoile
- star urban form

formë urbane çarçaf i nyjëtar

- forme urbaine spontanée sur point d'articulation
- spontaneous articulated urban form

frytshmëri e planëzimit urban

- efficacité de la planification urbaine
- urban planning effectiveness

GJ

gjurmë e skeletit ndërtimor

- emprise au sol de l'ossature de construction
- construction frame footprint

H

hapësira urbane të gërshtuara

- espaces urbains entrelacés
- intertwined urban spaces

hapësirë jourbane

- espace non-urbain
- non-urban space

hapësirë urbane

- espace urbain
- urban space

hapësirë urbane dydimensionale

shih

hapësirë urbane dypërmasore

hapësirë urbane dypërmasore

- espace urbain bidimensionnel
- two-dimensional urban space

hapësirë urbane e cilësuar joqytet

- espace urbain sans statut de ville
- urban space without town status

hapësirë urbane e cilësuar qytet

- espace à prédominance urbaine
- predominantly urban space

hapësirë urbane e gjelbër

- espace vert urbain

- urban green space

hapësirë urbane e mbrojtur

- espace urbain protégé
- protected urban space

hapësirë urbane e ndërlikuar

- espace urbain complexe
- complex urban space

hapësirë urbane e thjeshtë

- espace urbain clairsemé
- simple urban space

hapësirë urbane komplekse

shih

hapësirë urbane e ndërlikuar

hapësirë urbane jondërtimore

- espace urbain non constructible
- non-constructible urban space

hapësirë urbane ndërtimore

- espace urbain constructible
- constructible urban space

hapësirë urbane tridimensionale

shih

hapësirë urbane tripërmasore

hapësirë urbane tripërmasore

- espace urbain tridimensionnel
- three-dimensional urban space

hapje urbanistike

- fenêtre urbanistique
- urban-planning aperture

hapje urbanistike asnjanëse

- fenêtre urbanistique neutre
- neutral urban-planning aperture

hapje urbanistike e gjerë

- fenêtre urbanistique étendue
- extended urban-planning aperture

harmonizim i planeve

- harmonisation de plans
- plans harmonisation

hartë e zonimit territorior

- carte de zonage territorial
- territorial zoning map

hartim i planit urbanistik

- élaboration du plan d'urbanisme

- urban-planning layout composition
- heterogenitet urbanistik

shih

përzierësi urbanistike

histori e planëzimit urban

- histoire de la planification urbaine
- urban planning history

histori e urbanistikës

- histoire de l'urbanisme
- urban planning history

homogenitet urbanistik

shih

papërzierësi urbanistike

hyrje dytësore e qytetit

- entrée secondaire de ville
- secondary town entrance

hyrje kryesore e qytetit

- entrée principale de ville
- town main entrance

I

ide urbanistike

- proposition urbanistique
- urban-planning proposal

infrastrukturë urbane

shih

nënstrukturë urbane

instrument i planëzimit urban

shih

mjet i planëzimit urban

instrument urbanistik

shih

mjet urbanistik

intensitet i ndërtimit

shih

**koeficient i shfrytëzimit të hapësirës
urbane**

interpretim i planëzimit urban

- interprétation de la planification
urbaine

- urban planning interpretation

K

kapacitet mbajtës i territorit

shih

nxënësi e territorit

kategori e ndërtimeve

- catégorie des constructions
- constructions category

koeficient i planëzimit të elementeve urbane

- coefficient de planification d'éléments urbains
- planning ratio of urban elements

koeficient i shfrytëzimit të hapësirës urbane

- coefficient d'occupation de l'espace urbain
- constructible urban space ratio usage

koeficient i shfrytëzimit të tokës

- coefficient d'occupation du sol
- soil occupancy coefficient

koeficient i shfrytëzimit të tokës për ndërtim

- coefficient d'occupation du sol constructible
- constructible ground ratio usage

kompleks ndërtimor

- complexe de construction
- construction complex

kompozicion

shih

kompozim

kompozim-i

- composition
- composition

kompozim urbanistik

- composition urbanistique
- urban-planning composition

kompozim urbanistik asimetrik

shih

kompozim urbanistik josimetrik

kompozim urbanistik dinamik

- composition urbanistique dynamique
- dynamic urban-planning composition

kompozim urbanistik dypërmasor

- composition urbanistique à trois dimensions
- two-dimensional urban-planning composition

kompozim urbanistik i hapësirës urbane

- composition urbanistique de l'espace urbain
- urban-planning space composition

kompozim urbanistik i lirshëm

- composition urbanistique ouverte
- loose urban-planning composition

**kompozim urbanistik i territorit
urban**

- composition urbanistique du territoire urbain
- urban-planning territory composition

kompozim urbanistik josimetrik

- composition urbanistique asymétrique
- asymmetric urban-planning composition

kompozim urbanistik simetrik

- composition urbanistique symétrique
- symmetrical urban-planning composition

kompozim urbanistik tripërmasor

- composition urbanistique à trois dimensions
- three-dimensional urban-planning composition

kompozimor - e

- compositionnel
- compositional

koncept urbanistik

- concept urbanistique
- urban-planning concept

koncept urbanistiko-arkitekturor

- concept urbanistico-architectural
- architectural urban-planning concept

konfiguracion hapësinor

shih

përvijim hapësinor

konfiguracion i strukturës ndërtimore

shih

përvijim i strukturës ndërtimore

konvertim i tipologjisë urbanistike

shih

tjetërsim i tipologjisë urbanistike

konvertim urban

shih

tjetërsim urban

koordinim i planeve urbanistike

shih

bashkërendim i planeve urbanistike

korridor urban

- couloir urbain
- urban corridor

korpus ndërtesash

- corpus de bâtiments
- buildings corpus

krisë urbanistike

- ligne d'ouverture urbanistique
- urban-planning split

**kriter i kompozimit të territorit
urban**

- critère de composition du territoire urbain
- urban territory requirement composition

**kriter i përektimit të territorit
urban**

- critère de définition du territoire urbain
- urban territory requirement definition

kryeqendër kompozimi urbanistik

- épicentre de composition urbaine
- epicentre of urban-planning composition

**kufizim i hapësirës urbane
ndërtimore**

- délimitation de l'espace urbain constructible
- constructible urban space delimitation

kushte urbanistike

- conditions urbanistiques
- urban-planning conditions

L

largësi ndërmjet elementeve urbane

- distances entre éléments urbains
- distance between urban structures

lartësi urbanistike tavan

- plafond urbanistique

- sky exposure plane

**lokalizim i ndërtimit
shih**

**kufizim i hapësirës urbane
ndërtimore**

M

masterplan urbanistik

shih

plan urbanistik i përgjithshëm

**mbulim i territorit me objekte
urbane**

- densification du territoire avec des objets urbains
- territory densification with urban objects

mendim urbanistik

- pensée urbanistique
- urban-planning reflection

mënyrë e planëzimit urban

- mode de planification urbaine
- urban planning mode

mënyrë planëzuese

shih

mënyrë e planëzimit urban

mikroplanifikim urban

shih

planëzim urban i hollësishëm

mirëmbajtje urbane

- entretien urbain
- urban preservation

mjedis urban

- environnement urbain
- urban environment

**mjet i detyrueshëm i planëzimit
urban**

- instrument obligatoire de planification urbaine
- urban planning mandatory instrument

mjet i planëzimit urban

- instrument de planification urbaine
- urban planning instrument

mjet orientues i planëzimit urban

- instrument d'orientation à la planification urbaine
- urban planning guidance instrument

mjet urbanistik

- instrument d'urbanisme
- urban-planning instrument

mobilim urban

- mobilier urbain
- urban furniture

model i strukturës urbane

- modèle de structure urbaine

- urban structure model

model planëzimi urban

- modèle de planification urbaine
- urban planning model

model urban

- modèle urbain
- urban model

modelim urban

- modélisation urbaine
- urban modeling

morfologji urbane

- morphologie urbaine
- urban morphology

mundësi urbanizimi

- potentiel d'urbanisation
- urban planning potential

"mur" urbanistik

- plein (volume) urbanistique
- full urban-planning (volume)

N

ndarje territoriore

- découpage territorial
- territorial delimitation

ndërtesa në vijë të drejtë

- bâtiments alignés
- aligned buildings

ndërhyrje urbanistike

- intervention urbanistique
- urban-planning intervention

ndërtesa paralele

- bâtiments en parallèle
- parallel buildings

ndërtesa në bllok

- bâtiments en bloc
- block buildings

ndërtesa rradhazi

- bâtiments en ordre continu
- consecutive buildings

ndërtesa të bashkëngjitura

shih

ndërtesa të përngjitura

ndërtesa të dendura

- bâtiments compacts
- compact buildings

ndërtesa të grupuara

- bâtiments groupés
- clustered buildings

ndërtesa të grupuara sipas

funkSIONEVE

- bâtiments groupés par affectation
- clustered buildings according to functions

ndërtesa të ndara

- bâtiments en ordre discontinu
- separated buildings

ndërtesa të përngjitura

- bâtiments mitoyens
- attached buildings

ndërtesa të përqendruara

shih

ndërtesa të grupuara

ndërtesa të shpërndara

- bâtiments dispersés
- scattered buildings

ndërtesa të shpërndara sipas

funkSIONEVE

- bâtiments dispersés par affectation
- scattered buildings according to functions

ndërtesa të vëçuara

- bâtiments isolé
- detached buildings

ndërtesë -a, -t

- bâtimen
- building

ndërtesë me drejtim të detyruar

- bâtimen à orientation obligatoire
- mandatory building orientation

ndërtesë me orientim të detyruar

shih

ndërtesë me drejtim të detyruar

ndërtim-i

- construction
- construction

ndërtim i rrëmujshëm

- construction chaotique
- chaotic construction

ndërtim kaotik

shih

ndërtim i rrëmujshëm

ndërtim urban

- construction urbaine
- urban construction

ndërtime -t

- constructions
- constructions

ndërtime dypërmasore

- constructions bidimensionnelles
- two-dimensional constructions

ndërtimë tripërmasore

- constructions tridimensionnelles
- three-dimensional constructions

ndryshim diakronik i vëllimit

ndërtimor

- évolution diachronique du volume de construction
- volume construction diachronic evolution

ndryshim diatopik i vëllimit

ndërtimor

- évolution diatopique du volume de construction
- volume construction diatopic evolution

ndryshim i hapësirës urbane

- évolution de l'espace urbain
- urban space evolution

ndryshim i vëllimit ndërtimor

- évolution du volume de construction
- volume construction evolution

ndryshim sinkronik i vëllimit

ndërtimor

- évolution synchronique du volume de construction
- volume construction synchronic evolution

ndryshim territorior

- évolution territoriale

- territorial evolution

nënnjësi urbanistike

- sous-unité urbanistique
- urban-planning subunit

nënnjësi urbanistike strukturore

- sous-unité urbanistique structurale
- urban-planning structural subunit

nënstrukturë urbane

- infrastructure urbaine
- urban infrastructure

ngërç i planëzimit urban

- restriction de planification urbaine
- urban planning restriction

ngushtim i vijës kufizuese të

ndërtimit

- rétrécissement de la limite de construction
- construction boundary line narrowing

normë urbanistike

- norme urbanistique
- urban-planning standard

nxënësi e territorit

- capacité d'accueil du territoire
- territory carrying capacity

nyjë urbane

- noeud urbain
- urban node

NJ

njësi ndërtimore

- unité de construction
- construction unit

njësi territoriale

shih

njësi territoriore

njësi territoriore

- unité territoriale
- territorial unit

njësi territoriore e planëzimit urban

- unité territoriale de planification urbaine
- urban planning territorial unit

njësi urbanistike

- unité urbanistique
- urban-planning unit

njësi urbanistike kompozimi

- unité urbanistique de composition
- urban-planning unit composition

njësi urbanistike kufitare

- unité urbanistique avoisinante
- neighboring urban-planning unit

njësi urbanistike ndërtimi

- unité urbanistique de construction
- construction urban-planning unit

njësi urbanistike strukturore

- unité urbanistique structurale
- structural urban-planning unit

njësi urbanistike studimore

- unité d'étude urbanistique
- urban-planning study unit

njësim i lartësisë së ndërtesave

- unification de la hauteur des bâtiments
- building heights unification

njëtrajtshmëri e tipologjisë urbanistike

- uniformité de la typologie urbanistique
- uniformity of urban-planning typology

O

objekt urban

- objet urbain
- urban object

objekt urban funksionor i territorit

- objet urbain fonctionnel du territoire
- functional urban object of the territory

objekt urban i territorit

- objet urbain du territoire
- urban territory object

objekt urban i përhershëm i territorit

- objet urbain permanent du territoire

- permanent urban territory object

objekt urban i përkohshëm i territorit

- objet urbain temporaire du territoire
- temporary urban territory object

objekt urban mbitokësor i territorit

- objet urbain de la surface du territoire
- urban object on the surface of the territory

pajisje e territorit me nënstrukturë urbane

- équipement territorial d'infrastructure urbaine
- territorial urban infrastructure equipment

papërzjerësi urbanistike

- homogénéité urbanistique
- urban-planning homogeneity

paraplan urbanistik

- plan provisoire d'urbanisme
- draft urban-planning layout

paraprojekt urbanistik

- projet provisoire d'urbanisme
- draft urban-planning project

parime të kompozimit urbanistik

- principes de composition urbanistique
- urban-planning principles composition

objekt urban nëntokësor i territorit

- objet urbain souterrain du territoire
- underground urban territory object

organizim urbanistik i elementeve urbane

- organisation urbanistique des éléments urbains
- urban-planning elements organization

P

pasuri e elementeve urbane

- richesse d'éléments urbains
- urban elements resources

peizazh urban

shih

visore urbane

perspektivë ndërtimore

shih

vijueshmëri ndërtimore

perspektivë ndërtimore e kufizuar

shih

vijueshmëri ndërtimore e kufizuar

pëlhurë urbane

- tissu urbain
- urban shape

përcaktim i territorit urban

- définition du territoire urbain
- urban territory definition

përdorim i territorit urban

- utilisation du territoire urbain

- urban territory usage

përmasa të njësisë ndërtimore

- dimensions de l'unité de construction
- construction unit dimensions

përmirësim i mjedisit urban

- amélioration de l'environnement urbain
- urban environment improvement

përmirësim i planit urbanistik

- amélioration du plan d'urbanisme
- urban-planning layout improvement

përputhshmëri e planeve urbanistike

- compatibilité de plans d'urbanisme
- urban-planning layouts compatibility

përshtatshmëri e territorit për ndërtim

- adaptabilité du territoire à la construction
- territorial adaptability to the construction

përtëritje urbane

- rénovation urbaine
- urban generation

përvijim hapësinor

- configuration dans l'espace
- spatial configuration

përvijim hapësinor i lirë

- configuration libre dans l'espace
- free-form spatial configuration

përvijim hapësinor i rregullt

- configuration régulière dans l'espace
- regular spatial configuration

përvijim i strukturës ndërtimore

- configuration de la structure de construction
- construction structure configuration

përzjerësi urbanistike

- hétérogénéité urbanistique
- urban-planning heterogeneity

pikë mbizotëruese

- point dominant
- predominant point

plan urbanistik

- plan d'urbanisme
- urban-planning layout

plan urbanistik i detajuar

shih

plan urbanistik i hollësishëm

plan urbanistik i hapësirës urbane

- plan d'urbanisme de l'espace urbain
- urban-planning layout of urban space

plan urbanistik i hapësirës urbane

dypërmasore

- plan d'urbanisme de l'espace urbain bidimensionnel
- urban-planning layout of two-dimensional urban space

plan urbanistik i hapësirës urbane

tripërmasore

- plan d'urbanisme de l'espace urbain tridimensionnel
- urban-planning layout of three-dimensional urban space

plan urbanistik i hollësishëm

- plan d'urbanisme détaillé
- detailed urban-planning layout

plan urbanistik i ndërlíkuar

- plan d'urbanisme complexe
- complex urban-planning layout

plan urbanistik i orientuar shih

plan urbanistik me drejtim të paracaktuar

plan urbanistik i përgjithshëm

- plan général d'urbanisme
- general urban-planning layout

plan urbanistik i strukturës ndërtimore

- plan de structure de construction en matière d'urbanisme
- construction structure of urban-planning layout

plan urbanistik i territorit

- plan territorial d'urbanisme
- territory urban-planning layout

plan urbanistik kompleks shih

plan urbanistik i ndërlíkuar

plan urbanistik kryesor

- plan directeur d'urbanisme
- urban master plan

plan urbanistik mbështetës

- plan utilitaire d'urbanisme
- substantive urban-planning layout

plan urbanistik me drejtim të paracaktuar

- plan d'urbanisme à orientation prédefinie
- urban-planning layout with predefined orientation

plan urbanistik rregullues

- plan de réglementation urbanistique
- regulatory urban-planning layout

plan urbanistik rregullues i detajuar shih

plan urbanistik rregullues i hollësishëm

plan urbanistik rregullues i hollësishëm

- plan de réglementation urbanistique détaillé
- detailed regulatory urban-planning layout

plan urbanistik strategjik

- plan stratégique d'urbanisme
- strategic urban-planning layout

plan urbanistik teorik

- plan théorique d'urbanisme
- theoretical urban-planning layout

planëzim - i

- planification
- planning

planëzim i elementeve urbane

- planification des éléments urbains

- urban elements planning

planëzim rural

- planification rural
- rural planning

planëzim urban

- planification urbaine
- urban planning

planëzim urban dypërmasor

- planification urbaine bidimensionnel
- two-dimensional urban planning

planëzim urban hapësinor

shih

planëzim urban tripërmasor

planëzim urban i bashkërenduar

- planification urbaine coordonnée
- coordinated urban planning

planëzim urban i detajuar

shih

planëzim urban i hollësishëm

- planëzim urban i hollësishëm**
- microplanification urbaine
 - micro-urban planning

planëzim urban i koordinuar

shih

planëzim urban i bashkërenduar

planëzim urban i përgjithshëm

- planification urbaine générale
- general urban planning

planëzim urban i territorit

- planification urbaine du territoire

territorial urban planning

planëzim urban ndërdimensional

shih

planëzim urban ndërpërmasor

planëzim urban ndërpërmasor

- planification urbaine exhaustive
- multidimensional urban planning

planëzim urban paravajtës

- planification urbaine progressive
- progressive urban planning

planëzim urban progresiv

shih

planëzim urban paravajtës

planëzim urban rregullues

- planification urbaine réglementaire
- regulatory urban planning

planëzim urban strategjik

- planification urbaine stratégique
- strategic urban planning

planëzim urban strukturor

- planification urbaine structurale (de la ville)
- structural urban planning

planëzim urban tripërmasor

- planification urbaine tridimensionnel
- three-dimensional urban planning

planifikim urban

shih

planëzim urban

planvendosje e skeletit ndërtimor

- plan de masse de l'ossature de construction
- ground plan of the construction frame

pol urban

shih

skaj urban

politikë për shfrytëzimin e territorit

- politique territoriale
- territorial policy

politikë territoriale

shih

politikë për shfrytëzimin e territorit

potencial urbanizimi

shih

mundësi urbanizimi

praktikë e planëzimit urban

- pratique de planification urbaine
- urban planning practice

prirje zhvillimi urban

- tendance de développement urbain

- urban development trend

prishje e vijës kufizuese të ndërtimit

- rupture de limite de construction
- nonconforming construction lot line

problem urbanistik

- problème urbanistique
- urban-planning problem

proces urbanizimi

- processus d'urbanisation
- urbanization process

profil fizik i qytetit

- profil physique de la ville
- town physical profile

projekt urbanistik

- projet d'urbanisme
- urban-planning project

projektim urbanistik

- projection urbanistique
- urban-planning design

qendër e banuar

- agglomération urbaine
- urban agglomeration

- rural centre

qendër paraurbane

- centre périurbaine
- peri-urban centre

qendër urbane

- centre urbain
- urban centre

qendër rurale

- centre rural

qytet i mbyllur me mur

- ville intra-muros
- intramural city

Q

R

rimodelim urban

- remodélisation urbaine
- urban remodeling

rindërtim urban

- reconstruction urbaine
- urban reconstruction

rinovim urban

shih

përtëritje urbane

riorganizim i hapësirës urbane

- réorganisation de l'espace urbain

- urban space reorganization

ripërtëritje ubane

- renouvellement urbain
- urban regeneration

ristrukturim i hapësirës urbane

- restructuration de l'espace urbain
- urban space restructuring

riurbanizim -i

- réurbanisation
- reurbanisation

RR

rregullim urbanistik

- arrangement urbanistique
- urban-planning adjustment

rregullore e planëzimit urban

- règlement de planification urbaine
- urban planning regulation

rrethina të qytetit

- abords de ville
- city outskirts

rritje urbane

- croissance urbaine
- urban growth

rrjet i nënstrukturës urbane

- réseau d'infrastructure urbaine
- urban infrastructure network

rrjet rrugor

- réseau routier
- street network

rrjet urban

- réseau urbain
- urban network

rritje bashkëqendrore e qytetit

- extension concentrique de la ville
- town concentric extension

rritje koncentrike e qytetit

shih

rritje bashkëqendrore e qytetit

rrjet urban i infrastrukturës shih

rrjet i nënstrukturës urbane

rrjet urban i shpërndarjes territoriore të ndërtuesave

- réseau de la répartition territoriale des bâtiments
- network of territorial buildings distribution

S

siluetë dinamike e qytetit

- silhouette dynamique de la ville
- dynamic city skyline

siluetë e pasur e qytetit

- silhouette accidentée de ville
- rich city skyline

siluetë e qetë e qytetit

- silhouette linéaire de la ville
- soft city skyline

simbol urban

- symbole urbain
- urban symbol

simbol urbanistik

- symbole de l'urbanisme
- urban-planning symbol

sipërfaqe bashkëshoqëruese

- surface attenante
- adjacent area

sipërfaqe-dysheme urbanistike

- surface de plancher urbanistique
- urban-planning floor surface

sipërfaqe ndërtimore

- surface de construction
- construction surface

sipërfaqe ndërtimore rezervë

- surface de construction réserve
- reserve construction surface

sistem i planëzimit urban

- système de planification urbaine
- urban planning system

sistem rrugor

- système de voirie
- circulation system

sistem urbanistik

- système urbanistique
- urban-planning system

sistem urbanizimi

- système d'urbanisation
- urbanisation system

sistemim urbanistik

- systématisation urbanistique
- urban-planning systematization

skaj urban

- pôle urbain
- urban pole

skelet ndërtimor

- ossature de construction
- construction frame

skemë kompozimi

- schéma de composition
- composition scheme

skemë kompozimi centrike

shih

skemë kompozimi qendrore

skemë kompozimi e hapur

- schéma de composition ouverte
- open composition scheme

skemë kompozimi e lirë

- schéma de composition libre
- free-form composition scheme

skemë kompozimi e mbyllur

- schéma de composition fermé
- closed composition scheme

skemë kompozimi e ngurtë

- schéma de composition rigide
- rigid composition scheme

skemë kompozimi kënddrejtë

- schéma de composition orthogonal
- orthogonal composition scheme

skemë kompozimi lineare

shih

skemë kompozimi vijore

skemë kompozimi monocentrike

shih

skemë kompozimi njëqendërshe

skemë kompozimi njëqendërshe

- schéma de composition monocentrique
- monocentric composition scheme

skemë kompozimi organike

- schéma de composition organique
- organic composition scheme

skemë kompozimi policentrike

shih

skemë kompozimi shumëqendërshe

skemë kompozimi qendrore

- schéma de composition centrique
- centric composition scheme

skemë kompozimi radiale

shih

skemë kompozimi rrezore

skemë kompozimi radiocentrike

shih

skemë kompozimi rrezore-unazore

skemë kompozimi rrethore

- schéma de composition circulaire
- circular composition scheme

skemë kompozimi rrezore

- schéma de composition radial
- radial composition scheme

skemë kompozimi rrezore-unazore

- schéma de composition radio-concentrique
- radio-concentric composition scheme

skemë kompozimi shumëqendërshe

- schéma de composition polycentrique
- polycentric composition scheme

skemë kompozimi tip

- schéma de composition cadre
- sample composition scheme

skemë kompozimi urbanistik

- schéma de composition urbanistique
- urban-planning composition scheme

skemë kompozimi vijore

- schéma de composition linéaire
- linear composition scheme

skemë kompozuese

shih

skemë kompozimi

skicë-ide urbanistike

- esquisse urbanistique
- urban-planning sketch

stanjacion ndërtimor

shih

amulli ndërtimore

strukturë e hapësirës urbane

- structure de l'espace urbain
- urban space structure

strukturë e planit urbanistik

- structure du plan d'urbanisme
- urban-planning layout structure

strukturë ndërtimore

- structure de construction
- construction structure

strukturë ndërtimore e qytetit

- structure de construction de la ville
- town construction structure

strukturë urbane

- structure urbaine
- urban structure

strukturë urbane orientuese

- structure urbaine d'orientation
- orientational urban structure

strukturë urbane orientuese horizontale

- structure urbaine d'orientation horizontale
- horizontal orientation urban structure

strukturë urbane orientuese vertikale

- structure urbaine d'orientation verticale
- vertical orientation urban structure

strukturim i hapësirës urbane

- structuration de l'espace urbain
- urban space structuring

studim urbanistik

- étude urbanistique
- urban-planning study

studim urbanistik i detajuar

shih

studim urbanistik i hollësishëm

- #### **studim urbanistik i hollësishëm**
- étude urbanistique détaillée
 - detailed urban-planning study

studim urbanistik i përgjithshëm

- étude urbanistique générale

- general urban-planning study
studim urbanistik i pjesshëm

- étude urbanistique partielle
- partial urban-planning study

SH

shformim i territorit urban

- défiguration du territoire urbain
- urban territory disfiguration

shfrytëzim i hapësirës urbane

- occupation de l'espace urbain
- usage urban space

shfrytëzim i hapësirës urbane

dypërmasore

- occupation de l'espace urbain bidimensionnel
- urban space two-dimensional usage

shfrytëzim i hapësirës urbane

tripërmasore

- occupation de l'espace urbain tridimensionnel
- urban space three-dimensional usage

shfrytëzim i tokës për ndërtim

- occupation du sol constructible
- usage of constructible ground

shfrytëzim tripërmasor i hapësirës

urbane

shih

shfrytëzim i hapësirës urbane

tripërmasore

shkallë e dendësisë së ndërtesave

- échelle de densité des batiments
- buildings density degree

shkallëzim përmasor i njësisë

ndërtimore

- hiérarchie dimensionnelle de l'unité de construction
- construction unit dimensional ranking

shkelje e vijës kufizuese të ndërtimit

- dépassement de limite de construction
- construction boundary line excess

shndërrim urbanistik

- transformation urbaine
- urban-planning transformation

shpërndarje territoriore e

ndërtesave

- répartition territoriale des bâtiments
- territorial buildings distribution

shpërndarje territoriore e

ndërtesave sipas funksioneve

- répartition territoriale des bâtiments par affectation
- buildings territorial scattering according to functions

shtrirje e qytetit

- étalement de la ville
- town sprawl

shtrirje natyrore e qytetit

- étalement géographique de la ville
- town natural sprawl

- shtrirje urbanistike e qytetit**
- étalement urbain de la ville
 - urban-planning town sprawl

T

tatëpjetë urbane

- déclin urbain
- urban decline

territor i lirë

- territoire inexploité
- untapped territory

territor i ndërtueshëm

shih

territor për ndërtim

territor i ngopur me ndërtim

- territoire à densité maximale
- saturated territory

territor i zënë

- territoire épousé
- exploited territory

territor jourban

- territoire non-urbain
- not-urban territory

territor për ndërtim

- territoire constructible
- constructible territory

territor urban

- territoire urbain
- urban territory

tipologji urbanistike

- typologie urbanistique**
- urban-planning typology

tipologji urbanistike e ndërtimëve

- typologie urbanistique des constructions
- constructions urban-planning typology

tjetërsim i tipologjisë urbanistike

- reconversion de la typologie urbanistique
- urban-planning typology reconversion

tjetërsim urban

- reconversion urbaine
- urban reconversion

tokë për ndërtim

- sol constructible
- constructible ground

trajtim urbanistik i hapësirës urbane

- traitement urbanistique de l'espace urbain
- urban-planning treatment of urban space

transformim urbanistik

shih

shndërrim urbanistik

U

unifikim i lartësisë së ndërtesave shih

· urban planner

njësim i lartësisë së ndërtesave

urbanistik/ë-a

uniformitet i tipologjisë urbanistike shih

· urbanisme
· town planning

njëtrajtshmëri e tipologjisë urbanistike

urbanistik-e

urban-e

· urbanistique
· urban-planning

urbanist - i, -ët

urbanizim i territorit

· urbaniste

· urbanisation du territoire
· territory urbanization

V

veçori kompozimi

· construction road frontage boundary line

· spécificité de composition
· features composition

vijë kufizuese e ndërtimit

vëllim hapësinor i ndërtesës

· limite de construction
· construction boundary line

· volume spatial de bâtiment
· building spatial volume

vijë kufizuese e verdhë e ndërtimit

vëllim ndërtimor

· limite d'expansion urbaine
· urban sprawl limit construction

· volume de construction
· construction volume

vijueshmëri ndërtimore

vëllim ndërtimor tip

· perspective de constructibilité
· constructibility perspective

· construction volume sample

vijueshmëri ndërtimore e kufizuar

vijë kufizuese e kuqe e ndërtimit

· perspective de constructibilité limitée
· limited constructibility perspective

· limite de construction à la voirie

visore urbane

- paysage urbain
- urban landscape

vlerë kompozimi urbanistik

- richesse de composition urbanistique
- urban-planning composition value

Z

zgjerim i vijës kufizuese të ndërtimit

- élargissement de la limite de construction
- construction boundary line extension

zgjidhje urbanistike

- solution urbanistique
- urban-planning solution

zonë me trajtim të veçantë

- zone de réglementation spéciale
- special regulatory zone

zonë në proces urbanizimi

- zone en voie d'urbanisation
- undergoing urbanization zone

zonë paraurbane

- zone suburbaine
- suburban zone

zonë rregullatore

shih

zonë me trajtim të veçantë

zonë rrëthinore

- zone périurbaine
- periurban zone

zonë suburbane

shih

zonë paraurbane

zonë urbane

- zone urbaine
- urban zone

zonë urbane buferike

shih

zonë urbane ndarëse

zonë urbane e mbrojtur

- zone urbaine protégée
- urban protected zone

zonë urbane e ndryshueshme

- zone urbaine evolutive
- shifting urban zone

zonë urbane e pandryshueshme

- zone urbaine stable
- immutable urban zone

zonë urbane e qëndrueshme

- zone urbaine figée
- urban sustainable zone

zonë urbane mbrojtëse

- zone urbaine de protection
- urban conservation zone

zonë urbane ndarëse

- zone urbaine tampon
- urban buffer zone

zonë urbane periferike

- zone urbaine périphérique

- peripheral urban zone	zonim territorial <i>shih</i>
zonë urbane qendrore <ul style="list-style-type: none">- zone urbaine centrale- urban central zone	zonim territorior <i>zonim territorior</i>
zonim ndërtimor <ul style="list-style-type: none">- zonage de construction- construction zoning	zonim territorior <ul style="list-style-type: none">- zonage territorial- territorial zoning
zonim ndërtimor i detajuar <i>shih</i>	zonim territorial funksional <i>shih</i>
zonim ndërtimor i hollësishëm	zonim territorior funksionor
zonim ndërtimor i hollësishëm <ul style="list-style-type: none">- zonage détaillé de construction- detailed construction zoning	zonim territorior funksionor <ul style="list-style-type: none">- zonage d'affectation du territoire- functional territorial zoning
ZH	
zhvendosje e qendrës urbane <ul style="list-style-type: none">- déplacement du centre urbain- urban centre shifting	zhvillim urbanistik i hapësirës urbane <ul style="list-style-type: none">- développement urbanistique de l'espace urbain- urban-planning development of urban space
zhvillim urban <ul style="list-style-type: none">- développement urbain- urban development	zhvillim urbanistik i hapësirës urbane dypërmasore <ul style="list-style-type: none">- développement urbanistique de l'espace bidimensionnel- urban-planning development of two-dimensional urban space
zhvillim i mendimit urbanistik <ul style="list-style-type: none">- développement de la pensée urbanistique- development of urban-planning reflection	zhvillim urbanistik i hapësirës urbane tripërmasore <ul style="list-style-type: none">- développement urbanistique de l'espace tridimensionnel
zhvillim urbanistik <ul style="list-style-type: none">- développement urbanistique- urban-planning development	

- urban-planning development of three-dimensional urban space

zhvillim urbanistik i paqëndrueshëm

- développement urbanistique en fragmentation temporelle
- unsustainable urban-planning development

zhvillim urbanistik i qëndrueshëm

- développement urbanistique en linéarité temporelle
- sustainable urban-planning development

TREGUES I TERMAVE FRËNGJISHT
INDEX DES TERMES FRANÇAIS

A

abords de ville - rrethina të qytetit

adaptabilité du territoire à la construction - përshtatshmëri e territorit për ndërtim

agglomération urbaine - qendër e banuar

amélioration de l'environnement urbain - përmirësim i mjedisit urban

amélioration du plan d'urbanisme - përmirësim i planit urbanistik

analyse des données de planification urbaine - analizë e të dhënave të planëzimit urban

analyse urbanistique - analizë urbanistike

analyse urbanistique du territoire - analizë urbanistike e territorit

arrangement urbanistique - rregullim urbanistik

artère routière - arterje rrugore

axe de composition - bosht kompozimi

axe de composition urbanistique - bosht kompozimi urbanistik

B

bâtiment – ndërtës/ë -a, -t

bâtiment à orientation obligatoire - ndërtësë me drejtim të detyruar

bâtiments alignés - ndërtësë në vijë të drejtë

bâtiments compacts - ndërtësë të dendura

bâtiments dispersés - ndërtësë të shpërndara

bâtiments dispersés par affectation - ndërtësë të shpërndara sipas funksioneve

bâtiments en bloc - ndërtësë në blok

bâtiments en ordre continu - ndërtësë rradhazi

bâtiments en ordre discontinu - ndërtësë të ndara

bâtiments en parallèle - ndërtësë paralele

bâtiments groupés - ndërtesa të grupuara

bâtiments groupés par affectation - ndërtesa të grupuara sipas funksioneve

bâtiments isolés

- ndërtesa të veçuara

bâtiments mitoyens - ndërtesa të përmgjitura

bloc de construction - bllok ndërtimi

C

cahier des charges urbanistiques
- detyrë urbanistike

capacité d'accueil du territoire - nxënësi e territorit

carte de zonage territorial - hartë e zonimit territorior

catégorie des constructions - kategori e ndërtimeve

centre périurbaine - qendër paraurbane

centre rural - qendër rurale

centre urbain - qendër urbane

coefficient d'occupation de l'espace urbain - koeficient i shfrytëzimit të hapësirës urbane

coefficient d'occupation du sol - koeficient i shfrytëzimit të tokës

coefficient d'occupation du sol constructible

- koeficient i shfrytëzimit të tokës për ndërtim

coefficient de planification d'éléments urbains - koeficient i planëzimit të elementeve urbane

composité des batiments - dendësi e ndërtesave

compatibilité de plans d'urbanisme - përputhshmëri e planeve urbanistike

complexe de construction - kompleks ndërtimor

composition - kompozim

composition urbanistique - kompozim urbanistik

composition urbanistique asymétrique - kompozim urbanistik josimetrik

composition urbanistique à trois dimensions - kompozim urbanistik dypërmasor

composition urbanistique de l'espace urbain - kompozim i hapësirës urbane

composition urbanistique du territoire urbain - kompozim i territorit urban

composition urbanistique dynamique - kompozim urbanistik dinamik

composition urbanistique ouverte
- kompozim urbanistik i lirshëm

composition urbanistique symétrique - kompozim urbanistik simetrik

concept urbanistico-architectural
- koncept urbanistiko-arkitekturor

concept urbanistique - koncept urbanistik

conditions urbanistiques - kushte urbanistike

configuration dans l'espace
- përvijim hapësinor

configuration de la structure de construction - përvijim i strukturës ndërtimore

configuration libre dans l'espace
- përvijim hapësinor i lirë

configuration régulière dans l'espace

- përvijim hapësinor i rrëgullt

construction - ndërtim-i

construction - ndërtim-i

construction chaotique - ndërtim i rrëmujshëm

construction urbaine - ndërtim urban

constructions - ndërtime -t

constructions bidimensionnelles - ndërtime dypërmasore

constructions tridimensionnelles - ndërtime tripërmasore

coordination de plans d'urbanisme - bashkërendim i planeve urbanistike

corpus de bâtiments - korpus ndërtesash

couloir urbain - korridor urban

critère de composition du territoire urbain - kriter i kompozimit të territorit urban

critère de définition du territoire urbain - kriter i përcaktimit të territorit urban

croissance urbaine - rritje urbane

D

déclin urbain - tatëpjetë urbane

découpage territorial - ndarje territoriore

défiguration du territoire urbain
- shformim i territorit urban

définition du territoire urbain -
përcaktim i territorit urban

délimitation de l'espace urbain constructible - kufizim i hapësirës urbane ndërtimore

densité des constructions -
dendësi e ndërtimeve

densification du territoire avec des objets urbains - mbulim i territorit me objekte urbane

dépassement de limite de construction - shkelje e vijës kufizuese të ndërtimit

déplacement du centre urbain - zhvendosje e qendrës urbane

désurbanisation du territoire - çurbanizim i territorit

développement de la pensée urbanistique - zhvillim i mendimit urbanistik

développement urbain - zhvillim urban

développement urbanistique - zhvillim urbanistik

développement urbanistique de l'espace bidimensionnel - zhvillim urbanistik i hapësirës urbane dypërmasore

développement urbanistique de l'espace tridimensionnel - zhvillim urbanistik i hapësirës urbane tripërmasore

développement urbanistique de l'espace urbain - zhvillim urbanistik i hapësirës urbane

développement urbanistique en fragmentation temporelle - zhvillim urbanistik i paqëndrueshëm

développement urbanistique en linéarité temporelle - zhvillim urbanistik i qëndrueshëm

dimensions de l'unité de construction - përmasa të njësisë ndërtimore

direction d'étalement de la ville - drejtim i shtrirjes së qytetit

distances entre éléments urbains - largësi ndërmjet elementeve urbane

données de planification urbaine - dhëna të planëzimit urban (të-)

E

échelle de densité des batiments - shkallë e dendësisë së ndërtesave

économie foncière - ekonomizim i truallit

efficacité de la planification urbaine - frytshmëri e planëzimit urban

élaboration du plan d'urbanisme - hartim i planit urbanistik

élargissement de la limite de construction - zgjerim i vijës kufizuese të ndërtimit

élément clé de composition du plan d'urbanisme - element kompozimor kyç i planit urbanistik

élément de composition du plan d'urbanisme - element kompozimor i planit urbanistik

élément de jonction du plan d'urbanisme - element kompozimor lidhës i planit urbanistik

élément de planification urbaine - element i planëzimit urban

élément déclancheur d'urbanisation - element qytetformësues

élément du plan d'urbanisme - element i planit urbanistik

élément essentiel du plan d'urbanisme - element thelbësor i planit urbanistik

élément linéaire du plan d'urbanisme - element vijor i planit urbanistik

élément ponctuel du plan d'urbanisme - element pikësor i planit urbanistik

élément structurant du plan d'urbanisme - element strukturor i planit urbanistik

élément surfacique du plan d'urbanisme - element-gjurmë i planit urbanistik

élément urbain - element urban

élément urbanistique - element urbanistik

emprise au sol de l'ossature de construction - gjurmë e skeletit ndërtimor

ensemble urbanistique - ansambël urbanistik

ensemble urbanistique compact - ansambël urbanistik i dendur

ensemble urbanistique dynamique - ansambël urbanistik dinamik
ensemble urbanistique et architectural - ansambël urbanistiko-arkitekturor
ensemble urbanistique statique - ansambël urbanistik i qetë
entrée principale de ville - hyrje kryesore e qytetit
entrée secondaire de ville - hyrje dytësore e qytetit
entretien urbain - mirëmbajtje urbane
environnement urbain - mjedis urban
épicentre de composition urbaine - kryeqendër kompozimi urbanistik
équipement territorial d'infrastructure urbaine - pajisje e territorit me nënstrukturë urbane
espace à prédominance urbaine - hapësirë urbane e cilësuar qytet
espace non-urbain - hapësirë jourbane
espace urbain bidimensionnel - hapësirë urbane dypërmasore
espace urbain - hapësirë urbane

espace urbain clairsemé - hapësirë urbane e thjeshtë
espace urbain complexe - hapësirë urbane e ndërlikuar
espace urbain constructible - hapësirë urbane ndërtimore
espace urbain non constructible - hapësirë urbane jondërtimore
espace urbain protégé - hapësirë urbane e mbrojtur
espace urbain sans statut de ville - hapësirë urbane e cilësuar joqytet
espace urbain tridimensionnel - hapësirë urbane tripërmasore
espace vert urbain - hapësirë urbane e gjelbër
espaces urbains entrelacés - hapësira urbane të gërshetuara
esquisse urbanistique - skicë-ide urbanistike
étalement de la ville - shtrirje e qytetit
étalement géographique de la ville - shtrirje natyrore e qytetit
étalement urbain de la ville - shtrirje urbanistike e qytetit
étude urbanistique

- studim urbanistik

étude urbanistique détaillée -
studim urbanistik i hollësishëm

étude urbanistique générale -
studim urbanistik i përgjithshëm

étude urbanistique partielle -
studim urbanistik i pjesshëm

évolution de l'espace urbain -
ndryshim i hapësirës urbane

**évolution diachronique du
volume de construction** -
ndryshim diakronik i vëllimit
ndërtimor

**évolution diatopique du volume
de construction** - ndryshim
diatopik i vëllimit ndërtimor

**évolution du volume de
construction** - ndryshim i vëllimit
ndërtimor

**évolution synchronique du
volume de construction** -
ndryshim sinkronik i vëllimit
ndërtimor

évolution territoriale - ndryshim
territorial

extension concentrique de la ville -
rritje bashkëqendrore e qytetit

F

façade - ballor/e -ja, -et

façade avec ouvertures - ballore e
dritësuar

façade aveugle - ballore e mbyllur

façade plastique - ballore plastike

façades alignées - ballore të
vazhduara

façades discontinues - ballore të
ndërprera

fenêtre urbanistique - hapje
urbanistike

fenêtre urbanistique étendue

- hapje urbanistike e gjere

fenêtre urbanistique neutre -
hapje urbanistike asnjanëse

forme de développement urbain -
formë e zhvillimit urbanistik

forme de planification urbaine -
formë e planëzimit urban
forme urbaine - formë urbane

forme urbaine circulaire - formë
urbane unazore

forme urbaine en constellation -
formë urbane yjësi

forme urbaine en étoile - formë urbane yll

forme urbaine radiale - formë urbane rrezore

forme urbaine satellite - formë urbane satelit

forme urbaine spontanée - formë urbane çarçaf

forme urbaine spontanée sur point d'articulation - formë urbane çarçaf i nyjetuar

fragmentation du territoire - copëtim i territorit

H

harmonisation de plans - harmonizim i planeve

hétérogénéité urbanistique - përzjerësi urbanistike

hiérarchie dimensionnelle de l'unité de construction - shkallëzim përmasor i njësisë ndërtimore

histoire de la planification urbaine - histori e planëzimit urban

histoire de l'urbanisme - histori e urbanistikës

homogénéité urbanistique - papërzjerësi urbanistike

I

infrastructure urbaine - nënstrukturë urbane

instrument de planification urbaine - mjet i planëzimit urban

instrument d'orientation à la planification urbaine - mjet orientues i planëzimit urban

instrument d'urbanisme - mjet urbanistik

instrument obligatoire de planification urbaine - mjet i detyrueshëm i planëzimit urban

interprétation de la planification urbaine - interpretim i planëzimit urban

intervention urbanistique - ndërhyrje urbanistike

L

ligne d'ouverture urbanistique -
krisë urbanistike

limite d'expansion urbaine - vijë
kufizuese e verdhë e ndërtimit

limite de construction - vijë
kufizuese e ndërtimit

limite de construction à la voirie -
vijë kufizuese e kuqe e ndërtimit

M

microplanification urbaine -
planëzim urban i hollësishëm

mobilier urbain - mobilim urban

mode de planification urbaine -
mënyrë e planëzimit urban

modèle de planification urbaine -
model planëzimi urban

modèle de structure urbaine -
model i strukturës urbane

modèle urbain - model urban

modélisation urbaine - modelim
urban

morphologie urbaine - morfologji
urbane

N

noeud urbain - nyjë urbane

norme urbanistique - normë
urbanistike

**noyau de composition
urbanistique** - bërthamë
kompozimi urbanistik

noyau urbanistique - bërthamë
urbanistike

O

objet urbain - objekt urban

**objet urbain de la surface du
territoire** - objekt urban
mbitokësor i territorit

objet urbain du territoire - objekt
urban i territorit

**objet urbain fonctionnel du
territoire** - objekt urban funksionor
i territorit

objet urbain permanent du territoire - objekt urban i përhershëm i territorit

objet urbain souterrain du territoire - objekt urban nëntokësor i territorit

objet urbain temporaire du territoire - objekt urban i përkohshëm i territorit

occupation de l'espace urbain- shfrytëzim i hapësirës urbane

occupation de l'espace urbain bidimensionnel

- shfrytëzim i hapësirës urbane dypërmasore

occupation de l'espace urbain tridimensionnel - shfrytëzim i hapësirës urbane tripërmasore

occupation du sol constructible - shfrytëzim i tokës për ndërtim

organisation urbanistique des éléments urbains - organizim urbanistik i elementeve urbane

ossature de construction - skelet ndërtimor

P

paysage urbain - visore urbane

pensée urbanistique - mendim urbanistik

perspective de constructibilité - vijueshmëri ndërtimore

perspective de constructibilité limitée - vijueshmëri ndërtimore e kufizuar

physionomie urbaine - fizionomi urbane

plafond urbanistique - lartësi urbanistike tavan

plan de mass de l'ossature de construction

- planvendosje e skeletit ndërtimor

plan de réglementation urbanistique - plan urbanistik rregullues

plan de réglementation urbanistique détaillé - plan urbanistik rregullues i hollësishëm

plan d'urbanisme à orientation prédéfinie - plan urbanistik me drejtim të paracaktuar

plan de structure de construction en matière d'urbanisme - plan urbanistik i strukturës ndërtimore

plan directeur d'urbanisme - plan urbanistik kryesor

plan d'urbanisme - plan urbanistik

plan d'urbanisme complexe - plan urbanistik i ndërlikuar

plan d'urbanisme de l'espace urbain - plan urbanistik i hapësirës urbane

plan d'urbanisme de l'espace urbain bidimensionnel - plan urbanistik i hapësirës urbane dypërmasore

plan d'urbanisme de l'espace urbain tridimensionnel - plan urbanistik i hapësirës urbane tripërmasore

plan d'urbanisme détaillé - plan urbanistik i hollësishëm

plan général d'urbanisme - plan urbanistik i përgjithshëm

plan provisoire d'urbanisme - parplan urbanistik

plan stratégique d'urbanisme - plan urbanistik strategjik

plan territorial d'urbanisme - plan urbanistik i territorit

plan théorique d'urbanisme - plan urbanistik teorik

plan utilitaire d'urbanisme - plan urbanistik mbështetës

planification - planëzim - i

planification des éléments urbains - planëzim i elementeve urbane

planification rural - planëzim rural

planification urbaine - planëzim urban

planification urbaine bidimensionnel - planëzim urban dypërmasor

planification urbaine coordonnée - planëzim urban i bashkërenduar

planification urbaine du territoire - planëzim urban i territorit

planification urbaine exhaustive - planëzim urban ndërpërmasor

planification urbaine générale - planëzim urban i përgjithshëm

planification urbaine progressive - planëzim urban paravajtës

planification urbaine réglementaire - planëzim urban rregullues

planification urbaine stratégique - planëzim urban strategjik

planification urbaine structurale
- planëzim urban strukturor

planification urbaine tridimensionnel - planëzim urban tripërmasor

plein (volume) urbanistiques -
"mur" urbanistik

point dominant - pikë
mbizotëruese

pôle urbain - skaj urban

politique territoriale - politikë për
shfrytëzimin e territorit

potentiel d'urbanisation -
mundësi urbanizimi

pratique de planification urbaine
- praktikë e planëzimit urban

**principes de composition
urbanistique** - parime të
kompozimit urbanistik

problème urbanistique - problem
urbanistik

processus d'urbanisation - proces
urbanizimi

profil physique de la ville - profil
fizik i qytetit

projection urbanistique -
projektimi urbanistik

projet d'urbanisme - projekt
urbanistik

projet provisoire d'urbanisme -
paraprojekt urbanistik

proposition urbanistique - ide
urbanistike

Q

question urbanistique - çështje
urbanistike

R

reconstruction urbaine - rindërtim
urban

**reconversion de la typologie
urbanistique** - tjetërsim i
tipologjisë urbanistike

reconversion urbaine - tjetërsim
urban

**règlement de planification
urbaine** - rregullore e planëzimit
urban

remodélisation urbaine -
rimodelim urban

renouvellement urbain -
ripërtëritje ubane

rénovation urbaine - përtëritje urbane

réorganisation de l'espace urbain
- riorganizim i hapësirës urbane

répartition territoriale des bâtiments - shpërndarje territoriore e ndërtesave

répartition territoriale des bâtiments par affectation - shpërndarje territoriore e ndërtesave sipas funksioneve

réseau d'infrastructure urbaine - rrjet i nënstrukturës urbane

réseau de la répartition territoriale des bâtiments - rrjet urban i shpërndarje territoriore të ndërtesave

réseau routier - rrjet rrugor

réseau urbain - rrjet urban

restriction de planification urbaine - ngërç i planëzimit urban

restructuration de l'espace urbain - ristrukturim i hapësirës urbane

rétrécissement de la limite de construction - ngushtim i vijës kufizuese të ndërtimit

rurbanisation - riurbanizim

richesse de composition urbanistique - vlerë kompozimi urbanistik

richesse d'éléments urbains - pasuri e elementeve urbane

rupture de limite de construction
- prishje e vijës kufizuese të ndërtimit

S

schéma de composition - skemë kompozimi

schéma de composition cadre - skemë kompozimi tip

schéma de composition centrique
- skemë kompozimi qendrore

schéma de composition circulaire
- skemë kompozimi rrithore

schéma de composition fermé - skemë kompozimi e mbyllur

schéma de composition libre - skemë kompozimi e lirë

schéma de composition linéaire - skemë kompozimi vijore

schéma de composition monocentrique - skemë kompozimi njëqendërshe

schéma de composition

organique - skemë kompozimi organike

schéma de composition

orthogonal - skemë kompozimi kënddrejtë

schéma de composition ouverte -

skemë kompozimi e hapur

schéma de composition

polycentrique - skemë kompozimi shumëqendërshe

schéma de composition radial -

skemë kompozimi rrezore

schéma de composition radio-

concentrique - skemë kompozimi rrezore-unazore

schéma de composition rigide -

skemë kompozimi e ngurtë

schéma de composition

urbanistique - skemë kompozimi urbanistik

silhouette accidentée de la ville -

siluetë e pasur e qytetit

silhouette dynamique de la ville -

siluetë dinamike e qytetit

silhouette linéaire de la ville -

siluetë e qetë e qytetit

sol constructible - tokë për

ndërtim

solution urbanistique - zgjidhje

urbanistike

sortie principale de ville - dalje

kryesore e qytetit

sortie secondaire de ville - dalje

dytësore e qytetit

sous-unité urbanistique - nënnjësi

urbanistike

sous-unité urbanistique

structurale - nënnjësi urbanistike strukturore

spécificité de composition - veçori

kompozimi

stagnation de construction -

amulli ndërtimore

structuration de l'espace urbain -

strukturim i hapësirës urbane

structure de construction -

strukturë ndërtimore

structure de construction de la

ville - strukturë ndërtimore e qytetit

structure de l'espace urbain -

strukturë e hapësirës urbane

structure du plan d'urbanisme -

strukturë e planit urbanistik

structure urbaine - strukturë

urbane

structure urbaine d'orientation -
strukturë urbane orientuese

structure urbaine d'orientation horizontale - strukturë urbane
orientuese horizontale

structure urbaine d'orientation verticale - strukturë urbane
orientuese vertikale

surface attenante - sipërfaqe
bashkëshoqëruese

surface de construction -
sipërfaqe ndërtimore

surface de construction réserve -
sipërfaqe ndërtimore rezervë

surface de plancher urbanistique

- sipërfaqe-dysheme urbanistike

symbole de l'urbanisme - simbol
urbanistik

symbole urbain - simbol urban

systématisation urbanistique -
sistemim urbanistik

système de planification urbaine -
sistem i planëzimit urban

système de voirie - sistem rrugor

système d'urbanisation - sistem
urbanizimi

système urbanistique - sistem
urbanistik

T

tendance de développement urbain - prirje zhvillimi urban

territoire à densité maximale -
territor i ngopur me ndërtimë

territoire constructible - territor
për ndërtim

territoire épuisé - territor i zënë

territoire inexploité - territor i lirë

territoire non-urbain - territor
jorban

territoire urbain - territor urban

tissu urbain - pëlhirë urbane

traitement urbanistique de l'espace urbain - trajtim urbanistik
i hapësirës urbane

transformation urbaine -
shndërrim urbanistik

typologie urbanistique - tipologji
urbanistike

typologie urbanistique des constructions - tipologji
urbanistike e ndërtimeve

U

unification de la hauteur des bâtiments - njësim i lartësisë së ndërtesave

uniformité de la typologie urbanistique - njëtrajtshmëri e tipologjisë urbanistike

unité de construction - njësi ndërtimore

unité d'étude urbanistique - njësi urbanistike studimore

unité territoriale - njësi territoriore

unité territoriale de planification urbaine - njësi territoriore e planëzimit urban

unité urbanistique - njësi urbanistike

unité urbanistique avoisinante - njësi urbanistike kufitare

unité urbanistique de composition - njësi urbanistike kompozimi

unité urbanistique de construction - njësi urbanistike ndërtimi

unité urbanistique structurale - njësi urbanistike strukturore

urbain - urban-e

urbanisation du territoire - urbanizim i territorit

urbanisme - urbanistik/ë-a

urbaniste - urbanist - i

urbanistique - urbanistik-e

utilisation du territoire urbain - përdorim i territorit urban

V

ville intra-muros - qytet i mbyllur me mur

volume de construction - vëllim ndërtimor

volume spatial de bâtiment - vëllim hapësinor i ndërtesës

volume type de construction - vëllim ndërtimor tip

Z

zonage d'affectation du territoire - zonim territorior funksionor

zonage de construction - zonim ndërtimor

zonage détaillé de construction - zonim ndërtimor i hollësishëm

zonage territorial - zonim territorior

zone de réglementation spéciale - zonë me trajtim të veçantë

zone en voie d'urbanisation - zonë në proces urbanizimi

zone périurbaine - zonë rrëthinore

zone suburbaine - zonë paraubane

zone urbaine - zonë urbane

zone urbaine centrale - zonë urbane qendrore

zone urbaine de protection - zonë urbane mbrojtëse

zone urbaine evolutive - zonë urbane e ndryshueshme

zone urbain figée - zonë urbane e qëndrueshme

zone urbain périphérique - zonë urbane periferike

zone urbaine protégée - zonë urbane e mbrojtur

zonë urbane stable - zone urbaine e pandryshueshme

zone urbaine tampon - zonë urbane ndarëse

TREGUES I TERMAVE ANGLISHT
INDEX OF ENGLISH TERMS

A

- adjacent area** - sipërfaqe bashkëshoqëruese
- aligned buildings** - ndërtesa në vijë të drejtë
- analysis of urban planning data** - analizë e të dhënave të planëzimit urban
- architectural urban-planning concept**

- koncept urbanistiko-arkitekturor
- arterial road** - arterje rrugore
- asymmetrical urban-planning composition** - kompozim urbanistik josimetrik
- attached buildings** - ndërtesa të përmgjitura

B

- blind building facade** - ballorre e mbyllur
- block buildings** - ndërtesa në blok
- building** - ndërtesë -a, -t
- building heights unification** - njësim i lartësisë së ndërtesave
- building spatial volume** - vëllim hapësinor i ndërtesës

- buildings compactness** - denduri e ndërtesave
- buildings corpus** - korpus ndërteshash
- buildings density degree** - shkallë e dendësisë së ndërtesave
- buildings territorial scattering according to functions** - shpërndarje territoriale e ndërtesave sipas funksioneve

C

- centric composition scheme** - skemë kompozimi qendrore
- chaotic construction** - ndërtim i rrëmujshëm
- circular composition scheme**

- skemë kompozimi rrëthore
- circular urban form** - formë urbane unazore
- circulation system** - sistem rrugor

city outskirts - rrëthina të qytetit

closed composition scheme - skemë kompozimi e mbyllur

clustered buildings - ndërtesa të grupuara

clustered buildings according to functions - ndërtesa të grupuara sipas funksioneve

compact buildings - ndërtesa të dendura

compact urban-planning ensemble - ansambël urbanistik i dendur

complex urban space - hapësirë urbane e ndërlikuar

complex urban-planning layout - plan urbanistik i ndërlikuar

composition - kompozim

composition axis - bosht kompozimi

composition scheme - skemë kompozimi

consecutive buildings - ndërtesa rradhazi

constellation urban form - formë urbane yjësi

constructibility perspective - vijueshmëri ndërtimore

constructible ground usage - shfrytëzim i tokës për ndërtim

constructible urban space - hapësirë urbane ndërtimore

constructible urban space delimitation - kufizim i hapësirës urbane ndërtimore

constructible ground - tokë për ndërtim

constructible ground ratio usage - koeficient i shfrytëzimit të tokës për ndërtim

constructible territory - territor për ndërtim

constructible urban space ratio usage - koeficient i shfrytëzimit të hapësirës urbane

construction - ndërtimi

construction block - blok ndërtimi

construction boundary line - vijë kufizuese e ndërtimit

construction boundary line excess - shkelje e vijës kufizuese të ndërtimit

construction boundary line

extension - zgjerim i vijës
kufizuese të ndërtimit

construction boundary line

narrowing - ngushtim i vijës
kufizuese të ndërtimit

construction complex - kompleks

ndërtimor

construction frame - skelet

ndërtimor

construction frame footprint -

gjurmë e skeletit ndërtimor

construction road frontage

boundary line - vijë kufizuese e
kuqe e ndërtimit

construction structure - strukturë

ndërtimore

construction structure

configuration - përvijim i
strukturës ndërtimore

construction structure of urban-

planning layout - plan urbanistik i
strukturës ndërtimore

construction surface - sipërfaqe

ndërtimore

construction unit

- njësi ndërtimore

construction unit dimensional

ranking - shkallëzim përmasor i
njësisë ndërtimore

construction unit dimensions -

përmasa të njësisë ndërtimore

construction urban-planning unit

- njësi urbanistike ndërtimi

construction volume - vëllim

ndërtimor

construction volume sample -

vëllim ndërtimor tip

construction zoning - zonim

ndërtimor

constructions - ndërtime -t

constructions category - kategori
e ndërtimeve

constructions density - dendësi e
ndërtesave

constructions urban-planning

typology - tipologji urbanistike e
ndërtimeve

coordinated urban planning -

planëzim urban i bashkërenduar

D

detached buildings - ndërtesa të veçuara

detailed construction zoning - zonim ndërtimor i hollësishëm

detailed regulatory urban-planning layout - plan urbanistik rregullues i hollësishëm

detailed urban-planning layout - plan urbanistik i hollësishëm

detailed urban-planning study - studim urbanistik i hollësishëm

development of urban-planning reflection - zhvillim i mendimit urbanistik

distance between urban structures - largësi ndërmjet elementeve urbane

draft urban-planning layout - paraplan urbanistik

draft urban-planning project - paraprojekt urbanistik

dynamic city skyline - siluetë dinamike e qytetit

dynamic urban-planning composition - kompozim urbanistik dinamik

dynamic urban-planning ensemble - ansambël urbanistik dinamik

E

epicentre of urban-planning composition - kryeqendër kompozimi urbanistik

exploited territory - territor i zënë

extended urban-planning aperture - hapje urbanistike e gjere

F

facade - ballor/c -ja, -et

features composition - veçori kompozimi

facade modulation - ballore plastike

free-form composition scheme - skemë kompozimi e lirë

facade with openings - ballore e drithesuar

free-form spatial configuration - përvijim hapësinor i lirë

full urban-planning (volume)
"mur" urbanistik

functional territorial zoning -
zonim territorial funksionor

functional urban object of the
territory - objekt urban funksionor
i territorit

G

general urban planning -
planëzim urban i përgjithshëm

general urban-planning layout -
plan urbanistik i përgjithshëm

general urban-planning study -
studim urbanistik i përgjithshëm

ground economizing -
ekonomizim i truallit

ground plan of the construction
frame - planvendosje e skeletit
ndërtimor

H

horizontal orientational urban
structure - strukturë urbane
orientuese horizontale

I

immutable urban zone - zonë
urbane e pandryshueshme

intertwined urban spaces -
hapësira urbane të gërshtuara

intramural city - qytet i mbyllur
me mur

irregular building facades -
ballore të ndërpresa

L

limited constructibility
perspective - vijueshmëri
ndërtimore e kufizuar

linear composition scheme -
skemë kompozimi vijore

linear facades - ballore të
vazhdura

loose urban-planning
composition - kompozim
urbanistik i lirshëm

M

mandatory building orientation -
ndërtesë me drejtim të detyruar

micro-urban planning - planëzim
urban i hollësishëm

monocentric composition scheme
- skemë kompozimi njëqendërshe

multidimensional urban planning
- planëzim urban ndërpërmasor

N

neighboring urban-planning unit
- njësi urbanistike kufitare

network of territorial buildings
distribution - rrjet urban i
shpërndarjes territoriale të
ndërtesave

neutral urban-planning aperture
- hapje urbanistike asnjanëse

nonconforming construction lot
line

- prishje e vijës kufizuese të
ndërtimit

non-constructible urban space -
hapësirë urbane jondërtimore

non-urban space - hapësirë
jurbanc

non-urban territory - territor
jourban

O

open composition scheme - skemë
kompozimi e hapur

orientation urban structure -
strukturë urbane orientuese

organic composition scheme -
skemë kompozimi organike

orthogonal composition scheme -
skemë kompozimi kënddrejtë

P

parallel buildings - ndërtesa
paralele

partial urban-planning study -
studim urbanistik i pjesshëm

peripheral urban zone - zonë
urbane periferike

peri-urban centre - qendër
paraurbane

periurban zone - zonë rrëthimore

permanent urban territory object

- objekt urban i përhershëm i territorit

planning - planëzim - i

planning ratio of urban elements

- koeficient i planëzimit të elementeve urbane

plans harmonisation -

harmonizim i planeve

polycentric composition scheme - skemë kompozimi shumëgjendërshe

predominant point - pikë mbizotëruese

predominantly urban space - hapësirë urbane e cilësuar qytet

progressive urban planning - planëzim urban paravajtës

protected urban space - hapësirë urbane e mbrojtur

R

radial composition scheme - skemë kompozimi rrrezore

radial urban form - formë urbane rrrezore

radio-concentric composition scheme - skemë kompozimi rrrezore-unazore

regular spatial configuration - përvijim hapësinor i rregullt

regulatory urban planning - planëzim urban rregullues

regulatory urban-planning layout

- plan urbanistik rregullues

reserve construction surface - sipërfaqe ndërtimore rezervë

reurbanisation - riurbanizim

rich city skyline - siluetë e pasur e qytetit

rigid composition scheme - skemë kompozimi e ngurtë

rural centre - qendër rurale

rural planning - planëzim rural

S

sample composition scheme - skemë kompozimi tip

satellite urban form - formë urbane satelit

saturated territory - territor i ngopur me ndërtimë

scattered buildings - ndërtesa të shpërndara

scattered buildings according to functions - ndërtesa të shpërndara sipas funksioneve

secondary town entrance - hyrje dytësore e qytetit

secondary town exit - dalje dytësore e qytetit

separated buildings - ndërtesa të ndara

shifting urban zone - zonë urbane e ndryshueshme

simple urban space - hapësirë urbane e thjeshtë

sky exposure plane - lartësi urbanistike tavan

soft outline - siluetë e qetë

soil occupancy coefficient - koeficient i shfrytëzimit të tokës
spatial configuration - përvijim hapësinor

special regulatory zone - zonë me trajtim të veçantë

spontaneous articulated urban form - formë urbanc çarçaf i nyjetuar

spontaneous urban form - formë urbane çarçaf

stagnation in construction - amulli ndërtimore

star urban form - formë urbanc yll

static urban-planning ensemble - ansambël urbanistik i qetë

strategic urban planning - planëzim urban strategjik

strategic urban-planning layout - plan urbanistik strategjik

street network - rrjet rrugor

structural urban planning - planëzim urban strukturore

structural urban-planning unit - njësi urbanistike strukturore

suburban zone - zonë paraurbane

sustainable urban-planning development - zhvillim urbanistik i qëndrueshëm

sustainable urban-planning layout - plan urbanistik mbështetës

T

temporary urban territory object
- objekt urban i përkohshëm i territorit

territorial adaptability to the construction - përshtatshmëri e territorit për ndërtim

territorial delimitation - ndarje territoriale

territorial evolution - ndryshim territorial

territorial fragmentation - copëtim i territorit

territorial policy - politikë territoriale

territorial unit - njësi territoriale

territorial urban infrastructure equipment - pajisje e territorit me nënstrukturë urbane

territorial urban planning - planëzim urban i territorit

territorial urban-planning analysis - analizë urbanistike e territorit

territorial zoning - zonim territorial

territorial zoning map - hartë czonimit territorial

territory carrying capacity - nxënësi e territorit

territory counterurbanization - çurbanizim i territorit

territory densification with urban objects - mbulim i territorit me objekte urbane

territory urban-planning layout - plan urbanistik i territorit

territory urbanization - urbanizim i territorit

theoretical urban-planning layout - plan urbanistik teorik

three-dimensional constructions - ndërtime tripërmasore

three-dimensional urban planning - planëzim urban tripërmasor

three-dimensional urban-planning composition - kompozim urbanistik tripërmasor

three-dimensional urban space - hapësirë urbane tripërmasore

town concentric extension - rritje bashkëqendrore e qytetit

town construction structure - strukturë ndërtimore e qytetit

town main entrance - hyrje kryesore e qytetit
town main exit - dalje kryesore e qytetit
town natural sprawl - shtrirje natyrore e qytetit
town physical profile - profil fizik i qytetit
town planning - urbanistikë-a
town sprawl - shtrirje e qytetit

town sprawl direction - drejtim i shtrirjes së qytetit
two-dimensional constructions - ndërtime dypërmasore
two-dimensional urban planning - planëzim urban dypërmasor
two-dimensional urban-planning composition - kompozim urbanistik dypërmasor
two-dimensional urban space - hapësirë urbane dypërmasore

U

undergoing urbanization zone - zonë në proces urbanizimi
underground urban territory object - objekt urban nëntokësor i territorit
uniformity of urban-planning typology - njëtrajtshmëri e tipologjisë urbanistike
unsustainable urban-planning development - zhvillim urbanistik i paqëndrueshëm
untapped territory - territor i lirë urban - urban-e
urban agglomeration - qendër e banuar

urban buffer zone - zonë urbane ndarëse
urban central zone - zonë urbane qendrore
urban centre - qendër urbane
urban centre shifting - zhvendosje e qendrës urbane
urban conservation zone - zonë urbane mbrojtëse
urban construction - ndërtim urban
urban corridor - korridor urban
urban decline - tatëpjetë urbane

urban development - zhvillimi
urban

urban development trend - prirje
zhvillimi urban

urban element - element urban

urban elements planning -
planëzim i elementeve urbanc

urban elements resources - pasuri
e elementeve urbane

urban environment - mjedis urban

urban environment improvement
- përmirësim i mjedisit urban

urban form - formë urbane

urban furniture - mobilim urban

urban generation - përtëritje
urbane

urban green space - hapësirë
urbane e gjelbër

urban growth - rritje urbane

urban infrastructure -
nënstrukturë urbanc

urban infrastructure network -
rrjet i nënstrukturës urbane

urban landscape - visore urbane

urban model - model urban

urban modeling - modelim urban

urban morphology - morfologji
urbane

urban network - rrjet urban

urban node - nyjë urbane

urban object - objekt urban

**urban object on the surface of the
territory** - objekt urban
sipërfaqësor i territorit

urban physiognomy - fizionomi
urbane

urban planner - urbanist - i

urban planning - planëzim urban

urban planning data - dhëna të
planëzimit urban (të-)

urban planning design - projektim
urbanistik

**urban planning development of
two-dimensional urban space** -
zhvillim urbanistik i hapësirës
urbane dypermësore

urban planning effectiveness -
frytshmëri e planëzimit urban

urban planning element - element
i planëzimit urban

urban planning form

- formë e planëzimit urban

urban planning guidance

instrument - mjet orientues i planëzimit urban

urban planning heterogeneity - përzjerësi urbanistike

urban planning history - histori e planëzimit urban

urban planning instrument - mjet i planëzimit urban

urban planning interpretation - interpretim i planëzimit urban

urban planning issue - çështje urbanistike

urban planning mandatory instrument - mjet i detyrueshëm i planëzimit urban

urban planning mode - mënyrë e planëzimit urban

urban planning model - model planëzimi urban

urban planning potential - mundësi urbanizimi

urban planning practice - praktikë e planëzimit urban

urban planning regulation - rregullore e planëzimit urban

urban planning restriction - ngërç i planëzimit urban

urban planning system - sistem i planëzimit urban

urban planning territorial unit - njësi territoriale e planëzimit urban

urban pole - skaj urban

urban preservation - mirëmbajtje urbane

urban protected zone - zonë urbane e mbrojtur

urban reconstruction - rindërtim urban

urban reconversion - tjetërsim urban

urban remodeling - rimodelim urban

urban regeneration - ripërtëritje ubane

urban shape - pëlhurë urbane

urban space - hapësirë urbane

urban space composition - kompozim i hapësirës urbane

urban space evolution - ndryshim i hapësirës urbane

urban space reorganization -
riorganizim i hapësirës urbane

urban space restructuring -
ristrukturim i hapësirës urbane

urban space structure - strukturë
e hapësirës urbane

urban space structuring
strukturim i hapësirës urbane

**urban space three-dimensional
usage** - shfrytëzim i hapësirës
urbane tripërmasore

**urban space two-dimensional
usage** - shfrytëzim i hapësirës
urbane dypërmasore

urban space without town status
- hapësirë urbane e cilësuar joqytet

urban sprawl limit construction -
vijë kufizuese e verdhë e ndërtimit

urban structure - strukturë urbane

urban structure model - model i
strukturës urbane

urban sustainable zone - zonë
urbane e qëndrueshme

urban symbol - simbol urban

urban territory - territor urban

urban territory composition -
kompozim i territorit urban

urban territory definition -
përcaktim i territorit urban

urban territory disfiguration -
shformim i territorit urban

urban territory object - objekt
urban i territorit

**urban territory requirement
composition** - kriter i kompozimit
të territorit urban

**urban territory requirement
definition** - kriter i përcaktimit të
territorit urban

urban territory usage - përdorim i
territorit urban

urban zone - zonë urbane

urban master plan - plan
urbanistik kryesor

urban planning history - histori e
urbanistikës

urbanisation system - sistem
urbanizimi

urbanisation trigger element -
element qytetformësues

urbanization process - proces
urbanizimi

urban-planning - urbanistik-e

urban-planning adjustment

- rregullim urbanistik

urban-planning analysis - analizë
urbanistike

**urban-planning and architectural
ensemble** - ansambël urbanistiko-
arkitekturor

urban-planning aperture - hapje
urbanistike

urban-planning assignment -
detyrë urbanistike

urban-planning composition -
kompozim urbanistik

urban-planning composition axis
- bosht kompozimi urbanistik

**urban-planning composition
scheme** - skemë kompozimi
urbanistik

**urban-planning composition
value** - vlerë kompozimi urbanistik

urban-planning concept - koncept
urbanistik

urban-planning conditions -
kushte urbanistike

**urban-planning connection
element of composition** - element
kompozimor lidhës i planit
urbanistik

urban-planning core - bërthamë
urbanistike

urban-planning core composition
- bërthamë kompozimi urbanistik

urban-planning core element -
element thelbësor i planit urbanistik

urban-planning development -
zhvillim urbanistik

**urban-planning development
layout** - formë e zhvillimit
urbanistik

**urban-planning development of
three-dimensional urban space** -
zhvillim urbanistik i hapësirës
urbane tripërmasore

**urban-planning development of
urban space** - zhvillim urbanistik i
hapësirës urbane

urban-planning element - element
urbanistik

**urban-planning element
composition** - element
kompozimor i planit urbanistik

**urban-planning elements
organization** - organizim
urbanistik i elementeve urbane

urban-planning ensemble -
ansambël urbanistik

urban-planning floor surface -
sipërfaqe-dysheme urbanistike

urban-planning homogeneity -
papërzjerësi urbanistike

urban-planning instrument - mjet
urbanistik

urban-planning intervention -
ndërhyrje urbanistike

urban-planning key element
composition - element
kompozimor kyç i planit urbanistik

urban-planning layout - plan
urbanistik

urban-planning layout
composition - hartim i planit
urbanistik

urban-planning layout
coordination - bashkërendim i
planeve urbanistike

urban-planning layout defining
element - element pikësor i planit
urbanistik

urban-planning layout element -
element i planit urbanistik

urban-planning layout
improvement - përmirësim i planit
urbanistik

urban-planning layout of three-
dimensional urban space - plan

urbanistik i hapësirës urbane
tripërmasore

urban-planning layout of two-
dimensional urban space - plan
urbanistik i hapësirës urbane
dypërmasore

urban-planning layout of urban
space - plan urbanistik i hapësirës
urbane

urban-planning layout structure
- strukturë e planit urbanistik

urban-planning layout with
predefined orientation - plan
urbanistik me drejtim të
paracaktuar

urban-planning layouts
compatibility - përputhshmëri e
planeve urbanistike

urban-planning linear element -
element vijor i planit urbanistik

urban-planning principles
composition - parime të
kompozimit urbanistik

urban-planning problem -
problem urbanistik

urban-planning project - projekt
urbanistik

urban-planning proposal - ide
urbanistike

urban-planning reflection -
mendim urbanistik

urban-planning sketch - skicë-ide
urbanistike

urban-planning solution -
zgjidhje urbanistike

urban-planning split - krisë
urbanistike

urban-planning standard - normë
urbanistike

**urban-planning structural
subunit** - nënnjësi urbanistike
strukturore

**urban-planning structuring
element** - element strukturor i
planit urbanistik

urban-planning study - studim
urbanistik

urban-planning study unit - njësi
urbanistike studimore

urban-planning subunit - nënnjësi
urbanistike

urban-planning symbol - simbol
urbanistik

urban-planning system - sistem
urbanistik

urban-planning systematization -
sistemim urbanistik

urban-planning town sprawl -
shtrirje urbanistike e qytetit

urban-planning trace element -
element-gjurmë i planit urbanistik

urban-planning transformation -
shndërrim urbanistik

**urban-planning treatment of
urban space** - trajtim urbanistik i
hapësirës urbanc

urban-planning typology -
tipologji urbanistike

**urban-planning typology
reconversion** - tjetërsim i
tipologjisë urbanistike

urban-planning unit - njësi
urbanistike

urban-planning unit composition
- njësi urbanistike kompozimi

usage urban space - shfrytëzim i
hapësirës urbanc

V

vertical orientation urban structure - strukturë urbane orientuese vertikale

volume construction diachronic evolution - ndryshim diakronik i vëllimit ndërtimor

volume construction diatopic evolution

- ndryshim diatopik i vëllimit ndërtimor

volume construction evolution - ndryshim i vëllimit ndërtimor

volume construction synchronic evolution - ndryshim sinkronik i vëllimit ndërtimor

BAZA TEORIKE MBI TË CILËN ËSHTË HARTUAR FJALORI

TERMI, TERMINOLOGJA DHE SISTEMI TERMINOLOGJIK

1. Në studime gjuhësore, në letersinë për probleme të terminologjisë ka përkufizime të ndryshme për termin, por në përgjithësi nënvízohet fakti që termi është fjalë ose togfjalësh që emërtón një ncion të caktuar në sistemin e ncioneve të një fushe të dijes, të shkencës e të teknikës. Po kështu, jepen edhe karakteristikat që duhet të ketë termi si një emërtim i saktë, i njëkuptimshëm, sistemor etj., karakteristika që e dallojnë nga fjala e leksikut të përgjithshëm.
2. Të gjitha proceset e zhvillimit teknik-shkencor, në formën më të drejtpërdrejtë, gjajnë pasqyrimin e tyre në krijimin e terminologjisë së re dhe në proceset e ndërlikuara të shndërrimit të termave të mëparshëm. Gjatë këtij zhvillimi, teoritë universale bëhen të pjesshme, ncionet e pasakta saktësohen, rikuptimësohen ose, në përgjithësi, mënjanohen. Të gjitha këto lëvizje gjajnë pasqyrim në gjuhën e shkencës në trajtën e ndryshimeve përgjegjëse në nivel konceptor dhe gjuhësor. Kështu, duke fiksuar nivelin bashkëkohor të dijeve shkencore - teknike që lidhen ngushtë me nivelin e mendimit profesional, terminologjia bëhet pjesë e pandarë e çdo fushe të dijes. Por, terminologjia është edhe disiplinë e gjuhës ku diskutohet gjerë për saktësinë e përdorimit të fjalës si në asnje fushë tjeter, për saktësinë ose pasaktësinë e termave të veçantë ose edhe për grup termash të veçantë, vlerësim që bëhet nga pozita të ndryshme dhe për dukuri gjuhësore të ndryshme. Terminologjia është shtresa më dinamike e leksikut të një gjuhe përderisa është pjesë e analizës, sintezës dhe përpunimit të dijeve mbi thelbin e sendeve, dukurive e proceseve në natyrë, shoqëri e mendim. Zhvillimi i terminologjisë paraqet, gjithashtu, interes të veçantë përderisa, gjatë gjithë këtij procesi, pasqyrohet mënyra se si organizohen konceptet shkencore - teknike né gjuhë. Pra, në kuptimin më të gjerë të fjalës, terminologjia përkufizohet si pjesë e fondit të fjalorit të një gjuhe që përfshin leksikun special e që përdoret në sferën e veprimtarisë profesionale të njerëzve.

3. Kurse, terminologjia e një fushe të dijes përkufizohet si sistem i termave të një shkence që ka të bëjë me sistemin e koncepteve që i përgjigjen asaj fushe të dijes. Pra, sistemi terminologjik është sistem i tillë shenjor, përbajtja e lidhjet e të cilit janë brenda kufijve të një fushe të dijes.

Dihet që zhvillimi i shkencës dhe i teknikës është i domosdoshëm, përvèç të tjerash, edhe për përsosjen e sistemeve terminologjike speciale dhe të përgjithshme që i përgjigjen. Ky zhvillim çon, jo vetëm në lindjen e termave të rinj, por edhe të sistemeve të tëra terminologjike, jo vetëm në rindërtimin dhe saktësimin e koncepteve dhe të termave të veçantë, por edhe në rindërtimin rrënjosor të të gjithë aparatit të një varg disiplinash shkencore dhe sistemeve terminologjike përgjegjëse. Natyrisht, çdo sistem terminologjik vlerësohet nga ana e përbajtjes, domethënë, nga pasqyrimi në të i nivitet të zhvillimit të kësaj apo asaj shkence, por edhe nga formësimi gjuhësor i tij përderisa formësohet me mjete gjuhësore. Problemet gjuhësore kanë të bëjnë me kërkuesat gjuhësore që dalin nga vëzhgimet përgjithësuese dhe të veçanta për veçoritë gjuhësore dhe veçoritë e formësimit të sistemit terminologjik. Pra, sistemi terminologjik është sistem i tillë shenjor, përbajtja dhe lidhjet e të cilit janë brenda kufijve të një fushe të dijes.

PËRPUNIMI I TERMINOLOGJISË

Zhvillimi i veprimtarisë informuese, në të gjitha drejtimet, varet nga garantimi i cilësisë që jep terminologjia, kurse kjo e fundit, varet nga zgjidhja e problemeve aktuale të terminologjisë, në radhë të parë, të problemit të përpunimit të saj.

Për përpunimin e terminologjisë duhen pasur parasysh: **a)** kërkuesat e vendosura që duhet të plotësojë termi, **b)** fakti që terminologjia e një fushe nuk është një listë e rastësishme e emërtimeve të objekteve por, një sistem i termave që i përgjigjet sistemit të koncepteve, pra, dy sisteme të bashkëlidhur të një discipline të caktuar dhe **c)** lidhjet e përbajtjes së koncepteve me anën gjuhësore të termit si njësi e sistemit leksikor në të cilin funksionojnë ligjet e përgjithshme të gjuhës.

Këta faktorë kushtëzojnë, para së gjithash, hartimin e parimeve të njëjtë për përpunimin e terminologjisë në praktikë. Vëmendja në këtë proces drejtohet në analizën e pasaktësive të terminologjisë bashkëkohore dhe shkaqet e tyre, në studimin e mënyrave të formimit të

termave, në vendin që zënë huazimet në terminologjinë e fushës që përpunohet dhe, paralel, punohet për përzgjedhjen e termave që janë në përdorim.

Të gjitha fushat e shkencës dhe të teknikës lidhen ngushtë me njëra-tjetrën dhe nuk mund të zhvillohen ndaras, prandaj terminologja e çdo fushe të shkencës dhe të teknikës, qoftë dhe speciale, është, ndërmjet të tjerave, edhe e përgjithshme. Ajo nuk mund të kufizohet me interesat e një rrethi të ngushtë specialistësh, sepse rrethet e jo specialistëve, në këtë apo në atë shkallë, ndeshen me terminologjinë e fushave të ndryshme, ndaj terminologja përkatëse, duhet të jetë e saktë dhe e përshtatshme për përdorim në punën praktike. Duke u ndërgjegjësuar për nevojën e përpunimit praktik të terminologjisë shkencore, duhet vënë në dukje se etapa-kyç është hartimi i kritereve metodike dhe i kritereve shkencore të ndërtimit të terminologjisë. Kriteret metodike përbledhin: vjeljen e literaturës së fushës përkatëse dhe krijimin e kartotekës, sigurimin e kësaj literature edhe në gjuhë të huaja dhe fjalorë dy e shumëgjuhësh si dhe ngritjen e komisionit hartues ku marrin pjesë bashkëpunëtorë specialistë dhe gjuhëtarë, sepse vetëm me diskutim në komisione mund të realizohen kërkesa për një terminologi të saktësuar. Kriteret shkencore kanë në bazë kërkesa që lidhen me cilësitë që duhet të ketë termi : • çdo term shpreh tiparet-bazë të konceptit të një fushe, • në formimin e termave ka tipare që i dallojnë nga fjalëformimi në gjuhë dhe që i takojnë thjesht sferës terminologjike, • termi i një fushe të caktuar duhet të emërtojë një koncept dhc • çdo koncept duhet emërtuar nga një term.

Për të zgjedhur ose për të formuar termat e rinj, natyrisht, mbahen parasysh edhe aspekte tē tjera, si : saktësia e termit si emërtim i një koncepti, të qenët relativisht i shkurtër edhe si term-fjalë por, sidomos, jo me shumë përbërës si term-kompozitë ose si term-togfjalësh.

Këto kërkesa bëjnë të mundur formimin e termave të motivuar, të përshtatshëm për nevoja të terminologjisë, që kushtëzohen nga funksionet speciale të leksikut terminologjik, ndaj burimi më përfshirës në të cilin bazohet leksiku terminologjik është leksiku i gjuhës së përgjithshme me shtresimet e tij dhe me mënyrat e mjetet e mundshme fjalëformuese.

• Burim i rëndësishëm i pasurimit të këtij leksiku janë edhe huazimet, kryesisht termat me shtrirje ndërkombetare.

Si ndërtohet terminologjia e përpunuar, sistemi terminologjik i koncepteve të saj?

- Fillon me nxjerrjen nga kartoteka dhe zgjedhjen e termave për të hartuar fjalësin, në fillim si fjalës paraprak dhe, më pas, si fjalës i sistemuar. Roli i fjalësit të sistemuar është i dyfishtë:

Së pari, ai jep një skemë logjike të gjurmimit të termave që u përgjigjen koncepteve shkencore. Së dyti, fikson terminologjinë e formuar në mënyrë të vetvetishme, të kësaj fushe të shkencës, për të grupuar termat që emërojnë këto koncepte; fikson, gjithashtu, edhe rastet e regjistruara të sinonimisë dhe të shumëkuptimësisë.

Aspekti gjuhësor i normësimit të terminologjisë ka në bazë dy probleme: a) nga njëra anë: kriteret e përgjithshme gjuhësore dhe, nga ana tjeter; b) kriteret normative të vlerësimit të terminologjisë. Të parët ngërthejnë të tillë faktorë të rëndësishëm si: marrëdhëniet ndaj burimeve të formimit të terminologjisë dhe, gjithashtu, marrëdhëniet me dukuritë leksiko-gramatikore si edhe procese që përfshijnë, jo vetëm leksikun e përgjithshëm, por, edhe leksikun special. Të dytët përbledhin kriteret normative, lidhen me saktësinë e formimit gjuhësor dhe të përdorimit të termave në sferën kryesore të komunikimit në fushën e shkencës, pra, në letërsinë speciale dhe në komunikimin profesional.

Përpunimi gjuhësor i terminologjisë, nënkupton, para së gjithash, përpunimin e parimeve të njëjtë për formimin e termave në praktikë si dhe saktësinë e formimit gjuhësor të termit. Synohet qartësimi i mjeteve më karakteristike për terminologjinë e fushës përkatëse, duke qenë se, mënyra se si përdoren këto mjete, të çon në një aspekt tjeter siç është ai i karakterit sistemor të terminologjisë. Të gjitha këto, lidhen drejtpërdrejt me punën për normësimin e terminologjisë. Pra, lidhja më e afërt me përpunimin gjuhësor është problemi i normës.

C'përfaqëson problemi i normës në terminologji? Lidhet me konceptin e normës në gjuhën letrare, apo me konceptin e "pavarësisë" së normës në terminologji?

Norma është pasqyrimi objektiv i prirjeve që janë në shoqëri për përsosjen e gjuhës, si për gjuhën në përgjithësi, ashtu edhe për shtresimet e ndryshme të leksikut, një ndër të cilat është edhe terminologja, ndaj si kriter kryesor janë normat e gjuhës letrare.

Por, problemi i shumanshëm i normës duhet parë edhe nga këndshikimi i normësimit në fushën e leksikut special, duke pasur parasysh veçoritë e termave, jo vetëm si shenja të koncepteve speciale, por, edhe si leksik i gjuhës së shkencës me funksionet dhe veçoritë e saj. Jo trallë, ajo që nuk është e zakonshme në leksikun e përgjithshëm, është e përshtatshme dhe reale në terminologji. Pra, këto funksione e veçori të gjuhës së shkencës i jepin asaj një "pavarësi" funksionale në orientimin e përgjithshëm dhe bëjnë të mundur shfaqjen e prirjeve për "pavarësi" në fjalëformim, të ndryshme nga prirjet në gjuhën letrare. Kjo lejon që të lindë koncepti i variantit funksional të normës në terminologji, por, pa qenë në kundërshtim me normën e gjuhës letrare. Domosdoshmëria për variantin funksional të normës lind, kryesisht, në dy situata: **a)** kur ka mjete e variante fjalëformuese të shprehjes për të njëjtin koncept dhe **b)** kur shfaqen mjete të reja tipike të shprehjes së koncepteve, domethënë mjete të tillë që nuk përdoren në gjuhën letrare. Megjithatë, aspekti normativ i përpunimit të terminologjisë, që lidhet me saktësinë e formimit gjuhësor të termit, është i rëndësishëm, sepse pa këtë nuk ka siguri as për çdo term, as për sistemin terminologjik në përgjithësi.

Të gjitha aspektet e punës që u parashtruan për përpunimin e terminologjisë: • prirjet e kësaj pune, • cilësitë që duhet të këtë termi si bazë për hartimin e kritereve metodike e shkencore, • burimet që duhen shfrytëzuar, formojnë bazën për të kaluar në një shkallë tjetër që është kodifikimi i terminologjisë në fjalorin terminologjik (gjuhë amtare - gjuhë të huaja).

FJALORI TERMINOLOGJIK (SI TIP I VEÇANTË NË LEKSIKOGRIFI)

Rezultatet e punës për studimin, përpunimin dhe qartësimin e terminologjisë, zakonisht, formësohen me hartimin e fjalorit terminologjik si vepër e duhur për të bashkuar përvojën me njohuritë dhe me përpikmérinë shkencore; kjo bën të mundur plotësimin e nevojave urdhëruese të praktikës gjatë së cilës përvetësohet ky apo ai term nga gjuha dhe vërtetësohet jetësia e tij.

Puna për hartimin e fjalorit terminologjik fillon me ngritjen e sistemit terminologjik që ka në bazë fjalësin e sistemuar më parë i cili plotësohet me: **a) përzgjedhjen e fjalëve terminologjik** në bazë të analizës gjuhësore - semantike që, në një nivel të caktuar të zhvillimit të një fushe të caktuar të shkencës e të teknikës, pasqyron në mënyrë të plotë e të saktë përbajtjen tematike të saj dhe **b) sistemimin e termave** që janë në përdorim sipas një klasifikimi të caktuar që ka në bazë lidhjet brenda e ndërmjet kategorive terminologjike: objekt, hapësirë, proces, dukuri, cilësi, përkatësi etj., domethënë në bazë të marrëdhënieve paradigmatike. Me punën në fazën e parë (pika **a**) vlerësohen veçoritë gjuhësore të termave, kurse me punën në fazën e dytë (pika **b**) vlerësohen lidhjet logjike ndërmjet koncepteve, prania e dukurive kuptimore. Për sistemin e koncepteve është karakteristike zgjedhja e një grupi të caktuar të koncepteve, kurse për teorinë e terminologjisë teknike-shkencore ka rëndësi studimi i grupeve leksiko-semantike që u përgjigjen atyre.

Duhet pasur parasysh edhe fakti që, me hartimin e fjalorit terminologjik, nuk synohet, së pari: inventarizimi i koncepteve speciale, por bashkërendimi i mjeteve gjuhësore për shprehjen e këtyre koncepteve dhe, së dyti: jo ç'përfaqëson ky apo ai koncept por, të tregohet se ç'koncept emërtion ky apo ai term.

Kështu plotësohet fjalësi i termave në gjuhën amtare si fazë e parë e punës me fjalorin. Në fazën e dytë, ky fjalës plotësohet me barasvlerësit në gjuhët e huaja (jo me përkthimin e tyre). Nga ana strukturore ky fjalës me termat në gjuhën amtare, i plotësuar me termat barasvlerës në gjuhët e huaja, përbën pjesën e parë të fjalorit, atë që quhet baza e fjalorit. Në fazën e tretë fillon diskutimi i bazës, term për term, si në gjuhën amtare, ashtu edhe për barasvlerësit në gjuhët e huaja nga komisioni hartues i përbërë nga specialistë e gjuhëtarë. Në këtë fazë diskutimet bëhen për problemet gjuhësore që dalin në tri drejtimet e punës me terminologjinë që janë: bashkërendimi, standartizimi dhe njësimi i terminologjisë së një fushe të shkencës dhe të teknikës.

a) Me bashkërendim të terminologjisë, në rrafshin leksikor, synohet: bashkëgjegjja, në shkallën më të mundur, e termit me konceptin e emërtuar dhe në rrafshin fjalëformues: saktësimi dhe përsosja e përdorimit të mjeteve gjuhësore të formimit të termave për të ndrequr termat që nuk janë emërtime të sakta ose për shkak të formimit jo të drejtë, ose për shkak të përdorimit jo të drejtë, si dhe për formimin e termave të rinj.

b) Me standartizim të terminologjisë synohet të arrihet emërtimi i çdo koncepti nga një term dhe çdo term të emërtojë një koncept me qëllim që të mënjanohen dy dukuritë kuptimore si sinonimia dhe shumëkuptimësia, të cilat janë dukuri jopozitive për terminologjinë.

c) Me njësim të terminologjisë synohet të arrihet bashkëgjegjja e koncepteve shkencore që emërtohen me terma barasvlerës në gjuhë të ndryshme (jo me përkthimin e tyre), duke ruajtur kështu, veçoritë e çdo gjuhe në formimin e termave në mënyrë që të sigurohet komunikimi i saktë i specialistëve ndërmjet tyre dhe shmangia e moskuptimeve.

Për të siguruuar këtë barasvlerësi shfrytëzohen fjalorë terminologjikë dy e shumëgjuhësh për fushën përkatëse, tekste mësimore, standarde shtetërore, letërsi për probleme të ndryshme të fushës përkatëse në gjuhë të ndryshme etj..

Në fazën e katërt hartohen treguesit e termave gjuhë e huaj - gjuhë amtare. Treguesit ndihmojnë të dalin në pah pasaktësitë dhe mangësitë në punën gjatë diskutimit të bazës. Ata janë "redaktorët" e parë të bazës. Kryesisht, probleme shkaktojnë dukuritë kuptimore, pasi edhe në këtë rast, shfaqet një term në gjuhë të huaj si emërtim për dy terma në gjuhën amtare, ose dy terma në gjuhë të huaj për një term në gjuhën amtare.

Treguesit e termave gjuhë e huaj - gjuhë amtare përbëjnë pjesën e dytë të fjalorit në anën strukturore të tij. Përveç dy pjesëve kryesore, bazës me fjalësin në gjuhën amtare të plotësuar me barasvlerësit në gjuhët e huaja dhe treguesve (gjuhë të huaja - gjuhë amtare) mund të ketë edhe shtesa, si: listë me shprehje që përdoren në fushën përkatëse, listë me emra institucionesh, sipas rastit, kombëtare e ndërkombëtare etj. që, natyrisht, nuk hyjnë në fjalësin e fjalorit.

Në fazën e pestë bëhet redaktimi përfundimtar (i bazës e i treguesve) dhe përgatitja për botim e fjalorit.

Natyrisht, në punën me fjalorin terminologjik ndeshesh edhe me vështirësi, ndër të cilat më kryesoret lidhen, së pari, me plotësinë e fjalës. Shkak është, para së gjithash, ndryshimi i pandërrerë i plotësimit të tij me terma të rinj i shkaktuar nga zhvillimi, mund të thuash, i shpejtë i shkencës dhe i teknikës; me shfaqjen e drejtimeve të reja shkencore si dhe me cilësinë e vjeljeve të letërsisë së fushës në gjuhën amtare (ndaj kjo e fundit duhet zgjedhur nga burime autoritare).

Ndikon edhe fakti që nuk ka një mendim për problemin se cili term hyn ose nuk hyn në sistemin terminologjik, prandaj, në përgjithësi, gjerësia e përfshirjes së termave në sistemin terminologjik përcaktohet nga nevojat e praktikës, duke pasur parasysh, natyrisht, edhe perspektivën e zhvillimit të jetës ekonomike e shoqërore dhe të zhvillimit të gjuhës letrare kombëtare. Së dyti janë vështirësi që lidhen me barasvlerësinë e termave në gjuhën amtare me termat në gjuhët e huaja, por edhe ndërmjet termave në gjuhë të huaja. Për të siguruar këtë barasvlerësi shfrytëzohen, kryesisht fjalorë terminologjikë dy e shumëgjuhësh përfshirë përkatëse të përzgjedhur sipas kritereve të veçanta. Së treti, krijojnë vështirësi termat sinonimë, sidomos përdallimi (diferencimi) funktional i sinonimeve. Duhet vënë në dukje se, ashtu si për mënjanimin e sinonimeve, edhe përsigurimin e barasvlerësisë, pak ndihmojnë edhe fjalorët terminologjikë dy e shumëgjuhësh të botuar, sepse edhe në këta fjalorë, të cilët zakonisht, janë të hartuar kryesisht nga specialistë të fushave përkatëse, jo në pak raste, gjen dy - tre terma për një koncept dhe duhet të zgjedhësh vetëm njërin prej tyre që të jetë jo vetëm emërtimi i vetëm i konceptit, barasvlerës i termit në gjuhën amtare, por, edhe i termave në gjuhët e tjera.

Suksesi i punës së komisionit hartues me terminologjinë, në thelb, varet : a) nga detyrat që vihen në çdo fazë të punës dhe nga niveli i kësaj pune për zbatimin e tyre. Vetëm kështu arrihet, jo vetëm realizimi i detyrave në të tri aspektet e përpunimit të terminologjisë, por, edhe ngulitja e termave në praktikën gjuhësore; por dhe b) nga vazhdimësia e punës me terminologjinë, që është jo më pak e rëndësishme, sepse vetëm kjo mund të garantojë, që terminologjia e çdo fushe, jo vetëm të ndjekë përparimin e fushës përkatëse të shkencës e teknikës, por edhe ta ndihmojë këtë përparim dhe të ngrihet në nivelin bashkëkohor të zhvillimit të kësaj fushe.

FJALORËT TERMINOLOGJIKË (SHQIP - GJUHË TË HUAJA)

1. Një nga problemet, gjithnjë aktual dhe i ndërlikuar, që lidhet drejtpërdrejt me zhvillimin e gjuhës letrare kombëtare është problemi i terminologjisë. Në fondin e fjalorit të gjuhës letrare zë vend të rëndësishëm leksiku terminologjik, sepse dihet që në gjuhë hyjnë vazhdimisht terma të rinj, por edhe sepse, me zgjerimin e funksioneve shoqërore të

gjuhës në çështjet e prodhimit, në arsim, në botimin e teksteve shkolllore, në përkthime, për nevoja të shtypit, lind nevoja e domosdoshme për terma.

Në këto kushte, përpunimi i terminologjisë dhe hartimi i fjalorëve terminologjikë përfshin ndryshme të dijes, ka qenë, ndërsa vite, një nga problemet gjuhësore kryesore edhe për gjuhën shqipe, ndaj edhe objektivat e caktuara ishin: përpunimi i terminologjisë teknike-shkencore në rrafshin gjuhësor dhe hartimi i fjalorëve terminologjikë (shqip - gjuhë të huaja), hartimi i kritereve shkencore e metodike mbi të cilat do të punohej për hartimin e këtyre fjalorëve dhe forma e organizmit të punës, përfshirë edhe përvojën e vendeve të tjera.

Fjalorët do të hartoheshin detyrimisht me komisione të përbërë nga specialistë të fushave të ndryshme të shkencës e teknikës dhe nga gjuhëtarë. U fillua puna, jo rastësisht, me fushat që ishin lëndë mësimore në shkollë sikurse vihen në dukje në referatin e mbajtur në Konferencën shkencore për terminologjinë². Këto kriteri dhe kjo mënyrë organizimi vijojnë të janë të vlefshme edhe në ditët e sotme, sepse patën në bazë bindjen e gjuhëtarëve tanë se gjuha jonë, ashtu si dhe gjuhët e tjera, i ka të gjitha mundësitë për të përballuar nevojat e praktikës, me mjetet e veta, në fushën e terminologjisë. Me këtë punë, të bazuar mbi këto kriteri shkencore, janë hartuar, që nga vitet '50 të shekullit të kaluar, mbi 30 fjalorë terminologjikë të fushave të ndryshme (shqip - gjuhë të huaja), me mbi 60 000 terma.

Përveç paraqitjes së yellimit të punës, parë në numrin e fjalorëve të botuar, po në këtë referat, vihen në dukje, gjithashtu, edhe disa aspekte të kësaj pune, sepse kjo punë, e shtrirë në kohë, ka pasur shkallëzimet e veta dhe kërkesat për ngritjen e cilësisë: **a)** Me fjalorët e parë u plotësua nevoja e ngutshme për një terminologi të përpunuar. Këta fjalorë hodhën një bazë të shëndoshë e hapën një hulli të sigurtë në të cilën vijoi puna më vonë.

b) Me këtë përvojë pune ekipi i terminologëve, i shtuar në numër, rriti kërkesat: • për hartimin e fjalorëve u ngritën kartoteka mbi bazën e vjeljeve të letërsisë së fushës përkatëse; • nga dy barasvlerës në gjuhë të huaja (frëngjisht dhe rusisht) u arrit në pesë

² Hëna Pasho, Agron Duro, Terminologia shqipe - probleme dhe detyra, (referat i mbajtur në Konferencën shkencore: "Gjendja dhe zhvillimi i terminologjisë shqipe - Probleme dhe detyra"), fq. 21, Tiranë, 2009.

barasvlerës (u shtuan barasvlerësit në anglisht, italisht dhe, në ndonjë fjalor, edhe në gjermanisht).

c) Për të ndjekur më mirë problemet, u bë edhe profilizimi i gjuhëtarëve-terminologë sipas një drejtimi të përgjithshëm të fushave për shkencat shoqërore dhe shkencat teknike.

Pas paraqitjes dhe analizës së punës me terminologjinë për një periudhë, jo të shkurtër (nga vitet '50 të shekullit të kaluar deri në vitet 2000), arrihet në përfundimin se puna për normësimin e terminologjisë, e ndërtuar mbi parime shkencore në të gjitha aspektet, dha frytet e veta. I gjithë ky fond termash të përpunuuar u bë i detyrueshëm për t'u zbatuar dhe, kështu hyri në përdorim, së pari në tekstet shkollore dhe u përvetësua nga nxënës e studentë, u përvetësua nga specialistë të fushave të ndryshme dhe u përdor në letërsinë shkencore, në gjuhën e medias, u përdor jo vetëm në fjalorët e gjuhës shqipe, por, edhe në fjalorët dygjuhësh, pra, në të gjitha stilet e gjuhës. Ngulitja në përdorim e gjithë këtij fondi termash të përpunuuar ka rëndësi praktike pasi lidhet ngushtë me funksionimin e vetë gjuhës e sepse, shtimi i vazhdueshëm i sasisë dhe denduria e përdorimit të termave teknikë-shkencorë në komunikim, përveç se e kanë pasuruar gjuhën, i kanë dhënë asaj edhe saktësinë si mjet komunikimi shkencor.

FJALORI I TERMAVE TË URBANISTIKËS (SHQIP - FRËNGjisHT - ANGLISHT)

1. Terminologjia, siç dihet, fikson nivelin bashkëkohor të dijeve teknike-shkencore dhe lidhet ngushtë me mendimin profesional. Zhvillimi i shkencës dhe përparimi teknik, komunikimi shkencor, procesi mësimor, janë të pamundur pa një terminologji të përpunuuar në çdo gjuhë, ku terma me përbajtje të njëjtë, por, me emërtime në gjuhë të ndryshme, të kuptohen njësoj nga të gjithë. Nga ana tjeter, edhe përparimi i shkencës dhe i teknikës, procesi i zhvillimit të shoqërisë, përcaktojnë zhvillimin e mëtejshëm të terminologjisë dhe gjithashtu, nevojën e vazhdueshme për përsosjen e saj, duke ditur se shkenca bashkëkohore teknike karakterizohet nga përdallimi dhe specializimi.

Domosdoshmëria e përpunimit të terminologjisë kushtëzohet, së pari, nga numri jo i paktë i fushave me terminologji të formuar në mënyrë të vetëvetishme dhe, së dyti, nga niveli i lartë i zhvillimit të shkencës.

Në gjuhët bashkëkohore ndodhin tri procese të bashkëlidhura dhe të bashkëkushtëzuara:

a) përdallimi i mëtejshëm i terminologjisë sipas fushave, b) plotësimi i ndërsjellë, gjithnjë në rritje, i sistemeve terminologjike të një gjuhe, në veçanti, c) përpunimi i emërtimeve të përgjithshme për nocionet që janë specifike për terminologjitë, ç) shtimi i pandërpërre i fondit të termave të huaj, kryesisht i termave të huaj me shtrirje ndërkombëtare. Tri proceset e para baraspeshojnë njëri-tjetrin brenda se cilës gjuhë në rrafshin ndërdisiplinor, kurse në procesin e katërt ky baraspeshim gjuhësor bëhet ndërmjet termave në gjuhën armtare me termat në gjuhë të huaja.

Kështu leksiku terminologjik ngulitet intensivisht në gjuhë dhe problemet gjuhësore që shoqërojnë këtë proces janë të lidhura ngushtë me shkallën e funksionimit të gjuhës, sepse plotësimi i sistemit varet nga shkalla e përdorimit të vetë gjuhës me cilësinë e mjetit me të cilin bëhen të njohura bazat e kësaj apo asaj shkencë.

2. a) Me kalimin e kohës ndihet nevoja për normalizimin e terminologjisë dhe bëhen përpjekje për ta vënë punën mbi baza shkencore, duke hartuar fjalorin terminologjik të fushës përkatëse.

Fjalorët, në përgjithësi, luajnë rol të rëndësishëm në jetën e njerëzve, sepse bëjnë të mundur komunikimin e tyre në gjuhë të ndryshme, shërbijnë si mjet i studimit të gjuhës amtare dhe të gjuhëve të huaja, ndihmojnë jo vetëm në përvetësimin e dijeve, por edhe si mjet për të ngritur nivelin e tyre. Ndërmjet tyre, fjalorët terminologjikë, luajnë rol të veçantë në zhvillimin e shkencës e teknikës, pikërisht, për nevojat praktike. Dhe atëherë, kur duhen hartuar fjalorë për këto fusha, leksikografëve u jepet mundësia të përzgjedhin një numër të domosdoshëm termash aktualë të këtyre fushave.

b) Edhe në gjuhën shqipe, ndër fjalorët me të cilët u pasurua leksikografia, natyrisht, ishin edhe fjalorët terminologjikë, hartimi i të cilëve kushtëzohej me zhvillimin e gjuhës, me procesin e normalizimit të saj dhe me lindjen e fushave të shkencës e të teknikës. U krijuar kështu, një bazë faktike e gjerë për një terminologji të përpunuar të fushave kryesore të dijeve shkencore. Ky fond termash zuri vend e luajti rol të rëndësishëm në pasurimin e fondit të fjalorit të gjuhës shqipe, por edhe në jetën e shoqërisë.

c) Duke pasur në bazë përvojën shumëvjeçare të punës së sektorit të terminologjisë të Institutit të Gjuhësisë dhe të Letërsisë për përpunimin e terminologjisë në kushtet e terminologjisë dy e shumëgjuhëshe dhe kodifikimin e saj në fjalorë shqip - gjuhë të huaja, rezultat i së cilës, siç u përmend më lart, është hartimi dhe botimi i më shumë se

30 fjalorëve, u fillua puna për hartimin e fjalorit të termave të urbanistikës (shqip - frëngjisht - anglisht).

Kjo përvojë për përpunimin dhe funksionimin e terminologjisë në gjuhë, pikërisht, përvoja e përpunimit të terminologjisë në kushtet e terminologjisë dy e shumëgjuhës, lidhur me ecurinë e punës për hartimin e këtyre fjalorëve, është përvijuar në punimin që i është bashkëngjitur këtij fjalori, që fillon me • hartimin e kritereve metodike-shkencore, duke pasur parasysh • karakteristikat që duhet të ketë termi, • prirjet e kësaj pune, • burimet që duhen shfrytëzuar për zgjidhjen e problemeve, • qëndrimin ndaj dukurive jopozitive që shoqërojnë terminologjinë gjatë funksionimit të saj, • qëndrimin ndaj huazimeve.

ç) Në hulli të kësaj përvije eci edhe puna për hartimin e këtij fjalori, duke përdorur, së pari, burime që mund të grupohen të rëndësishme: botime zyrtare, tekste mësimore dhe studime për probleme të fushës, studim sistematik i periodikëve me këto studime dhe, së dyti, punime leksikografike dhe, natyrisht, fjalorë terminologjikë dy e shumëgjuhësh.

Grupi i parë, natyrisht, është baza e fjalorit, sepse përmban terminologjinë e re të cilën e shfaq në mjedis të ndryshëm gjuhësor edhe në togfjalësha të ndryshëm. Grupi i dytë plotëson kriteret metodike, sepse në bazë të tyre bëhet i mundur përdorimi i përvojës së terminografisë së vendeve të tjera.

Bazën e fjalorit e përbëjnë, kryesisht, termat që lidhen me emërtimin e fushës, domethënë, termat: urban, urbanistik, urbanistikë, urbanizim: element urban, fizionomi urbane, formë urbane, hapësirë urbane, korridor urban, mjedis urban, mobilim urban, model urban, morfollogji urbane, ndërtim urban, nyje urbane, objekt urban, pëlhurë urbane, strukturë urbane, tatëpjetë urbane, tjetërsim urban, visore urbane etj; analizë urbanistike, ansambël urbanistik, bërthamë urbanistike, detyrë urbanistike, ide urbanistike, hapje urbanistike, kompozim urbanistik, koncept urbanistik, mendim urbanistik, ndërhyrje urbanistike, plan urbanistik, problem urbanistik, rregullim urbanistik, sistem urbanistik, shndërrim urbanistik, tipologji urbanistike, zgjidhje urbanistike etj.; histori e urbanistikës; urbanizim i territorit, çurbanizim i territorit, mundësi urbanizimi, proces urbanizimi, sistem urbanizimi etj..

Si për çdo fjalor terminologjik, edhe për fjalorin e termave të urbanistikës, është pasur parasysh edhe se në ç'masë do të përfshiheshin termat e fushës së ndërtimit dhe të arkitekturës, si dy fusha të afërtë me urbanistikën.

Në zgjedhjen dhe në sasinë e termave që do të përfshiheshin në fjalorin e urbanistikës, nga këto dy fusha, në vijimësi të punës, ndihmon vetë objekti i punës së urbanistikës që, kryesisht, është organizimi i mënyrës së vendosjes së objekteve që ndërtohen në sipërfaqen ndërtimore. Parë në këtë aspekt, janë përfshirë në këtë fjalor rreth 70 termatogfjalsha që emërojnë nacione kryesore të fushës së ndërtimit: ndërtesa-t, ndërtesa-a, ndërtim-i, ndërtime-t, ndërtimor: ndërtesa në bllok, ndërtesa në vijë të drejtë, ndërtesa të dendura, ndërtesa të grupuara, ndërtesa të përngjitura, ndërtesa të veçuara etj.; ndërtesë me drejtim të detyruar; ndërtim i rrëmujshëm etj. Përveç këtij grapi termash-togfjalësha, natyrisht, ka edhe terma-togfjalësha të tjera që lidhen me këto koncepte kryesore si: kategori e ndërtimeve, ndërtime dypërmasore, ndërtime tripërmasore; sipërfaqe ndërtimore, skelet ndërtimor, strukturë ndërtimore, vëllim ndërtimor, vijueshmëri ndërtimore, zonim ndërtimor etj; që lidhen me vëllimin e ndërtimeve, me pjesë kryesore të strukturës ndërtimore, me organizimin e sipërfaqes ndërtimore etj..

Kurse nga fusha e arkitekturës janë përfshirë në fjalor kryesisht terma që kanë të bëjnë me balloren e ndërtesës, si elementi kryesor i saj, që përcakton edhe mënyrën e organizimit urbanistik: ballore e dritësuar, ballore e myllur, ballore plastike, ballore të vazduhuara; ansambël urbanistiko-arkitekturor.

Për sasinë e paktë të termave nga fusha e arkitekturës ka edhe një arsy: për fushën e arkitekturës ka një fjalor terminologjik (shqip-rusisht-frëngjisht)³, kurse për fushën e ndërtimit nuk ka një fjalor të tillë normativ.

Mbi këtë bazë të gjerë materiali faktik është bërë përzgjedhja e termave për fjalësin e sistemuar. Pjesën më të madhe të termave që përfshihen në fjalësin e sistemuar e përbëjnë, sikurse u përmend edhe më lart, konceptet dhe kategoritë urbanistike, gjithashtu, objektet e vrojtimeve dhe të analizave urbanistike që gjenden në botime, terma specifik për lexuesin shqiptar, por që gjenden edhe në letërsinë e huaj.

³ Fjalor i termave të arkitekturës (shqip-rusisht-frëngjisht), Sektori i Terminologjisë, Akademia e Shkencave e RPSh, Instituti i Gjuhësise dhe i Letërsisë, Tirana, 1964.

Kriteri kryesor i përgjedhjes së termave ka qënë, si për të gjithë fjalorët terminologjikë, bashkëkohësia, shtrirja në përdorim, shpeshtësia e përdorimit në botime të ndryshme për probleme të urbanistikës.

Natyrisht, nga letërsia e gjerë dhe vjetjet e bollshme të termave të urbanistikës u sigurua një bazë faktike e materialit që bëri të mundur përgjedhjen e termave sipas kritereve të përcaktuara edhe për hartimin e këtij fjalori terminologjik jo të vëllimshëm, por të pasur me terma aktualë të kësaj fushe.

- Puna për hartimin e këtij fjalori filloi me klasifikimin e materialit: a) në fusha dhe, sipas tyre, b) në kategori terminologjike me lindjet ndërmjet dhe brenda tyre; objekt, hapësirë, proces, dukuri, cilësi, përkatësi që ndihmojnë në procesin e sistemimit.

Fusha: urbanistikë, arkitekturë, ndërtim;

Objekte: ndërtesa (grupimet në ansambël, korpus, kompleks);

Hapësira: zonë, territor, truall, sipërfaqe, rrjet rrugor;

Procese: projektim, kompozim, strukturim, modelim, planëzim, harmonizim, ndërtim, zonim etj.;

Dukuri: tatëpjetë (*urbane*), çurbanizim, riurbanizim, përtëritje (*urbane*), shndërrim (*urbanistik*), tjetësim (*i tipologjisë urbanistike*), shformim (*i territorit*) etj.;

Cilësi: (*ansambël*) i qetë, dinamik, i dendur; (*hapësirë*) e ndërlikuar, e thjeshtë; (*kompozim*) i lirshëm; (*studim*) i hollësishëm; (*zhvillim urbanistik*) i qëndrueshëm, i paqëndrueshëm etj.;

Përkatësi: (sipas fushës), në bashkëvajtje me mbiemrin ndërtimor: hapësirë, kompleks, strukturë, vijueshmëri; njësi (*urbanistike*), koncept (*urbanistik*) dhe ansambël (*urbanistiko-arkitekturor*) etj..

Si një aspekt tjetër i karakterit sistemor të fjalësit, është pasur parasysh edhe a) një shkallëzim konceptual në këto raste: çështje - problem - mendim - ide - koncept - parim - studim - zgjidhje (*urbanistik-e*).

b) Si proces (në studio): kompozim - modelim - përvijim - planëzim - projektim - strukturim etj.; (në terren); mbulim (*i territorit me...*) - organizim (*i hapësirës*) - pajisje (*e territorit me...*)
- përdorim (*i territorit*) - shfrytëzim (*i hapësirë urbane*) - trajtim (*urbanistik*) - zonim (*urbanistik*); etj.

- Dihet që çdo sistem terminologjik vlerësohet si nga ana e përbajtjes, domethënë, nga shkalla e pasqyrimit në të të nivitet të zhvillimit të kësaj apo asaj shkencë, po ashtu, edhe

nga formësimi i tij gjuhësor përderisa terminologjia formësohet me njete dhe sipas rregullave të gjuhës letrare, natyrisht, sipas specifikës së terminologjisë në përdorimin e mjeteve e rregullave të gjuhës letrare, domethënë, **a)** në përshtatjen e mënyrave dhe modeleve-bazë të fjalëformimit të gjuhës letrare dhe modeleve specifike të formimit të termave dhe **b)** lidhur me variantet fjalëformuese, duke pasur parasysh prirjet-bazë të zhvillimit të sistemit të fjalëformimit, prirjet ndaj rregullsisë së funksionimit të modeleve të fjalëformimit ndaj specializimit, të kuptimit të ndajshtesave fjalëformuese dhe modeleve, ndaj formimit në çerdhe të fjalëve-terma dhe të procesit të bashkërendimit.

Këto rregulla janë në bazë të punës me terminologjinë. Specifika e punës me çdo fjalor përmblidhet në rrugët që përdoren, duke pasur parasysh veçoritë e gjuhës, pasurinë e saj leksikore dhe sa e si përdoren të gjitha mjetet e saj leksikore që u përgjigjen ligjeve të përgjithshme të gjuhës letrare në tri aspektet e punës me terminologjinë: bashkërendimit, standardizimit dhe njësimit.

1- Në aspektin e parë vëmendja është përqëndruar në rishikimin dhe përgjedhjen e termave të formuar me materialin e vetë gjuhës në dy rrafshe: në rrafshin leksikor dhe në rrafshin strukturor-fjalëformues.

- a) • Në rrafshin leksikor: është bërë e mundur që të jenë të paktë termat fjalë të huaja, pjesën mbizotëruese e përbëjnë fjalët shqipe; • terma shqip: bosht, hapësirë, nyje, bërtamë, gjurmë etj.;
 - fjalë të leksikut të përgjithshëm: copëtim, skaj, zgjidhje, ngushtim, prishje, zgjerim etj.;
 - fjalë dialektore, krisë, amulli, ngërç etj..

Lidhur me përgjedhjen dhe përdorimin e fjalëve të huaja të shqipëruara janë përdorur fjalë-terma të shqipëruar në fusha të tjera që, në bashkëvajtje me një term tjetër në togfjalësh, përbëjnë terma të urbanistikës si, psh: bashkërendim (*i planeve të urbanistikës*) për: koordinim, bosht (*kompozimi*) për aks, (*element*) thelbësor për: esencial, (*formë*) yjësi për: konstelacion, (*hapësirë*) e ndërlikuar për: komplekse, (*hapësirë*) tripërmasore për: tridimensionale, visore (*urbane*) për: peisazh, ballore për: fasadë etj.

Fakti që edhe në këtë terminologji pjesën mbizotëruese të fjalësit të fjalorit e përbjnjë fjalët terma shqip, tregon për kujdesin që tregohet në çdo fushë të dijes e të shkencës për të ruajtur karakterin kombëtar të terminologjisë.

Në terminologjinë e urbanistikës, përvèç termave të shqipëruar në fushat e tjera, por që, në bashkëvajtje me një term të urbanistikës në togfjalësh, bëhen terma të kësaj fushe, janë shqipëruar edhe terma të tjerë si psh: degradim (urban) - tatëpijtë (urbane), heterogenitet (urbanistik) - përzjerësi (urbanistike), instrument (urban) - mjet (urban), masterplan - plan i përgjithshëm, (ndërtim) kaotik - (ndërtim) i rrëmuishëm, unifikim (i lartësisë së ndërtesave) - njësim (i lartësisë së ndërtesave), (plan) i detajuar - (plan) i hollësishëm, arrit (i planëzimit urban) - ngërç (i planëzimit urban), rinovim (urban) - përtëritje (urbane), {zonë urbane} buferike - (zonë) ndarëse, uniformitet (i tipologjisë urbanistike) - njëtrajtshmëri (e tipologjisë urbanistike) etj..

Ky kujdes është treguar edhe për shqipërimin e ndajshtesave psh: disurbanizim – çurbanizim, infrastrukturë – nënstrukturë, epiqendër – kryeqendër, struktural – strukturor, arkitektural – arkitekturor, kompozicion – kompozim, kompozicional - kompozimor etj..

b) • Në rrashin strukturor-fjalëformues, natyrisht, fjalët e reja janë formuar sipas mënyrave dhe me mjetet fjalëformuese të gjuhës:

1) Me ndajshtesim: • emra: çurbanizim (i territorit), njëtrajtshmëri (e tipologjisë...), përputhshmëri (e planeve...), përshtatshmëri (e territorit), shformim (i territorit), papërzjerësi (urbanistike) etj.; • mbiemra: (objekt...) i përhershëm, (planëzim ...) ndërpërmasor, (planëzim) bashkëvajtës etj.

2) Gjithashtu, gjatë punës për bashkërendimin e terminologjisë, për forcimin e karakterit sistemor të saj, ndërtohen terma edhe sipas lidhjeve fjalëformuese që kanë të bëjnë me dy grupime: grupimi që ka në bazë të njëjtën morfemë rrëniore dhe grupimi në bazë të ndajshtesave.

- Vargje që kanë në bazë të njëjtën morfemë rrëniore: urban-e - urbanistik-e - urbanistikë - urbanizim - çurbanizim - riurbanizim; gendër - qendor - kryeqendër - shumëqendërshe etj..
- Vargje që kanë në bazë të njëjtën parashtesë: (planëzim...) ndërpërmasor, (rrjet) ndërpytetës, ndërhyrje (urbanistike); rëmodelim (urban), rëndërtim (urban), rëorganizim (hapësirës...), rëpërtëritje (urbane), rëstrukturim (i hapësirës...); bashkërendim (i planeve...),

(*sipërfaqe*) bashkëshoqëruese, (*rritje*) bashkëqendrore (*e qytetit*); (*zonë*) paraubane, paraprojekt (*urbanistik*), paraplan (*urbanistik*); nënnjësi (*urbanistike*), nënstrukturë (*urbane*), (*objekt urban*) nëntokësor (*i territorit*) etj..

- Vargje që kanë në bazë të njëjtën prapashtesë; (*zonë*) rrethinore, (*element*) kompozimor, (*nënnjësi...*) strukturore, (*përvijim*) hapësinor, (*vijueshmëri*) ndërtimore, (*njësi...*) studimore, (*element*) pikësor, vijor; (*element...*) lidhës, (*plan...*) mbështetës; (*plan...*) rregullues, (*vijë*) kufizuese; (*ndërtim*) i rrëmujshëm, (*kompozim...*) i lirshëm, (*planëzim...*) i hollësishëm; frytshm-ëri (*e planëzimit...*), vijueshm-ëri (*ndërtimore*); tjetërsim (*urban*), planëzim (*urban*), kufizim (*i hapësirës...*), mbulim (*i territorit...*), copëtim (*i territorit*), ekonomizim (*i truallit*), zonim (*territorial*) etj..
- Me kompozim: (*element*) qytetformësues, planvendosje (*e skeletit...*), (*skemë...*) njëqendërshe, (*ndërtime*) tripërmasore, (*planëzim*) gjithëpërfshirës; element-gjurmë (*planit...*), (*ansambël*) urbanistiko-arkitekturor, sipërfaqe-dysheme (*urbanistike*) etj..
- Terma-togfjalësha si formime sintaksore që, si në terminologjinë e çdo fushe, janë jo të paktë në numër, në këtë terminologji fjalësi është kryesisht me terma-togfjalësha si: arterje rrugore, çështje urbanistike, ekonomizim i truallit, fisionomi urbana, koncept urbanistik; bashkërendim i planeve urbanistike, model i strukturës urbana, ndërtuesë me drejtim të detyruar, njësi urbanistike studimore; analizë e të dhënave për planëzimin urban, plan urbanistik i hapësirës urbana, prishje e vijës kufizuese të ndërtimit etj..

Por, kur termi nuk është ndërtuar drejt gjuhësisht, është emërtim i pasaktë i konceptit, si në rastet e mëposhtme: **a)** nga mospërdorimi i drejtë i ndajshtesave si psh: (*mënyrë*) planifikuese. Ndërtuar kështu do të thotë: mënyra që planifikon. Natyrisht, nuk planifikon mënyra, por planifikohet sipas një mënyre, prandaj termi duhet të jetë: mënyrë planëzimi... Po kështu, edhe termat: skemë kompozuese, territor i ndërtueshëm, duhen ndërtuar drejt: skemë kompozimi, territor për ndërtim etj..

b) nga mospërdorimi i duhur i fjalëve, si në këto raste: • përdoret termi planifikim (*urban*). Termi planifikim është formuar nga termi plan por, sipas FGJSSH⁴ nga kuptimi i dytë ose i tretë i këtij termi që i përkasin fushës së ekonomisë ose organizimit të një veprimtarie,

⁴ Fjalor i gjuhës së sotme shqipe, Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë, Institut i Gjuhësisë dhe Letërsisë, Tiranë, 1980.

ecurisë së zhvillimit të saj, ndërsa si term i urbanistikës duhet të ketë në bazë kuptimin e parë të termit plan që i përket urbanistikës: "*lloj vizatimi që paraqit me anë vijash e shenjash të posaçme, në shkallë të zgjedhur një sipërfaqe toke; hartë e shkallëzuar; vizatim që paraqet - prerjen sipas një rrafshi të një ndërtese*". Në këtë kuptim termi planëzim që ka shkurtesën usht, në FGJSSH e jep saktë edhe kuptimin që ka në terminologjinë e urbanistikës: planëzoj - *bëj planin e hollësishëm...të veprimeve...të reparteve - në mësymje ose térheqje*). Veprimet (mësymja, térheqja) që bëhen në terren, janë parashikuar dhe skicuar më parë në plan, ashtu siç mendohet nga urbanistët se si do të vendosen në territorin e caktuar objektet ndërtimore, prandaj ky term, i huajtur nga terminologjia e ushtrisë, është termi i saktë që duhet përdorur edhe në terminologjinë e urbanistikës. Gjithashtu, nuk përdoren drejt termat: dendësim i territorit, ndërsa termi i duhur është : mbulim i territorit (*me objekte urbane*), intensitet i ndërtimit për: koeficient i shfrytëzimit të hapësirës urbane, lokalisim i ndërtimit për: kufizim i hapësirës urbane ndërtimore, (*element*) qytetformues për: (*element*) qytetformësues, (*ndërtesa*) të përqendruara për: (*ndërtesa*) të grupuara, (*politikë*) territoriale për (*politikë*) për shfrytëzimin e territorit etj.

c) Me prejardhje kuptimore, domethënë, kur ruhet fjala e leksikut të gjuhës ose termi i një fushe tjeter, por ndryshon përbajtja e tyre. Fjala-term emëron një koncept tjeter, në këtë rast një koncept në fushë të urbanistikës, psh.: - fjala çarçaf si kuptim të parë në FGJSSH ka: "*pëlhurë që shtronhet mbi dyshek*", kurse në njësitë frazeologjike, në përgjithësi, ka kuptim negativ, si në shembullin "*e ka mendjen çarçaf*", kuptim që mund të përafrohet ose të jetë në bazë të kuptimit që jep togfjalëshi terminologjik: (*formë urbane*) çarçaf, pra formë urbane e çrrregullt. Kurse në togfjalëshin: (*formë urbane*) çarçaf i nyjetuar, ka në bazë kuptimin e vetëm të mbiemrit: i nyjetuar, si term i gjuhësisë (*gjuhë e nyjetuar*) përbajtja e të cilët tregon të folurit duke vënë në lëvizje organet e të folurit në një mënyrë të caktuar, domethënë, në një mënyrë të rregullt (termi i urbanistikës: (*formë urbane*) çarçaf i nyjetuar hyn si antonim i termit (*formë urbane*) çarçaf).

- Gjurmë (*e strukturës ndërtimore*) - Në FGJSSH: "*shenjë që mbetet mbi sipërfaqen e diçkaje*", kurse termi-togjalësh i urbanistikës emëron *shenjën që tregon trajtën e bazës së strukturës ndërtimore* në plan.

- **Krisë (urbanistike)** - Në FGJSSH: "plasë e hollë që merr gota", kurse si term në urbanistikë emërtion një hapësirë gjatësore të ngushtë që krijohet gjatë kompozimit të një bloku ndërtimor, për të lehtësuar qarkullimin publik.
- **Mobilim (urban)** - Në FGJSSH jepet vetëm me kuptimin: pajis me mobilje, dhomën, zyrën, kurse si term i urbanistikës jep kuptimin: pajisje me objektet e duhura të një mijedisi çlodhës në natyrë.
- **Nyjë (urbane)** - Në FGJSSH: "vendi a pika ku bashkohen shumë rrugë". Si togfjalësh- term i urbanistikës: objekt me vlera të ndryshme (historike, kulturore, natyrore, monumentale), që bëhet pikë orientuese për konceptimin e organizmit urbanistik të elementeve urbane.
- **(Territor) i ngopur (me ndërtime)** - FGJSSH si kuptim të parë jep atë që njihet: i nginjur. Si term të kimisë e përkufizon: që ka thithur aq sa nuk merr më. Si term i urbanistikës tregon shkallën e lartë të shfrytëzimit të territorit për ndërtimin e objekteve të ndryshme. Termat e dy grupeve të para e kanë pasuruar gjuhën me veçanësitë e përdorimit të ndajshtesave, kurse termat e grupit të tretë, termat e formuar me prejardhje kuptimore, kanë pasuruar strukturën kuptimore të fjalës me kuptime të reja.

ç) • Në karakterin sistemor të terminologjisë përveç formimeve ndajshtesore, ndihmojnë edhe çiftet antonimike. Ndryshe nga dy dukuritë e tjera, antonimia është dukuri pozitive për terminologjinë sepse, nëpërmjet saj realizohen lidhjet sistemore të koncepteve, prandaj në terminologjinë e përpunuar të çdo fushe gjen një numur jo të vogël të çifteve antonimike. Në këtë terminologji : (*ballore*) të vazhduara - të ndërprera, (*objekt urban*) i përkohshëm - i përhershëm, (*hapësirë urbane*) e ndërlikuar - e thjeshtë, (*ndërtesa*) të grupuara - të shpërndara dhe: urbanizim - çurbanizim, përzjerësi - papërzjerësi (*urbanistike*) etj..

Përveç kësaj, lidhjet antonimike në terminologji mund të krijojnë lidhje të reja, psh., mbiemri i rregullt në FGJSSH në tri kuptimet e para si antonim ka mbiemrin i çrrregullt, kurse në terminologjinë e urbanistikës, ky mbiemr në togfjalëshin : (*përvijim hapësinor*) i rregullt (me kuptimin: që bëhet sipas rregullave) si antonim ka mbiemrin: i lirë, kur përvijuesit i jepet mundësia të veprojë sipas mendimit të tij. Mbiemri dinamik në FGJSSH ka kuptimin: i shkathët dhe si antonim ka mbiemrin: i ngathët, kurse si term i

urbanistikës në togfjalëshin (*ansambël urbanistik*) dinamik ka antonim mbiemrin i qetë. Termat togfjalësha të urbanistikës kanë në bazë lartësinë e ndërtesave të ansamblit, prandaj mbiemri dinamik që ka në bazë lëvizjen, këtu ka "thyerjen" e lartësisë së ndërtesave (nuk kanë më të njëjtën lartësi), kurse mbiemri i qetë ka në bazë lartësi të njëjtë të ndërtesave etj..

2- Në aspektin e dytë, në aspektin e standardizimit të terminologjisë, puna është përqendruar në kërkesat për veçoritë që duhet të këtë termi siç janë: saktësia e emërtimit dhe njëkuptimësia që lidhen me dy dukuritë kuptimore: shumëkuptimësinë dhe sinoniminë.

Këto dy dukuri për gjuhën janë dukuri pozitive sepse ndikojnë në pasurimin e saj, kurse për terminologjinë nuk janë dukuri pozitive, sepse me funksionimin e tyre shkëlet kriteri sipas të cilit një koncept duhet të emërtohet nga një term dhe një term duhet të emërtojë një koncept.

a) Raste të shumëkuptimësës, domethënë raste të përdorimit të një termi për të emërtuar dy koncepte, siç ndodh në përgjithësi edhe në terminologji, janë ato kur një term - emër veprimi përdoret për të emërtuar edhe veprimin, edhe objektin e ndërtuar. Termi ndërtim është përdorur për të emërtuar edhe procesin e të ndërtuarit edhe ndërtesen. Natyrisht, si emër foljor (në numrin njëjës) u la për të emërtuar vetëm veprimin, kurse për objektin të përdoret termi ndërtesa. Termi strukturë ndërtimore përdorej për të emërtuar edhe mënyrën si janë vendosur e lidhur pjesët përbërëse të një objekti ndërtimor (sikurse ne termat: *strukturë e planit urbanistik*, *strukturë ndërtimore e qytetit*, *strukturë e hapësirës urbane*), edhe tërësinë e shtyllave që mbajnë një ndërtesa. Në këtë kuptim të dytë u zëvendësua me termin skelet (të huazuar nga terminologjia e anatomisë si dhe i përfshirë në fjalorin e arkitekturës) në togfjalëshat: skelet ndërtimor, giurmë e skeletit ndërtimor, planvendosje e skeletit ndërtimor.

Termi element (*i planit*) përdorej ngatërruar me termin objekt edhe për të emërtuar pjesë përbërëse të një procesi ose të një objekti, edhe për të emërtuar një objekt. U saktësua përdorimi i tyre duke lënë termin element si emërtim në funksionin e parë dhe termin objekt si emërtim në funksionin e dytë.

Përjashtim: përdorimi i termave - emra foljorë: • hyrje, dali për të emërtuar vendin nga hyhet e dilet nga qyteti: hyrje kryesore, hyrje dytësore dhe • i termit hapje për të emërtuar një hapësirë ndërmjet dy rreshtave me ndërtesa: hapje urbanistike. • Përdorimi i termit emër-foljor ndërtim në numrin shumës, pra, ndërtime, për të emërtuar tërësinë e objekteve të ndërtuara (ndërtesa, rrugë, lulishte etj.).

b) Raste kur, për të emërtuar një koncept, përdoren dy ose më shumë terma, domethënë, kur përdoren terma sinonimë si në rastet e mëposhtme : genplan - masterplan - plan i përgjithshëm - plan kryesor - plan strukturor. Dy termat-fjalë të huaja u mënjanuan dhe ndërmjet tre termave shqip, u caktua termi plan i përgjithshëm; fasadë - faqe - ballë - ballinë - ballore - ballësore - ndërmjet gjashtë sinonimeve, për termin e huaj fasadë u caktua termi ballore; (Termat e tjerë, me ndonjë përjashtim, u lanë kryesisht, siç janë paraqitur në fjalorin e termave të arkitekturës për të emërtuar koncepte të tjera.); fragmentarizim - copëtim - copëzim - ndërmjet këtyre tri sinonimeve, duke pasur parasysh madhësinë e sipërfaqes që emërtion secili nga termat, për terminologjinë e urbanistikës u caktua termi copëtim; riaftësim - ripërtëritje - rigjallërim - ndër të tre termat u caktua termi ripërtëritje (urbane); ndërtesë - objekt - element - strukturë - që përdoren ngatërruar, u saktësuan duke caktuar çdo term për të emërtuar një koncept etj.

3- Në aspektin e tretë, me të njëjtën vëmendje, është analizuar edhe aspekti ndërkombëtar i kësaj terminologjie, që kërkon po aq kujdes në punën për normalizimin e terminologjisë, sa edhe puna që bëhet për të pasur terminologjia karakter kombëtar. Puna në këtë aspekt është përvjuar që në hartimin e kritereve mbi të cilat janë hartuar fjalorët terminologjikë (shqip - gjuhë të huaja).

a) Fakti që këta fjalorë hartohen si fjalorë shumëgjuhësh përban në vetvete punën për njësimin e terminologjisë, proces që, si aspekti i tretë i punës me terminologjinë, qëndron, siç është parashtruar edhe në pjesën përkatëse të këtij punimi, në bashkëgjegjen e koncepteve që emërtohen me terma në gjuhë të ndryshme, pra, në barasvlerësinë e termave në gjuhët në të cilat është hartuar fjalori.

Kjo barasvlerësi arrihet kur termi nuk përkthehet nga njëra gjuhë në tjetrën, por, gjendet termi që përdoret në literaturën në gjuhët në të cilat është hartuar fjalori.

Në këtë fjalor, në shkallën më të mundshme, është zbatuar ky kriter, si në shembujt e mëposhtëm: **shqip** - (*ansambël urbanistik*) i qetë / **fr.**- (*ensemble urbanistique*) statique, (*ballore*) e mbyllur / (*façade*) aveugle, (*formë urbane*) çarçaf / (*forme urbaine*) spontanée, (*hapësirë urbane*) tripërmasore / (*espace urbain*) en relief, hapje (*urbane*) / fenêtre (*urbaine*), (*kompozim urbanistik*) i lirshëm / (*composition urbaine*) arsymétrique, (*ndërtesa*) rradhazi / (*bâtiments*) en ordre continu, (*plan urbanistik*) mbështetës / (*plan*) utilitaire (*d'urbanisme*), (*siluetë*) e getë (*e qytetit*) / (*silhouette*) linéaire (*de la ville*), (*zhvillim urbanistik*) i qëndrueshëm, i paqëndryeshëm / (*développement urbanistique*) en linéarité temporelle, en fragmentation temporelle, (*zonë urbane*) ndarëse / (*zone urbaine*) tampon etj..

Shqip - shfrytëzim (*i tokës për ndërtim*) / **ang.** - (*constructible ground*) usage, shkelje (*e vijës kufizuese të ndërtimit*) / (*construction boundary line*) excess, vijë kufizuese e kuqe (*e ndërtimit*) / construction road frontage boundary line, (*territor*) i zënë / exploited (*territory*), (*ballore*) plastike / (*facade*) modulation, (*ballore*) e dritësuar / (*facade*) with openings, "mur" (*urbanistik*) / full (*urban planning*) volume, prishje (*e vijës kufizuese të ndërtimit*) / nonconforming (*construction boundary line*), lartësi urbanistike tavan / sky exposure plane, (*formë urbane*) çarçaf / spontaneous (*urban form*), (*territor*) i lirë / untapped (*territory*), (*zonë urbane*) ndarëse / (*urban*) buffer (*zone*), vijë kufizuese e verdhë (*e ndërtimit*) / urban sprawl limit (*construction*), (*element*) qytetformësues / urbanisation trigger (*element*) etj..

b) Edhe përcaktimi, në këto kriterë, që në këta fjalorë do të përfshiheshin edhe terma të huaj me shtrirje ndërkombëtare, domethënë fondi ndërkombëtar i termave, forcon, krahas punës për aspektin kombëtar, edhe punën në aspektin ndërkombëtar. Fondi ndërkombëtar i termave në fjalorët terminologjikë të çdo fushe pasqyron nivelin bashkëkohor të shkencës dhe shtrirjen e këtyre arritjeve në shkallë ndërkombëtare. Kjo lehtëson edhe komunikimin ndërmjet specialistëve që flasin gjuhë të ndryshme. Edhe në këtë fjalor është përfshirë një numër termash me shtrirje ndërkombëtare, si: *ansambël* (*urbanistik*), *kompleks* (*ndërtimor*), *korpus* (*ndërtesash*), *harmonizim* (*i planeve*), *kompozim* (*urbanistik*), *koeficient* (*i planëzimit...*), *koncept* (*urbanistik*), *skemë* (*kompozimi*), *siluetë* (*dinamike...*), *strukturë* (*urbane*), *morfologji* (*urbane*), *fizionomi* (*urbane*), *tipologji* (*urbanistike*) etj. Nga ky fond fillon edhe njësimi i terminologjisë me terminologjinë ndërkombëtare që ndihmon për informimin e specialistëve për arritjet në fushën përkatese.

Këto janë tri aspekte ku është përqëndruar puna për normalizimin e kësaj terminologjje në bazë të kritereve metodike e shkencore të përcaktuara.

PËRFUNDIME

Si përfundim, mund të renditen arritjet në punën për normalizimin e terminologjisë së urbanistikës, si edhe veçori që vihen re edhe në këtë terminologji, ashtu si dhe në përpunimin e terminologjive të fushave të tjera. **a)** Në bazë të këtyre kritereve u hartua fjalësi mbi një bazë materiale të gjerë, u plotësua me barasvlerësit në gjuhë të huaja, u shqyrtua term për term për saktësimin e termave që nuk ishin formuar drejt ose nuk përdoreshin drejt, gjithnjë duke përdorur si burime leksikun e gjuhës amtare, mjetet dhe modelet fjalëformuese të saj; u mënjanuan dukuritë jopozitive për terminologjinë dhe termat-fjalë të huaj të panevojshëm dhe u zëvendësuan me terma-fjalë shqip. Natyrisht, si në terminologjinë e çdo fushe e të çdo gjuhe, janë të domosdoshme edhe huazimet, kryesisht, ai që quhet fondi ndërkombëtar i termave, i cili, edhe në këtë terminologji, ka vendin e tij. **b)** Por, edhe në terminologjinë e kësaj fushe mund të vihen në dukje edhe veçori, domethënë dukuri, fakte që vihen re edhe në terminologjinë e fushave që janë përpunuar si: • fjalësi i kësaj terminologjie është, kryesisht, me terma-togfjalësha, pak janë termat-fjalë; • por, ndryshe nga fusha të tjera, ku ka togfjalësha edhe me më shumë përbërës, në këtë terminologji (me përjashtim të dy-tre rasteve) togfjalëshat janë, kryesisht, ashtu si edhe në gjuhë, deri me katër përbërës. (*Në terminologjinë e ekonomisë ka togfjalësha edhe me pesë apo gjashtë përbërës si: ligj i shtimit me përparësi të prodhimit të mjeteve të prodhimit.*); po kështu, edhe termat-kompozita janë me dy gjymtyrë (*në terminologjinë e anatomisë ka kompozita edhe me tre përbërës si: zorëdrejtodhëmbor, dybuzodhëmbore etj.*).

- Edhe në këtë terminologji, shfaqet edhe prirja "përvavarësi" në përdorimin e termave dhe kjo bën që të lindë koncepti i normave specifike në terminologji si në rastet e përmendura më sipër për: • përdorimin e termave - emra veprimi hyrje, dalje në togfjalëshat hyrje, dalje, kryesore, dytësore (e qytetit) dhe hapje (urbanistike) të cilët nuk emërojnë veprim; dy togfjalëshit e parë tregonjë vendin nga hyhet e dilet në qytet, kurse togfjalëshi i tretë tregon një hapësirë që lihet ndërmjet ndërtimesave për të mos zënë pamjen e një objekti të rëndësishëm me vlera historike, kulturore ose monumentale. • Përdorimi i emrit foljor ndërtim, që, në numrin njëjës, emëron veprim, në numrin shumës ndërtime

përdorej dhe u la, po ashtu, për të emërtuar objekte të ndërtuara si : *ndërtesa, rrugë, lulishte* etj.

- Bashkëngjitja e parashtesës jo- një emri konkret në termin (*hapësirë urbane e cilësuar*) qytet - joqytet. (*edhe në terminologjinë e ekonomisë ka formime të tillë si: punëtor - jopunëtor, mall - jomall*).

• Në punën për hartimin e këtij fjalori ka edhe një veçanti: • fjalori nuk është hartuar me komision të përbërë nga specialistë dhe gjuhëtarë (siç është trajtuar në këtë punim kur flitet për kriteret metodike-shkencore), por, është punim individual dhe, si i tillë, ka veçantinë e tij. • Autorja si formim gjuhësor-bazë ka gjuhën shqipe dhe, si "specialiste", është e përditësuar me terminologjinë e urbanistikës, sepse ka punuar për një kohë jo të shkurtër në një studio urbanistike. • Ky fjalor nuk është thjesht një punim me të cilin autorja mendon të japë një ndihmesë për specialistët e kësaj fushe, por është një punim i paraqitur në kërkim të gradës shkencore dhe, si i tillë, ka në bazë, siç është përmendur në parashtrimin e ecurisë së punës për hartimin e këtyre fjalorëve, përvojën shumëvjeçare të sektorit të specializuar të terminologjisë të Institutit të Gjuhësisë dhe të Letërsisë dhe, sipas rregullores, është udhëhequr nga një gjuhëtarë-terminologe me një përvojë shumëvjeçare.

Është një fjalor jo i vëllimshëm, por i dobishëm për specialistët urbanistë, sepse përmban termat që ata përdorin në punën e përditshme. Kjo veçori e bën këtë tip fjalori "liber tavoline" për ta. Pas kësaj faze, sikurse vënë në dukje terminologët në punimet e tyre, terminografët mund të vazhdojnë punën për hartimin e fjalorëve terminologjikë të vëllimshëm, si përsa i përket fjalësit, ashtu edhe barasvlerësve në gjuhë të huaja.

Natyrisht, edhe në këtë fjalor terminologjik, edhe pas kësaj pune, ka probleme që mund të rimerrin për t'i saktësuar e përmirësuar.

THE DICTIONARY OF TOWN PLANNING TERMS (ALBANIAN - FRENCH - ENGLISH)

THE TERM, TERMINOLOGY AND THE TERMINOLOGICAL SYSTEM

1. In linguistic studies, in the literature for terminology problems, there are various definitions for the term, but it generally underlines the fact that the term is a word or phrase which names a certain notion in the system of notions in a field of knowledge, science or technique. It also gives the characteristics the term should have as an accurate, unambiguous, systematic notion, features which distinguish it from the general lexicon word.
2. All processes of technical – scientific development, are directly reflected in the creation of new terminology and the complicated processes of transforming previous terms. Along this development, the universal theories become partial, the inaccurate notions become accurate, gain a new meaning or are generally avoided. All this movement is reflected in the science language in the form of responsible changes at a conceptual and linguistic level. Therefore, by fixing the contemporary level of scientific – technical knowledge which is closely linked to the professional thinking level, terminology becomes an inseparable part of every field of knowledge. But, terminology is a discipline of language where there is widely discussed about the accuracy of word usage as in no other field, about the accuracy or inaccuracy of particular terms or even particular groups of terms, an assessment which is done from various positions and for various linguistic phenomenon. Terminology is the most dynamic layer of one language's lexicon as long as it is part of the analyses, synthesis and elaboration of knowledge over the essential part of objects, natural processes and phenomena, society and thinking. The terminology development also represents particular interest because throughout this whole process, we represent the way how scientific – technical concepts in a language are organized. Therefore in the broader sense of the word, terminology is defined as part of the vocabulary fund of a language which includes the special lexicon and which is used in the area of people's professional activity.
3. Whereas the terminology of a field of knowledge is defined as the system of terms of a science which deals with the system of concepts which respond to that field of knowledge. Therefore the terminological system is such a sign system whose content and relations are within the borders of a field of knowledge.

It is evident that science and technique development are necessary even for the perfection of special and general terminology systems which respond to them. This development leads not only to the rise of new terms, but even of whole terminology systems, not only in the reconstruction and accuracy of concepts and particular terms, but even in the radical reconstruction of the whole apparatus of a series of scientific disciplines and responsible terminology systems.

Obviously every terminology system is evaluated in terms of content, which means of its reflection of the level of development of this or that science, but even in terms of its linguistic form as it is formed by linguistic means. Linguistic problems deal with the linguistic requirements which arise from general and particular observations for the linguistic and the terminology system forming features. Thus the terminology system is such a sign system whose content and relations are within the borders of a field of knowledge.

TERMINOLOGY ELABORATION

The development of information activity, in all respects, depends on the quality guarantee given by terminology, whereas quality guarantee depends on solving the actual problems of terminology, firstly of the problem of its elaboration.

For the elaboration of terminology, we have to consider: a) the established requirements that the terms has to meet, b) the fact that the terminology of a field is not a random list of objects names, but a system of terms which responds to the system of concepts, thus two interconnected systems of a certain discipline and c) the relations of the concepts content with the linguistic part of the term as a unit of lexical system in which operate the general laws of language.

First of all, these factors condition the drafting of the same principles for the elaboration of terminology in practice. In this process the attention is set on the analyses of inaccuracies of contemporary terminology and their causes, on studying the ways terms are created, in the part that borrowing take in the field terminology which is elaborated and parallelly worked on to select the terms in use.

All fields of science and technique are closely linked and cannot work separately, that's why the terminology of every field of science and technique, though special, is even general. It cannot be limited with the interests of a close circle of specialists because the circles of non - specialists to this or that extend, are faced with the terminology of various fields, that's why the relevant terminology should be accurate and practically suitable for use. By becoming aware of the necessity of practical elaboration of scientific terminology, we should note that the essential step is compiling methodical and scientific criteria of terminology construction. The methodical criteria include: collecting the literature of the relevant field and creating a file, providing this literature even in foreign

languages and bi and multilingual dictionaries, as well as creating a drafting commission where specialist and linguistic collaborators take part, because only by discussing in commissions can the requirements for an accurate terminology be met. The scientific criteria are based on the requirements related to the qualities the term should have: • every term expresses the basic features of a branch's concept, • in the forming of terms there are features which distinguish them from word-formation in a language and that belong just to the terminology sphere, • the term of a particular field should name a concept and • every concept should be named by a term.

To select or create new terms, naturally we note other aspects such as: the accuracy of the term as the naming of a concept, being relatively short even as a word - term but, especially not with many components as a composition – term or phrase – term.

These requirements enable the forming of motivated terms, suitable for the terminology needs which are conditioned by the special functions of terminology lexicon, thus the most inclusive resource in which the terminology lexicon is based on is the general language lexicon with its layers and the possible ways and means of word-formation.

- An important resource of this lexicon enrichment is the borrowings, mainly international terms.

How is elaborated terminology, the terminological system of its concepts created?

• It starts with extracting and selecting from the file the terms to make the glossary, at the beginning as a prior glossary and then as an arranged glossary. The role of the arranged glossary is dual:

Firstly, it provides a logical scheme of tracking the terms which respond to scientific concepts.

Secondly, it fixes the spontaneous terminology of this scientific field to group terms which denote these concepts; it also fixes the registered cases of synonymy and multiple meanings.

The linguistic aspect of terminology standardization has two problems on its basis: **a)** on one hand: the general linguistic criteria and on the other hand: **b) the normative criteria** of terminology evaluation. The first ones embrace such important factors as: the relations towards terminology creation resources and also the relations with the lexical – grammatical phenomena and the processes which include not just the general lexicon, but even the special lexicon. The second ones which include the normative criteria, are linked to the accuracy of linguistic formation and the term usage in the main sphere of communication in the scientific field, thus in the special literature and the professional communication.

Linguistic elaboration of terminology implies first of all the elaboration of similar principles for the creation of terms in practice as well as the accuracy of the term's

linguistic creation. It aims to clarify the most characteristic means for the terminology of the relevant field, as the way these means are used, leads to another aspect as that of the systemic character of terminology. All of these are directly linked to the work for the standardization of terminology. So the closest relation to the linguistic elaboration is the standard problem.

What does the problem of standard represent in terminology? Is it linked to the concept of standard in literary language or the concept of standard "independence" in terminology?

The standard is the objective reflection of tendencies which are for the perfection of language in society, for the language in general as well as for the various layers of lexicon, one of which is even terminology, thus there are the standards of the literal language as a main criteria.

But the compound problem of standard has to be viewed even from the standardization in the field of special lexicon point of view, considering the terms' features, not just as signs of special concepts, but even as lexicon of the science language with its functions and features. Occasionally, what is unusual for the general lexicon, is suitable and real in terminology. So these functions and features of the science language give it a functional "independence" in the general guidance that enable the appearance of tendencies for "independence" in word-formation, different from the tendencies in the literal language. This allows the rise of the concept of functional variant of standard in terminology. The necessity for the functional variant of the standard arises mainly in two situations: **a)** when there are means and word-formation variants of the expression for the same concept and **b)** when there appear new typical means of expressing the concepts, that is such means that are not used in literal language. Anyway, the normative aspect of terminology elaboration which is linked to the accuracy of the term's linguistic formation, is important because without that, there is no security even for the terminology system in general, as well as for every term.

All aspects of the work which were submitted for terminology elaboration: • the tendencies of this work, • the qualities the term requires as a basis for compiling scientific and methodical criteria, • the resources to be exploited, make up the basis to move on to another degree which is the codification of terminology in the terminology dictionary (mother language – foreign languages).

THE TERMINOLOGY DICTIONARY (AS A SPECIAL TYPE IN LEXICOGRAPHY)

The results of the work for the study, elaboration and clearance of terminology, are usually formed with compiling a terminology dictionary as the right work to join experience and scientific punctuality; this enables meeting the commanding needs of

practice along which this or that term is acquired from the language and its entity is verified.

The work for compiling the terminology dictionary begins with the creation of a terminology system which is based on a previously arranged glossary, supplemented by:

a) the selection of key word – terms based on the linguistic – semantic analyses which, on a certain level of development of a certain field of science and technique, completely and accurately reflects its thematic content and

b) the arrangement of terms which are in use according to a certain classification based on links within or among terminology categories: object, space, process, phenomena, quality, belonging, etc, that is based on paradigmatic relations. With the work on the first stage (point a) the linguistic features of terms are evaluated, whereas with the work in the secod stage (point b) the logical links among concepts and the presence of meaningful phenomena are evaluated. For the system of concepts, it is typical to choose a certain group of concepts, whereas for the technical – scientific terminology theory, what matters is the study of lexical – semantic groups which respond to them. We should also note the fact that with compiling the terminology dictionary we do not tend to: firstly : estimation of special concepts, but the coordination of linguistic means to express these concepts and secondly: not what this or that concept represents, but to show what concept this or that term denominates. Thus we complete the term glossary in our native language as the first stage of work with the dictionary. In the second stage, this glossary is supplied with equities in foreign languages (not their translation). Structurally this glaossary with mother language terms, supplied with equities in foreign languages, consists the first part of the dictionary, what we call the dictionary basis. In the third stage we start the basics discussion, term to term just as in the native language, so as for the equities in foreign languages from a drafting commision made up of specialists and linguists. In this stage the discussions are made for linguistic problems which arise in three work directions with terminology, such as: coordination, standardization and technology unification as a field of science and technique.

a) With terminology coordination, lexically, we aim to: Co - existence in the most probable degree, of the term with the named concept and in the word-formation context: accuracy and perfection of linguistic means' usage to form terms in order to fix the terms which are not accurate namings or because of incorrect use and to form new terms.

b) With terminology standardization we aim to achieve the naming of every concept by a term and every term to name a concept so as to avoid two semantic phenomena as synonymy and multi meaning which are non positive phenomena for terminology.

c) With terminology unification we aim to achieve co-existence of scientific concepts which are named by equal terms in various languages (not their translation), therefore

preserving the features of every language in forming terms so as to ensure the accurate communication of specialists among them and avoiding misunderstandings.

To ensure this unification we exploit bi and multilingual terminology dictionaries of the relevant field, school books, state standards, literature on various problems of the relevant field in different languages, etc.

In the fourth stage we compile the indicators of the terms foreign language – mother language. The indicators help inaccuracies in the work along basic discussions to stand out. They are the first basic "editors". Problems are mainly caused by semantic phenomena because even in this case there appears a term in a foreign language as a denomination for two terms in the mother language or the terms in the foreign language for one term in the mother language.

The indicators of terms foreign language – mother language consist the second part of the dictionary on its structural part. Apart from the two main parts, the basics with the glossary in the mother language supplied with the equities in foreign languages and indicators (foreign language – mother language) there could also be extras, as: a list of expressions used in relevant fields, a list of the names of institutions, national or international, etc, which naturally are not part of the dictionary's glossary.

In the fifth stage we make the final editing (the basics and the indicators') and prepare the dictionary to be published.

Obviously while working with the terminology dictionary we encounter difficulties, among which the main ones relate firstly to the completeness of the glossary. First of all the cause is the continuous change of its completion with new terms caused by the rapid development of science and technique; with the emerge of new scientific directions and the quality of collections of literature in the mother language field (that's why the last one should be selected from the authority resources).

Even the fact that there is no thought on the problem of which term enters or not in the terminology system matters, thus generally the broadness of including terms in the terminology system is established by the practice needs, considering even the prospective of the development of economic and social life and the development of the literal mother language. Secondly, there are difficulties related to the equities of terms in the mother language with the terms in foreign languages, but even among terms in mother languages. To ensure this equity, we mainly exploit terminology dictionaries, bi or multilingual for the relevant field, selected according to the special criteria. Thirdly, synonymous terms create difficulties, especially in functional distinguishing (differentiating) of synonyms. Noting that to avoid synonyms as well as to ensure equity, even the already published bi or multilingual terminology dictionaries are of a little help, because in these dictionaries which are usually compiled by specialists of relevant fields, in some cases we find two or three terms for a concept and we have to select just one of them so as to be not only the sole naming of the concept, an equity of the term in the mother language, but even of the terms in other languages.

The success of the work of the compiling commission with terminology, basically depends on: a) the tasks which are posed at every stage of work and the level of this work for their implementation. Only in this way can we achieve not just the accomplishment of all tasks in all three aspects of terminology elaboration, but even establishing the terms in the linguistic practice; but even b) by the continuity of work with terminology which is not less important because only this can guarantee that terminology in every field not only follows the advance of the corresponding field of science and technique, but also helps this advance and rises in the contemporary level of this field's development.

TERMINOLOGY DICTIONARIES (ALBANIAN – FOREIGN LANGUAGES)

1. One of the always actual and complicated problems which is directly linked with the development of literal mother language, is the problem of terminology. The terminology lexicon plays an important role in the dictionary of the literal language because it is evident that new terms always enter in the language, but also because with the broadening of the social functions of language in the production issues, there arises the necessary need for terms in education, in the school books publishing, in translations, for the press needs.

In these conditions, the terminology elaboration and the terminology dictionaries design for various knowledge fields, has been one of the main linguistic problems even for Albanian language, thus the established objectives were: the linguistic elaboration of scientific – technical terminology and design of terminology dictionaries (Albanian – Foreign languages), the design of scientific and methodical criteria on which would help to design these dictionaries and forms of work organization, including other countries' experience.

The dictionaries would necessarily be designed by commissions made of specialists of various fields of science and technique and linguists. Works started not by chance, with the fields that were school subjects⁵. These criteria and this way of organization continue to be valid even nowadays because they were based on our linguists' conviction that our language, just as the other languages, has all chances to afford the practice needs with its own means in the field of terminology. With this work, based on these scientific criteria, over 30 terminology dictionaries of various fields (Albanian – Foreign languages) have been compiled since 1950s, with more than 60 000 terms. Apart from the introduction of work volume, seen on the number of published dictionaries, we should note even some aspects of this work, because extended in time, it has had its own upturn and requirements to increase quality: a) with the first dictionaries, we fulfilled the most immediate need for an elaborated terminology. These dictionaries laid a healthy foundation and opened a safe furrow in which work continued later on.

⁵ Hëna Pasho, Agron Duro, Terminologjia shqipe - probleme dhe detyra, (referat i mbajtur në Konferencën shkencore: "Gjendja dhe zhvillimi i terminologjisë shqipe - Probleme dhe detyra"), fq. 21, Tiranë, 2009.

- b) With this experience, the larger terminology team increased the demands: • files were created based on the collection of literature of relevant fields to compile the dictionaries; • from two equities in foreign languages (French and Russian) they reached 5 equities (equities in English, Italian and in some dictionaries even in German were added).
c) To better follow up the problems, the profiling of terminology – linguists was done according to a general direction of fields for social and technique sciences.

After presenting and analysing work with terminology for a non brief period of time (from 1950s up to 2000) we conclude that the work for terminology standardization, built on scientific principles in all aspects, became productive. This whole fund of elaborated terms became mandatory to be implemented, so it was firstly used in school books and was mastered by the pupils and students, was mastered by specialists of various fields and was used in scientific literature, the media language, not only in the dictionaries of the Albanian language but even in bilingual dictionaries, thus in all language styles. The implementation in the use of all this fund of elaborated terms has practical importance as it is closely linked to the function of the language itself. Because the continuous increase in the quantity and the density of scientific – technical term usage in communication, not only have enriched the language, but have also given it the accuracy as a scientific means of communication.

THE DICTIONARY OF TOWN PLANNING TERMS (ALBANIAN – FRENCH – ENGLISH)

1. As we all know, terminology fixes the contemporary level of technical – scientific knowledge and is closely linked to professional thinking. Science development and technical advance, scientific communication, learning process are impossible without an elaborated terminology in every language, where terms of similar content, but denominations in different languages, are similarly understood by everyone. On the other hand, even the advance of science and technique, the process of society development, establish the further development of terminology and also the continuous need for its perfection, knowing that the technical contemporary science is characterised by the differentiation and specialization.

2. The necessity of terminology elaboration is firstly conditioned by the number of fields with spontaneously formed terminology and, secondly, by the high level of science development. Three co – linked and co – conditioned processes happen in contemporary languages: a) further differentiation of terminology according to the fields, b) mutual complement, always increasing, of terminology systems of a language, especially, c) elaboration of general denominations for the notions which are specific for terminologies, d) the continuous increase of foreign terms' fund, mainly foreign international terms. The first three processes balance themselves within every language on an interdisciplinary basis, whereas in the fourth process, this linguistic balance is made among terms in mother language with terms in foreign languages. So the terminology lexicon is

intensively fixed in the language and the linguistic problems which accompany this process are closely linked to the degree of language functioning, because the system completion depends on the degree of usage of the language itself with the quality of the means by which the basics of this or that science are made known.

- 3. a)** Over the time we feel the need to normalize terminology and to make attempts to set work on scientific basis, thus compiling the terminology dictionary of the relevant field. In general, dictionaries play an important role in people's lives because they enable their communication in various languages, they help not only in acquiring knowledge, but even as a means to raise their level. Among them, terminology dictionaries play an important role in the development of science and technique, precisely for practical needs. And then, when dictionaries for these fields should be compiled, lexicographs are given the chance to select a necessary number of actual terms of these fields. **b)** Even in Albanian language, among the dictionaries which enriched lexicography, obviously there were the terminology dictionaries, whose drafting was conditioned by the language development, with the process of its normalization and the upcoming of science and technique fields. A broad factual basis was so created for an elaborated terminology of the main scientific knowledge fields. This fund of terms placed and played an important role in enriching the fund of the Albanian language dictionary, but even in social life. **c)** Based on this many years experience of work of the terminology sector of The Institute of Language and Literature for the elaboration of terminology in the conditions of bi and multilingual terminology and its codification in Albanian – Foreign languages dictionaries, whose result is the drafting and publishing of more than 30 dictionaries, work was started to compile the town planning terminology dictionary (Albanian – French – English). This experience in the elaboration and function of terminology in a language, exactly the experience of terminology elaboration under the conditions of bi and multilanguage terminology, about the work progress to compile these dictionaries, has continued the work which was enclosed to this dictionary and begins with • compiling the methodical – scientific criteria, noting • the characteristics a term should have. • this work's tendencies, • the resources to be exploited for the problems' solution, • the attitude towards non positive phenomena which accompany terminology throughout its functioning. • the attitude towards borrowings.
- d)** In the depth of this experience continued even the work for the draft of this dictionary, by firstly using resources which can be grouped as important: official publications, school texts and studies for the field problems, systematic and periodic studies and secondly, lexicographical works and obviously bi and multilingual terminology dictionaries. Naturally the first group is the dictionary basis because it contains the new terminology which appears in a different linguistic environment and in different phrases. The second group meets the methodological criteria because based on them it becomes possible to use the experience of terminology of other countries As for every terminology dictionary, even for the town planning terms' dictionary we note to what extend would

the terms of construction and architecture be involved, as two closer fields to town planning. - On this broader basis of factual material, we have selected the terms for the systematized glossary. The greatest part of terms involved in the systematized glossary is made up of the urban concepts and categories, also the objects of urban observations and analyses which can be found in editions, specific terms for the Albanian reader, but also in the foreign literature. The main criteria for the selection of terms has been coherence, the extension of use, the frequency of use in various editions for town planning problems, as for all terminology dictionaries. Obviously from the broad literature and abundant collections of town planning terms, we ensured a factual basis of the material which enabled the selection of terms according to the established criteria and the drafting of this terminology dictionary, not a voluminous one, but enriched with actual terms of this field. - The work for the draft of this dictionary began with the material classification: a) in fields and according to them,

b) in terminology categories with the links within and among them; object, space, process, phenomena, quality, relevance which help the systematization problem.

Field: urbanistikë, arkitekturë, ndërtim.

Objects: ndërtesa (grupimet në ansambël, korpus, kompleks.).

Space: zonë, territor, truall, sipërfaqe, rrjet rrugor.

Processes: projektim, kompozim, strukturim, modelim, planëzim, harmonizim, ndërtim, zonim etc.

Phenomena: tatëpjetë (*urbane*), çurbanizim, riurbanizim, përtëritje (*urbane*), shndërrim (*urbanistik*), tjetërsim (*i tipologjisë urbanistike*), shformim (*i territorit*) etc.

Quality: (*ansambël*) i qetë, dinamik, i dendur; (*hapësirë*) e ndërlikuar, e thjeshtë; (*kompozim*) i lirshëm; (*studim*) i hollësishëm; (*zhvillim urbanistik*) i qëndrueshëm, i paqëndrueshëm etc.

Relevance: (according to the field), alongside with the adjective constructional: hapësirë, kompleks, strukturë, vijueshmëri, njësi (*urbanistike*), koncept (*urbanistik*) dhe ansambël (*urbanistiko-arkitekturor*) etc.

As another aspect of the systemic character of the glossary, we note even a) a conceptual upturn in these cases: çështje - problem - mendim - ide - koncept - parim - studim - zgjidhje (*urbanistik-e*).

b) As a process (në studio): përvijim - strukturim - modelim - kompozim - planëzim - projektim etj., (në terren): zonim (*urbanistik*) - organizim (*i hapësirës*) - trajtim (*urbanistik*); pajisje (e territorit me...) - mbulim (*i territorit me...*) - përdorim (*i territorit*) - shfrytëzim (*i hapësirë urbane*) etc..

- We know that every terminology system is evaluated based on the content, that is the degree of its reflection of the development level of this or that science, also based on its linguistic form as terminology is formed by means and literal language rules, naturally according to the specifics of terminology in the usage of literal language means and rules, that is, **a)** in customizing the ways and basic models of word-formation in literal language and specific models of terms' creations and **b)** according to the word-formation variants, considering the basic – tendencies of the development of the system of word-formation, the tendencies towards the regularity of word-formation models towards specialization, the meaning of word-formation affixes and models, towards the early formation of word – terms and the process of coordination.

These rules are the basis of terminology work. The work specifics with every dictionary is summarized in the ways they are used, considering the language features, its lexical wealth and the quantity and way all its lexical means are used to respond the general laws of literal language in the three aspects of terminology work: coordination, standardization and unification.

1. In the first aspect, attention is focused on the review and selection of terms formed with the material of the language itself in two levels: the lexical level and the structural – word – formation level.

- In the lexical level: it has become possible to have few foreign terms, the dominant part consists of Albanian words; • Albanian words: bosht, hapësirë, nyjë, bërthamë, gjurmë etc.,
- general lexicon words: copëtim, skaj, zgjidhje, ngushtim, prishje, zgjerim etc.
- dialectal words, krisë, amulli, ngérç etc..

According to the selection and use of foreign words we have used word – terms translated into Albanian in other fields, that in coherence with another term in a phrase, make up town – planning terms, for example: bashkërendim (*i planeve të urbanistikës*) for: koordinim; bosht (*kompozimi*) for aks; (*element*) thelbësor for: esencial; (*formë*) yjësi for: konstelacion; (hapësirë) e ndërlikuar for: komplekse; (hapësirë) tripërmasore for: tridimensionale; visore (*urbane*) for: peisazh; ballore for: fasadë etc..

The fact that even in this terminology the dominant part of the dictionary's glossary is made up by Albanian terms, reflects the attention shown towards every field of knowledge to preserve the national character of terminology.

In the town – planning terminology, apart from the terms translated into Albanian in the other fields, but which in accordance with a town – planning term in a phrase, become this field's terms, even other terms have been translated into Albanian, for example: degradim (*urban*) - tatëpijetë (*urbane*); heterogenitet (*urbanistik*) - përzjerësi (*urbanistike*); instrument (*urban*) - mjet (*urban*); masterplan - plan i përgjithshëm; (*ndërtim*) kaotik -

(*ndërtim*) i rrëmuishëm; unifikim (*i lartësisë së ndërtesave*) - njësim (*i lartësisë së ndërtesave*); (plan) i detajuar - (plan) i hollësishëm; arrit (*i planëzimit urban*) - ngërc (*i planëzimit urban*); rinovim (*urban*) - përtëritje (*urbane*); (*zonë urbane*) buferike - (*zonë*) ndarëse; uniformitet (*i tipologjisë urbanistike*) - njëtrajtshmëri (*e tipologjisë urbanistike*) etc..

This attention has been shown even in the translation into Albanian for the affixes, for example: disurbanizim – çurbanizim; infrastrukturë – nënstrukturë; epiqendër – kryeqendër; struktural – strukturor; arkitektural – arkitekturor; kompozicion – kompozim; kompozicional - kompozimor etc..

- In the structural - word - formation level, obviously the new words have been formed according to the ways and word - formation means of the language:

a) With affixes: • nouns - çurbanizim (*i territorit*); njëtrajtshmëri (*e tipologjisë...*); përputhshmëri (*e planeve...*); përshtatshmëri (*e territorit*); shformim (*i territorit*); papërzierësi (*urbanistike*) etc.; • adjectives - (*objekt...*) i përhershëm; (*zhvillimi*) ndërpërmasor; (*planëzim*) bashkëvajtës etc..

b) Also along the work for the terminology coordination, its systemic character strengthening, terms are built even according to the word – formation links which deal with two groups: the group on which basis there is a root morpheme and the affix basis group.

• Verses which are based on the same root morpheme: urban-e - urbanistik-e - urbanistikë - urbanizim - çurbanizim - riurbanizim; gendër - qendor - kryeqendër – shumëqendërshe etc..

• Verses which are based on the same prefix: (*planëzim...*) ndërpërmasor, (*rrjet*) ndërqtetës, ndërhyrje (*urbanistike*); rimodelim (*urban*), rindërtim (*urban*), riorganizim (*hapësirës...*), ripërtëritje (*urbane*), ristrukturim (*i hapësirës...*); bashkërendim (*i planeve...*), (*sipërfaqe*) bashkëshoqëruese, (*rritje*) bashkëqendrore (*e qytetit*); (*zonë*) paraubane, paraprojekt (*urbanistik*), paraplan (*urbanistik*); nënnjësi (*urbanistike*), nënstrukturë (*urbane*), (*objekt urban*) nëntokësor (*i territorit*) etc..

• Verses with the same suffix: (*zonë*) rrethinore, (*element*) kompozimor, (nënnjësi...) strukturore, (përvijim) hapësinor, (*vijueshmëri*) ndërtimore, (*njësi...*) studimore, (*element*) pikësor, vijor; (*element...*) lidhës, (*plan...*) mbështetës; (*plan...*) rregullues, (*vijë*) kufizuese; (*ndërtim*) i rrëmuishëm, (*kompozim...*) i lirshëm, (*planëzim...*) i hollësishëm; frytshmëri (*e planëzimit...*), vijueshmëri (*ndërtimore*); tjetërsim (*urban*), planëzim (*urban*), kufizim (*hapësirës...*), mbulim (*i territorit...*), copëtim (*i territorit*), ekonomizim (*i truallit*), zonim (*territorial*) etc..

- Composition : (*element*) qytetformësues, planvendosje (*e skeletit...*), (*skemë...*) njëqendërshe, (*ndërttime*) tripërmasore, (*planëzim*) gjithëpërfshirës; element-gjurmë (*i planit...*), (*ansambël*) urbanistiko-arkitekturor, sipërfaqe-dysheme (*urbanistike*) etc..
- Phrase - terms as syntactic formations that, as in every field's terminology, are not few in number, in this terminology the glossary is mainly with phrase – terms as: arterje rrugore, çështje urbanistike, ekonomizim i truallit, fizionomi urbane, koncept urbanistik; bashkërendim i planeve urbanistike, model i strukturës urbane, ndërtuesë me drejtim të detyruar, njësi urbanistike studimore; analizë e të dhënave për planëzimin urban, plan urbanistik i hapësirës urbane, prishje e vijës kufizuese të ndërtimit etc..

But when the term is not linguistically constructed correctly, it is an inaccurate denomination of the concept, as it follows: **a)** by the inaccurate use of suffixes, for eg: (*mënyrë*) planifikuese. So constructed it means: mënyra që planifikon. Natyrish, nuk planifikon mënyra, por planifikohet sipas një mënyre, prandaj termi duhet të jetë: mënyrë planëzimi.... So even the terms: skemë kompozuese, territor i ndërtueshëm, should be correctly constructed: skemë kompozimi, territor për ndërtim etc..

b) by not correctly using the words, as in this cases: • we use the term planifikim (urban). The term planifikim is created by the term plan but, according to the dictionary of today's Albanian language by the second or third meaning of this term which belong to the economy field or organisation of an activity, its development progress, whereas as a town planning term it should be based on the first meaning of the term plan which belongs to town planning: llaj vizatimi që paraqit me anë vijash e shenjash të posaçme, në shkallë të zvogëluar një sipërfage toke; hartë e shkallëzuar; vizatim që paraqet - prerjen sipas një rrafshi të një ndërtese. In this respect the term planëzim abbreviated usht, in the dictionary of today's Albanian language accurately provides even the meaning it has in the town planning terminology; (planëzoj - bëj planin e hollësishëm...të veprimeve...të reparteve - në mësymje ose tërheqje). Field operations (mësymja, tërheqja) have been previously predicted and designed in the plan, as urban planners think how construction objects will be placed in the designated territory, thus this term, borrowed from military terminology, is the right term to be used in town planning terminology. Also we do not have correct use of the terms: dendësim i territorit, whereas the right term is: mbulim i territorit (me objekte urbane); intensitet i ndërtimit for: koeficient i shfrytëzimit të hapësirës urbane; lokalizim i ndërtimit for: kufizim i hapësirës urbane ndërtimore; (element) qytetformues for: (*element*) qytetformësues; (*ndërtesa*) të përgendruara for: (*ndërtesa*) të grupuara; (*politikë*) territoriale for (*politikë*) për shfrytëzimin e territorit etc.

c) With semantic background, that is, when we preserve the word of the language lexicon or the term of another field, but we change its content; the word – term defines another

concept, in this case a concept in town planning, for example the word çarçaf means in the dictionary of today's Albanian language: pëlhurë që shtrohet mbi dyshek – whereas in idiomatic units it generally has a negative meaning, for example: e ka mendjen çarçaf, a meaning which can be close to or the basis of the meaning that the terminology phrase provides: (*formë urbane*) çarçaf - e çrregullt. Whereas in the phrase: (*formë urbane*) çarçaf i nyjetuar, it is based on the sole meaning of the adjective: i nyjetuar, as a linguistic term (*gjuhë e nyjetuar*) whose content reflects speech by moving the speaking organs in a particular way, that is in a regular way (town planning term: (*formë urbane*) çarçaf i nyjetuar enters as an antonym of the term (*formë urbane*) çarçaf).

Gjurmë (e strukturës ndërtimore) – In the dictionary of today's Albanian language: a sign which remains on the surface of something, whereas the town planning phrase – term names the sign indicating the shape of the base of the construction structure in the plan.

Krisë (urbanistike)- In the dictionary of today's Albanian language: plasë e hollë që merr gota – whereas as a term in town planning, it names një hapësirë gjatësore të ngushtë që krijohet gjatë kompozimit të një bloku ndërtimor, për të lehtësuar qarkullimin publik.

Mobilim (urban) - In the dictionary of today's Albanian language it is only given with the meaning: pajis me mobilje, dhomën, zyrën, whereas as a town planning term it has the meaning: pajisje me objektet e duhura të një mjedisit çlodhës në natyrë.

Junction (urban) - In the dictionary of today's Albanian language: vendi a pika ku bashkohen shumë rrugë. As a town planning phrase – term: objekt me vlera të ndryshme (historike, kulturore, natyrore, monumentale), që bëhet pikë orientuese për konceptimin e organizmit urbanistik të elementeve urbane.

(Territor) i ngopur (*me ndërtime*) - The dictionary of today's Albanian language gives the familiar first meaning: i ngjinjur. As a term in chemistry, it is defined: që ka thithur aq sa nuk merr më. A town planning term it reflects shkallën e lartë të shfrytëzimit të territorit për ndërtimin e objekteve të ndryshme.

The terms of the first two groups have enriched the language with features of affix usage, whereas terms of the third group, terms formed with semantic origins, have enriched the semantic structure of the word with new meanings.

d) • In the systemic character of the terminology, in addition to adverbial formations, antonymous pairs also help. Unlike the other two phenomena, antonymy is a positive phenomenon for terminology because, through it, systemic connections of concepts are realized, therefore in the elaborate terminology of each field it finds a large number of antonym pairs. In this terminology: (*ballore*) të vazhduara - të ndërprera; (*objekt urban*) i përkohshëm - i përhershëm; (*hapësirë urbane*) e ndërlikuar - e thjeshtë; (*ndërtesa*) të

grupuara - të shpërndara dhe: urbanizim - çurbanizim; përzjerësi - papërzjerësi (*urbanistike*) etc..

In addition, antonym connections in terminology can create new connections, e.g., the adjective i rregullt in the dictionary of today's Albanian language in the first three meanings as an antonym has the adjective i çrregullt, whereas in town planning terminology, this adjective in the phrase: (*përvijim hapësinor*) i rregullt (me kuptimin : që bëhet sipas rregullave) as an antonym has the adjective: i lirë, when the searcher is given the opportunity to act according to his opinion. The adjective dinamik in the dictionary of today's Albanian language has the meaning: i shkathët and as an antonym has the meaning: i ngathët, whereas as a town planning term in the phrase (*ansambël urbanistik*) dinamik it has as an antonym the adjective i getë. The phrase – terms of town planning are based on lartësinë e ndërtesave të ansamblit, therefore the adjective dinamik which is based on lëvizjen, here has "thyerjen" e lartësisë së ndërtesave (nuk kanë më të njëjtën lartësi), whereas the adjective i getë ka në bazë lartësi të njëjtë të ndërtesave etc..

2) In the second aspect, in terms of standardization of terminology, the work is focused on the requirements for the features that the term should have such as: the accuracy of the name and the unambiguity associated with the two semantic phenomena: ambiguity and synonymy.

These two phenomena for language are positive phenomena because they affect its enrichment, while for terminology they are not positive phenomena, because with their functioning the criterion is violated according to which a concept should be named by a term and a term should name a concept.

a) Cases of ambiguity, that is, cases of using a term to name two concepts, as is generally the case in terminology, are those when a term - action name is used to name both the action and the constructed object. The term ndërtim is used to name even procesin e të ndërtuarit and ndërtesën. Of course, as a verbal noun (in the singular) it was left to name vetëm veprimin, whereas for the object the term ndërtesë is used. The term strukturë ndërtimore was used to name even 1) mënyrën si janë vendosur e lidhur pjesët përbërëse të një objekti ndërtimor (sikurse ne termat: *strukturë e planit urbanistik, strukturë ndërtimore e qytetit, strukturë e hapësirës urbane*), and 2) tëresinë e shtyllave që mbajnë një ndërtesë. In this sense it was replaced by the term skelet (borrowed from the terminology of anatomy as well as included in the dictionary of architecture) in the phrases: skelet ndërtimor, gjurmë e skeletit ndërtimor, planvendosje e skeletit ndërtimor.

The term element (*i planit*) was confusingly used with the term objekt and to name 1) pjesë përbërëse të një procesi ose të një objekti, and 2) to name një objekt. Their use was

specified by leaving the term element as the name in the first function (1) and the term objekt as the name in the second function (2).

Exception : use of terms - verbal nouns: • hyrje - dalje to name yndin nga hyhet e dilet nga qyteti: hyrje anësore - hyrje ballore and • the term hapje to name një hapësirë ndërmjet dy reshtave me ndërtesa: hapje urbanistike. • Use of the term noun-verb ndërtim in the plural, therefore, ndërtime, to name the total of constructed objects (ndërtesa, rrugë, lulishte etc.).

b) Cases when two or more terms are used to name a concept, that is, when synonymous terms are used as in the following cases: genplan - masterplan - plan i përgjithshëm - plan kryesor - plan strukturor. Two foreign terms-words were removed and between the three Albanian terms, there was assigned the term plan i përgjithshëm; fasadë - faqe - ballë - ballinë - ballore - ballësore – among six synonyms, for the foreign term fasadë the term ballore was assigned. Other terms, with some exceptions, were left (mostly, as presented in the dictionary of architecture terms) to name other concepts; fragmentarizim - copëtim - copëzim - among these three synonyms, given the size of the area that each of the terms names, the term assigned to urban terminology was copëtim; riaftësim - ripërtëritje - rigjallërim – among the three terms, the term termi ripërtëritje (urbane) was assigned ; ndërtesë - objekt - element - strukturë - used confusingly, were specified by assigning each term to name a concept.

3) In the third aspect, the international aspect of this terminology has been analyzed with the same attention, which requires as much care in the work for the normalization of the terminology, as the work done to have the terminology of a national character. The work in this aspect has been outlined since the drafting of the criteria on which the terminological dictionaries (Albanian-foreign languages) have been drafted.

a) The fact that these dictionaries are compiled as multilingual dictionaries contains in itself the work for the unification of terminology, which, as the third aspect of working with terminology, lies, as set out in the relevant part of this paper, in the co-existence of concepts labeled with terms in different languages, that is, in the equivalence of terms in the languages in which the dictionary is compiled.

This equivalence is achieved when the term is not translated from one language to another, but, we find the term used in the literature in the languages in which the dictionary is compiled.

In this dictionary, to the greatest extent possible, this criterion has been applied, as in the following examples: Albanian : (*ansambël urbanistik*) i qetë - French: (*ensemble urbanistique*) statique; (*ballore*) e mbyllur - (*façade*) aveugle; (*formë urbane*) çarçaf - (*forme urbaine*) spontanée; (*hapësirë urbane*) tripërmasore - (*espace urbain*) en relief;

hapje (urbane) - fenêtre (*urbaine*); (*kompozim urbanistik*) i lirshëm - (*composition urbaine*) arsymétrique; (*ndërtesa*) rradhazi - (*bâtiments*) en ordre continu; (*plan urbanistik*) mbështetës - (*plan*) utilitaire (*d'urbanisme*); (*siluetë*) e qetë - (*silhouette*) douce; (*zhvillim urbanistik*) i gëndrueshëm - i pagëndryeshëm - (*développement urbanistique*) en linéarité temporelle - en fragmentation temporelle; (*zonë urbane*) ndarëse - (*zone urbaine*) tampon etc..

Albanian: shfrytëzim (*i tokës për ndërtim*) - English: (*constructible ground*) usage; shkelje (*e vijës kufizuese të ndërtimit*) – (*construction boundary line*) excess; vijë kufizuese e kuqe e ndërtimit - construction road frontage boundary line; (*vëllim ndërtimor*) tip – (*construction volume*) sample; (*territor*) i zënë - exploited (*territory*); (*ballore*) plastike – (*facade*) modulation; (*ballore*) e dritësuar – (*facade*) with openings; "mur" (*urbanistik*) - full (*urban planning*) volume; (*hapësira urbane*) të gërshetuara - intertwined (*urban spaces*); (*qytet*) i mbyllur me mur - intramural (*town*); prishje (*e vijës kufizuese të ndërtimit*) - nonconforming (*construction boundary line*); hapësirë urbane e cilësuar qytet - predominantly urban space; lartësi urbanistike tavan - sky exposure plane, (*formë urbane*) çarçaf - spontaneous (*urban form*); ndryshim (*territorial*) – (*territorial*) evolution; shtrirje (*e qytetit*) – (*town*) sprawl; (*territor*) i lirë - untapped (*territory*); pasuri (*e elementeve urbane*) - (*urban elements*) resources; qendër e banuar - urban agglomeration; (*zonë urbane*) ndarëse – (*urban*) buffer (*zone*); krisë (*urbanistike*) - (*urban planning*) split; vijë kufizuese e verdhë e ndërtimit - urban sprawl limit construction; (*element*) qytetformësues - urbanisation trigger (*element*) etc..

b) The determination, in these criteria, that in these dictionaries would also be included foreign terms with international extent, that is the international fund of terms, strengthens, in addition to the work for the national aspect, also the work in the international aspect. The international fund of terms in the terminological dictionaries of each field reflects the contemporary level of science and the extent of these achievements internationally. This also facilitates communication between specialists who speak different languages. This dictionary also includes a number of terms with international extent, such as: ansambël (*urbanistik*), kompleks (*ndërtimor*), korpus (*ndërtesash*), harmonizim (*i planeve*), kompozim (*urbanistik*), koeficient (*i planëzimit...*), koncept (*urbanistik*), skemë (*kompozimi*), siluetë (*dinamike...*), strukturë (*urbane*), morfologji (*urbane*), fisionomi (*urbane*), tipologji (*urbanistike*) etc. From this fund begins the unification of terminology with international terminology that helps to inform specialists about achievements in the relevant field.

These are three aspects where the work is focused on the normalization of this terminology based on defined methodological and scientific criteria.

In conclusion, we can list the achievements in the work for the normalization of urban terminology, as well as features that are observed in this terminology, as well as in the elaboration of terminologies of other fields. **a-** Based on these criteria, the vocabulary was drafted on a broad material basis, supplemented with equivalents in foreign languages, term by term was examined to clarify terms that were not formed correctly or were not used correctly, always using as a source the lexicon of mother tongue, its word-formation tools and models; non-positive phenomena for unnecessary foreign terminology and terms were removed and replaced with Albanian terms. Of course, as in the terminology of any field and any language, borrowings are necessary, mainly the one called the international fund of terms, which, even in this terminology, has its place. **b-** But, even in the terminology of this field can be pointed out features, that is phenomena, facts that are also noticed in the terminology of the fields that have been elaborated as: • the glossary of this terminology is, mainly, with phrase terms, there are few terms -word; • but, unlike other fields, where there are phrases with even more components, in this terminology the phrases are, mainly, as well as in language, up to four components. (In economics terminology there are phrases with five or six components such as: ligj i shtimit me përparsi të prodhimit të mjeteve të prodhimit); likewise, terms-composites have two limbs (in anatomy terminology there are also compounds with three components such as: zorëdrejtodhëmbor, dybuzodhëmbore etc.).

• Even in this terminology, there is a tendency "for independence" in the use of terms and this gives rise to the concept of specific norms in terminology as in the cases mentioned above for: • use of terms - action names hyrje - dalje in the phrases hyrje, dalje, kryesore, dytësore (e qytetit) and hapje (urbanistike) which do not name an action; the first two phrases indicate the place from which one enters and leaves the city, while the third phrase indicates a space left between buildings so as not to occupy the appearance of an important object of historical, cultural or monumental value. • The use of the verbal noun ndërtim, which, in the singular, denotes action, in the plural, ndërtime was used and was also left to denote constructed objects such as: ndërtesa, rrugë, lulishte etc. • Attaching the prefix jo- to a concrete name in the term (hapësirë e cilësuar) qytet - joqytet. (also in the terminology of economics there are formations such as: punëtor - jopunëtor, mall - jomall).

c) There is another peculiarity in the work for compiling this dictionary: • the dictionary is not compiled with a commission composed of specialists and linguists (as treated in this paper when talking about methodological-scientific criteria), but it is an individual work and, as such, has its peculiarity: • The author as a basic language training has the Albanian language and, as a "specialist", is updated with town planning terminology, because she has worked for some time in a urban studio. • this dictionary is not simply a work with which the author intends to provide assistance to specialists in this field, but is a work presented in search of a scientific degree and, as such, has the basis, as mentioned in the presentation of the progress of work for the compilation of these dictionaries, many

years of experience of the specialized terminology sector of the Institute of Linguistics and Literature and, according to the regulations, is led by a linguist-terminologist with many years of experience.

It is not a voluminous dictionary, but useful for urban specialists because it contains the terms they use in their daily work. This feature makes this type of dictionary a "table book" for them. After this stage, terminologists note in their work, terminographers can continue the work of compiling voluminous terminological dictionaries, both in terms of vocabulary and equivalents in foreign languages.

Of course, even in this terminological dictionary, even after this work, there are problems that can be recovered to clarify and improve them.

BIBLIOGRAFI

1. Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, *Gjendja dhe zhvillimi i terminologjisë shqipe - probleme e detyrë* (Konferencë Shkencore), Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2009, (296 f.).
2. Dodbiba, L., *Çështja e terminologjisë shqipe* “Norma letrare kombëtare dhe kultura e gjuhës” T. 1973, (f. 153-157).
3. Dodbiba, L., *Kontributi i A. Xhuvanit në terminologjinë shqipe*. SF 1980/1, (f. 111-115).
4. Dubuc, R., *Manuel pratique de terminologie (4e édition)*, Linguatech, 2002, (194 f.).
5. Duro, A., *Togfjalëshat e qëndrueshmëri terminologjikë në shqipen e sotme*. SF 1982/4, (f. 109-122).
6. Goffin, R., *La terminologie multilingue et la syntagmatique comparée au service de la traduction technique*. “Babel” vol. XIV, nr. 3, 1968, (f. 132-141).
7. Guilbert, L. *Lexicographie et terminologie*. “Terminologies” 76. Paris, 1977 (La Maison du dictionnaire), (333 f.).
8. Guilbert, L., *La spécificité du terme scientifique et technique*, “Langue française” vol. 17, février/1973, (f. 5-17).
9. Hysa, E., *Formimi i emrave me parashtesa e me prapashtesa në gjuhën letrare shqipe*. (Punim disertacioni, dorëshkrim).
10. Kole, J.: *Mbi ndërkombëtarizmat në gjuhën shqipe*. SF 1954/3, (f.105-121).
11. Kostallari, A., *Kompozitat ekzocentrike të shqipes si tema fjali-formuese*, BUSH (seria e Shkencave Shoqërore), 1962/3, (f. 3-48).
12. Kostallari, A., *Në rrugën e hartimit të fjalorit normativ të shqipes së sotme*. BShSh 1955, IV, (f. 17-56).
13. Kostallari, A., *Parimet themelore për hartimin e Fjalorit të gjuhës së sotme shqipe*. SF 1968/2, (f. 43-128).
14. L'Homme, M., *La terminologie : principes et techniques*. Les Presses de l'Université de Montréal, 2004, (278 f.).
15. Le Serrec, A., *Analyse comparative de l'équivalence terminologique en corpus parallel et en corpus comparable*, Université de Montréal, 2012, (328 f.).
16. Leka, F., *Aspekte të zhvillimit të terminologjisë tekniko-shkencore pas Çlirimt*. SF 1970/1, (f. 105-110).
17. Leka, F., *Udhëzues përpunimin e terminologjisë tekniko-shkencore*. Tiranë, 1983, (63 f.).
18. *Lexicographie et terminologie (Compatibilité des modèles et des méthodes)*, Presses de l'Université d'Ottawa, 2007 (344 f.).
19. Maillot, J., *La traduction scientifique & technique*, Paris, 1981 (260 f.).
20. Marella, M.; Musacchio, M.; Rega, L.; Scarpa, F., *Manuale di terminologia (Aspetti teorici, metodologici e applicativi)*, Ulrico Hoepli, Milano, 2002, (206 f.).
21. Moreku, S., *Kur kemi termat shqip përsë të përdorim termat e huaj*. “Norma letrare kombëtare dhe kultura e gjuhës shqipe” Tiranë, 1973 (f. 158-160).
22. Nimessi, C., *L'abecedaire de la terminologie (Primer on terminology)*, Miraclaire Publishing, USA, 2012, (184 f.).

23. *Norma letrare kombëtare dhe kultura e gjuhës I*, Akademia e Shkencave e RP të Shqipërisë, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Sektori i Kulturës së Gjuhës, Tiranë, 1973, (380 f.).
 24. Pasho, H., *Probleme gjuhësore të terminologjisë në gjuhën shqipe (përmblehdje artikujsh)*, Akademia e Studimeve Albanologjike, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Botimet albanologjike, Tiranë, 2017, (276 f.).
 25. Pasho, H., *Terminologji e ekonomisë në gjuhën shqipe (nga Rilindja deri në vitet '80 të shek. XX)*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 2005, (202 f.).
 26. Pasho, H., *Togfjalëshat e zgjeruar emërorë në terminologjinë e ekonomisë*, SF 1985/4, (f.23-29).
 27. Pasho, H., *Vështrim mbi disa shfaqje të shumëkuptimësishë, sinonimisë dhe antonimisë në terminologjinë e ekonomisë në gjuhën shqipe pas Çlirimit*, SF 1986/3, (f. 115-128).
 28. Rey, A., *La terminologie : noms et notions*, Presses Universitaires de France, 1990, (127 f.).
 29. Rondeau, G., *Les banques de terminologie bilingues et multilingues : état de la question*, "Meta" vol. 24, nr. 2, Montréal, 1979, (f. 253-263).
 30. Samara, M., *Rreth leksikut politik e shoqërorë në gjuhën shqipe (vështrim leksikologjik e leksikografik)*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2008, (295 f.).
 31. Shehu, H., *Studime për leksikun dhe për leksikografinë e sotme shqipe*, Qendra e Studimeve Alabanologjike, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Botimet albanologjike, Tiranë, 2015, (364 f.).
 32. *Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjaleve në gjuhën shqipe I*, Universiteti Shtetëror i Tiranës, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Sektori i Leksikologjisë e i Leksikografisë, Tiranë, 1972, (495 f.).
 33. *Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjaleve në gjuhën shqipe II*, Universiteti Shtetëror i Tiranës, Instituti i Gjuhësisë dhe Letërsisë, Sektori i Leksikologjisë e i Leksikografisë, Tiranë, 1972, (400 f.).
 34. *Studime për leksikun dhe për formimin e fjaleve në gjuhën shqipe III*, Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Sektori i Leksikologjisë e i Leksikografisë, Tiranë, 1989, (843 f.).
 35. Xhuvani, A., *Vepra I*, Tiranë, 1980 (592 f.).

FJALORË SJË PHE SHUMËGIUHËSH

1. *Dictionnaire de l'urbanisme (800 mots, actes et procédures)*, Châteaureynaud, P., 3e édition, Le Moniteur, Paris, 2003.
 2. *Dictionnaire Le Robert maxi Plus - dictionnaire français*, Le Robert, Fr. New edition, Paris, 2017.
 3. *Dictionnaire Multilingual de l'Aménagement de l'Espace (français-anglais-allemand-espagnol)*, Conseil international de la langue française, Paris, 1993.
 4. *Dictionnaire Multilingue de l'Aménagement du Territoire et du Développement Local*, ATEA – CRIDEL, La maison du dictionnaire, Paris, 1997 (français-anglais-portugais-italien-espagnol-allemand-danois-néerlandais-grec).
 5. *Encyclopedic Dictionary of Landscape and Urban Planning (Multilingual Reference Book in English, Spanish, French and German)*, Evert, K., volume 1, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2010.
 6. *Encyclopedic Dictionary of Landscape and Urban Planning (Multilingual Reference Book in English, Spanish, French and German)*, Evert, K., volume 2, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2010.

7. *Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë, Institut i Gjuhësisë dhe Letërsisë, Tiranë, 1980.
8. *Fjalor i termave të arkitekturës (shqip-rusisht-frëngjisht)*, Sektori i Terminologjisë, Akademia e Shkencave e RPSH, Institut i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1964.
9. *Fjalor i termave të gjeografisë (shqip-rusisht-frëngjisht)*, Sektori i Terminologjisë, Akademia e Shkencave e RPSH, Institut i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1975.
10. Hysa, R., *Fjalor Anglisht-Shqip*, EDFA, Tiranë, 1998.
11. Kokona, V., *Fjalor frëngjisht-shqip*, BOTIMET KOKONA, Tiranë, 2001.
12. *Macmillan English Dictionary (for advanced learners)*, Macmillan Education, 2002.
13. Qesku, P., *Fjalor anglisht-shqip English-Albanian Dictionary*, EDFA, Tiranë, 2002.
14. *Vocabulaire International des Termes d'Urbanisme et d'Architecture (française-deutsch-english)*, Calsat, J., Sydler J., 1er édition, Paris, 1970.

LITERATURË E VJELË, NË GJUHËN SHQIPE (ë fushës së urbanistikës)

1. Aliaj, B., Dhamo, S. etj., *Hapësira qytetare drejt fundit të tranzicionit ?! (Këndvështrime Filozofike dhe Teknike)*, IDR dhe ISP, Tiranë, 2008.
2. Aliaj, B., Dhamo, S., Shutina, D., *Forum A+P*, Seri Periodikësh Shkencorë për Arkitekturën dhe Planifikimin Urban, Universiteti Polis, Botime Afrodit, 2009.
3. Aliaj, B., Dhamo, S., Shutina, D., *Habitat magazine*, Seri Periodikësh Shkencorë për Planifikimin Urban, Botimet Polis press, Tiranë, 2013
4. Aliaj, B., *Planifikimi Urban. Plani Veprimit (Për studentët dhe specialistët e arkitekturës dhe urbanistikës)*, Volumi 1, Instituti për Zhvillimin e Habititatit, Tiranë, 2002.
5. Aliaj, B., *Planifikimi urban. Planifikimi rregullues (Për studentët dhe specialistët e arkitekturës dhe urbanistikës)*, Volumi 2, Instituti për Zhvillimin e Habititatit, Tiranë, 2003.
6. Baar, K., Pojani, D., *Urbanistika në ekonominë e tregut*, Dita 2000, Tiranë, 2004.
7. Bace A., Meksi A., Riza E., Karaiskaj Gj., Thomo P., *Historia e arkitekturës Shqiptare* (nga fillimet deri në V.1912), Ministria e Arsimit dhe e Kulturës, Institut i Monumenteve të Kulturës, Tiranë, 1980.
8. Benevolo, L., *Originat e urbanistikës moderne*, Dituria, 2011.
9. Bushati, V., *Historia e arkitekturës 2*, Tiranë, 1988.
10. Cicko, V., Thomo, P., Meksi, A. etj. *Historia e arkitekturës (pjesa D)*, Tiranë,
11. Co-Plan Gazette, Seri Periodikësh Shkencorë për Planifikimin Urban, Botimet Co-Plan, Tiranë, 2011.
12. Dhrami, E., *Urbanistikë*, (cikël leksionesh).
13. *Dokumenti i Politikave për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit në Shqipëri*, Ministria e zhvillimit urban dhe turizmit, Tiranë, 2014-2018.
14. *Dokumenti i strategjisë së zhvillimit të territorit*, Ministria e zhvillimit urban, Tiranë, 2016.
15. Draçi, B., *Parime hapësinore dhe koncepte bazë në Gjeografi-Urbane*, (cikël leksionesh), 2018.
16. Faja E., *Kush e drejtont urbanistikë Shqiptare*, 8 NENTORI, Tiranë, 1981.
17. Faja, E., Alimehmeti, F., *Urbanistika I*, Tiranë, 1983.
18. Faja, E., *Kompozim urbanistik 2* (cikël leksionesh), Tiranë, 1990.
19. Faja, E., *Leksione të shkruara të historisë së urbanistikës*, Tiranë, 1984.
20. Faja, E., *Leksione të shkruara të historisë së urbanistikës*, Tiranë, 1989.
21. Faja, E., *Urbanistika I (teknika dhe kompozimi)*, U.F.O University.

22. Grup autorësh, *Analiza e strukturave territoriale dhe të vendbanimeve (cikël leksionesh)*, Universiteti Polis, 2007.
23. *Hartimi i një plani*, American Planning Association, Tiranë, 1995.
24. *Konstruksione ndërtimi 1*, Arkitekturë dhe Urbanistikë, (cikël leksionesh).
25. *Koordinimi i përpjekjeve për strategji të re të planifikimit urban*, Durrës, 2004.
26. Leka, K., Luka, R., Toto, R., etj., *Planifikimi dhe zhvillimi i territorit në Shqipëri (Manuali teknik i planifikimit dhe kontrollit të zhvillimit përvendimmarrësit, profesionistët dhe zhvilluesit)*, Botimet Co-Plan, Tiranë, 2012.
27. *Ndërtuesi*, Revistë periodike, Organ i Shoqatës së ndërtuesve të Shqipërisë, Tiranë, 2001.
28. *Për urbanistikën dhe ndërtimet (Përbledhje legislacioni)*, Alb Juris, Tiranë, 2010.
29. *Planifikimi urban i bashkisë (Përpunimi i një plani urban në bashkitë e Shqipërisë)*, Tiranë, 2003.
30. Riza E., *Qyteti dhe banesa qytetare shqiptare, shek XV-XIX*, Dita, Tiranë, 2009.
31. Shutina, D., *Planifikimi strategjik urban dhe plan veprimi*, Universiteti Polis, Tiranë, 2015.
32. Toto, *Manuali teknik i planifikimit dhe i kontrollit të zhvillimit të vendimmarrësit, profesionistët dhe zhvilluesit*, Tiranë, 2012.
33. Thomo P., *Korca, urbanistika dhe arkitektura*, Akademie e Shkencave të Shqipërisë, Tiranë, 1988.

PASQYRA E LËNDËS

Fjalor i Termave të Urbanistikës (shqip - frëngjisht - anglisht)	5
Parathënje	6
Tregues i Termave Frëngjisht.....	36
Index des Termes Français	
Tregues i Termave Anglisht.....	54
Index of English Terms	
Baza teorike mbi të cilën është hartuar fjalori	72
(konceptet bazë mbi të cilat është hartuar punimi, fjalori terminologjik si tip i veçantë në leksikografi, fjalorët terminologjikë shqip - gjuhë të huaja)	
Fjalor i termave të urbanistikës (shqip - frëngjisht - anglisht)	81
Përfundime	94
The dictionary of town planning terms. (albanian – french – english)	96
Bibliografi	115
Fjalorë një dhe shumëgjuhësh.....	116
Literaturë e vjetër, në gjuhën shqipe (e fushës së urbanistikës)	117
Pasqyra e lëndës	119

*